

UPPSALA
UNIVERSITET

Juridiska institutionen
Höstterminen 2022

Examensarbete i civilrätt
30 högskolepoäng

GDPR och samtycke till kommersiell sharenting – ett (o)lämpligt integritetsskydd?

En analys av barns integritetsskydd när samtycke används som laglig grund för personuppgiftsbehandling vid kommersiell sharenting

GDPR and consent to commercial sharenting – an (in)appropriate privacy protection?

An analysis of the protection of childrens' privacy when consent is used as a legal basis to process personal data in commercial sharenting

Författare: Agnes Norrby

Handledare: Docent Sandra Friberg

Innehållsförteckning

1	Inledning och bakgrund	1
1.1	En digital samtid och barns integritet.....	1
1.2	Uppsatsens syfte och frågeställningar.....	3
1.3	Avgränsningar.....	3
1.4	Metod och material.....	5
1.5	Disposition.....	6
2	Innebörden av kommersiell sharenting	8
2.1	Begreppet sharenting.....	8
2.2	Särskilt om kommersiell sharenting.....	9
2.3	Varför tala om kommersiell sharenting?.....	11
2.3.1	Konsekvenser och risker.....	11
2.3.2	Barn som särskilt sårbar grupp.....	13
3	Rättigheter och kommersiell sharenting	15
3.1	Kort om rättigheter och GDPR.....	15
3.2	Särskilt om Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga.....	15
3.3	Särskilt om Barnkonventionen.....	17
3.4	Relationen mellan vårdnadshavare och barn.....	18
3.4.1	Vårdnadshavares ansvar och bestämmanderätt.....	18
3.4.2	Barnets bästa och medbestämmanderätt.....	20
3.5	Barns rätt till privatliv och integritet.....	22
3.5.1	Skyddet för personlig integritet.....	22
3.5.2	Barns skydd för personuppgifter och privatliv.....	24
3.6	Vårdnadshavares yttrandefrihet.....	26
4	Tillämpningen av GDPR	28
4.1	Förhållandet mellan GDPR och nationell rätt.....	28
4.2	Centrala begrepp och tillämplighet vid kommersiell sharenting.....	29
4.2.1	Personuppgifter och känsliga personuppgifter.....	29
4.2.2	Personuppgiftsbehandling, personuppgiftsansvarig och registrerad.....	30
4.2.3	Principer och laglig grund för personuppgiftsbehandling.....	32
4.3	Särskilt om samtycke som laglig grund.....	33
4.3.1	Generellt om kraven på ett giltigt samtycke.....	33
4.3.2	Frivilligt.....	33

4.3.3	Specifikt	34
4.3.4	Informerat.....	35
4.3.5	Otvetydigt.....	36
4.3.6	Samtycke och känsliga personuppgifter.....	36
4.4	Personuppgiftsbehandling som är undantagen från GDPR.....	37
4.4.1	Kort om undantag i GDPR.....	37
4.4.2	Privat personuppgiftsbehandling.....	37
4.4.3	Journalistiska ändamål	38
5	Samtycke – ett (o)lämpligt integritetsskydd för barn?	41
5.1	Samtycke mellan barn och vårdnadshavare	41
5.1.1	Åldersgräns för ett giltigt samtycke	41
5.1.2	Ett giltigt samtycke, eller?.....	43
5.1.3	Barns åtgärder mot ett tidigare givet samtycke.....	44
5.2	Gränser för vårdnadshavares exponering av barn	48
5.2.1	Introduktion – barns behov av skydd från vårdnadshavare.....	48
5.2.2	Begränsning utifrån GDPR och vårdnadsansvaret.....	50
5.2.3	Avvägning mellan barns och vårdnadshavares intressen.....	52
5.2.4	Samlad bedömning av vårdnadshavares handlingsutrymme	56
5.3	Två vårdnadshavare, ett samtycke?.....	57
5.3.1	Introduktion – förekomsten av oeniga vårdnadshavare	57
5.3.2	Det bästa för barnet, ett eller två samtycken?	58
5.3.3	Ledning av artikel 8 GDPR.....	59
5.3.4	Vårdnadshavares samtycke i nationell rätt.....	61
5.3.5	Samlad bedömning – krävs båda vårdnadshavarnas samtycke?	64
6	Att stärka barns integritetsskydd	66
6.1	Kort om brister i barns integritetsskydd.....	66
6.2	Kunskapshöjande insatser för barn och vårdnadshavare.....	66
6.3	Införandet av en utomstående part	68
6.4	Vägledning – GDPR, internet och barn	69
7	Sammanfattande och avslutande kommentar	71
	Käll- och litteraturförteckning	73

1 Inledning och bakgrund

1.1 En digital samtid och barns integritet

Till följd av den ökade användningen av sociala medier kan vi numera på daglig basis ta del av andra personers vardags- och familjeliv. Fysiska fotoalbum kan i viss mån sägas ha flyttat till sociala medier som exempelvis Instagram, Facebook och Youtube.¹ En följd av den ökade digitaliseringen är att barn ofta exponeras från en tidig ålder på sociala medier, eller redan innan födseln genom bilder från ultraljudsundersökningar.² Fenomenet att vårdnadshavare exponerar och delger information om sina barn på sociala medier har kommit att benämnas som *sharenting* – en sammanslagning av engelskans *share* och *parenting*.³ En följd av *sharenting* är att barns digitala fotavtryck formas i en tidig ålder genom att barnens uppväxt dokumenteras steg för steg på internet.⁴ Publiceringarna görs dessutom ofta utan att barnen själva påverkar innehållet.⁵ Även om vårdnadshavare sällan kan antas ha en ond intention med att exponera sina barn medför exponeringen ändå en risk för att de berörda barnens rätt till privatliv, och deras personliga integritet, försvagas.⁶ En form av *sharenting* som har beskrivits vara särskilt intensiv och känslig är *kommersiell sharenting*, vilket kort sagt innebär att det finns ett ekonomiskt syfte med exponeringen av barnet.⁷ Risken finns för att vårdnadshavarens ekonomiska intresse inverkar på alla de beslut som tas kring om och i så fall hur barnet ska exponeras på internet.⁸

---

¹ Potter och Barnes, *The 'Sharent' Trap: Parenting in the Digital Age and a Child's Right to Privacy*, s. 285.

² Nottingham, *'Dad! Cut that Part Out!' Children's Rights to Privacy in the Age of 'Generation Tagged': sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity*, s. 4; Brosch, *Sharenting – Why Do Parents Violate Their Children's Privacy?*, s. 75.

³ Brosch, *Sharenting – Why Do Parents Violate Their Children's Privacy?*, s. 76.

⁴ Jfr Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 4.

⁵ Jfr Steinberg, *Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media*, s. 842, 846.

⁶ Plunkett, *Sharenthood: Why We Should Think before We Talk about Our Kids Online*, s. xvii; Singer, *Barnets bästa – Om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*, s. 392; Macenaite och Kosta, *Consent for processing children's personal data in the EU: following in US footsteps?*, s. 146.

⁷ Nottingham, *'Dad! Cut that Part Out!' Children's Rights to Privacy in the Age of 'Generation Tagged': sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity*, s. 7; Plunkett, *Sharenthood: Why We Should Think before We Talk about Our Kids Online*, s. 55.

⁸ Jfr Plunkett, *Sharenthood: Why We Should Think before We Talk about Our Kids Online*, s. 57.

I samband med att vårdnadshavare publicerar innehåll med sina barn på internet exponeras också uppgifter om barnet som exempelvis barnets namn, utseende och annan individspecifik information om barnet vilket innebär att vårdnadshavaren behandlar barnets *personuppgifter*. Barn har, precis som vuxna, en rätt till skydd för sina personuppgifter.⁹ Under 2018 trädde den så kallade dataskyddsförordningen (GDPR) i kraft, bland annat för att uppnå en enhetlig behandling av personuppgifter inom Europeiska unionen (EU) och säkerställa att fysiska personers grundläggande fri- och rättigheter får genomslag vid personuppgiftsbehandling.¹⁰ I förordningen uppställs en uttömmande lista på *lagliga grunder* för att få behandla personuppgifter.¹¹ En av de tillåtna lagliga grunderna är att den vars personuppgifter som ska behandlas har *samtyckt* till behandlingen.¹²

I de inledande skälen till GDPR framgår att barns personuppgifter förtjänar särskilt skydd med anledning av att barn är mindre medvetna om riskerna med och följderna av att deras personuppgifter behandlas.¹³ Barns begränsade förmåga att kunna tillgodose sina egna behov medför att yngre barn som huvudregel inte själva kan samtycka till personuppgiftsbehandling, utan i stället är det ett barns vårdnadshavare som samtycker i barnets ställe och ansvarar för att tillgodose barnets intressen.¹⁴ Det är en lösning som kan härledas ur vårdnadshavares ansvar och skyldighet att bestämma i barns personliga angelägenheter, vilket i nationell rätt framgår av 6:11 föräldrabalken (FB) (1949:381). Vid sharenting samtycker vårdnadshavaren således till *sig själv* för personuppgiftsbehandlingen att exponera barnet på sociala medier. Samma person som ansvarar för att skydda barnets integritet är också den som potentiellt kränker integriteten genom att exponera barnet.¹⁵ Vårdnadshavares dubbla roller kan i praktiken medföra att

---

⁹ Se artikel 8.1 EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna där skyddet för fysiska personers personuppgifter regleras som en grundläggande rättighet. Som kommer framgå nedan i avsnitt 3.5.2 inbegriper skyddet för privatlivet ett skydd för personuppgifter.

¹⁰ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning); Jfr skäl 6–7 och 10 GDPR.

¹¹ Artikel 6 GDPR.

¹² Artikel 6.1 (a) GDPR.

¹³ Skäl 38 GDPR.

¹⁴ Jfr Barnombudsmannen, Datainspektionen och Statens medieråd, *Barns och ungas rättigheter på digitala plattformar*, s. 20; *Reklos och Davourlis mot Grekland* p. 43; Se även artikel 8 GDPR där det framgår att för personuppgiftsbehandling vid informationssamhällets tjänster krävs samtycke från den med föräldraansvar för barn under 16 år.

¹⁵ Steinberg, *Sharenting: Children 's Privacy in the Age of Social Media*, s. 839; Potter och Barnes, *The 'Sharent' Trap: Parenting in the Digital Age and a Child's Right to Privacy*, s. 286.

barnets integritetsskydd blir bristfälligt, särskilt om vårdnadshavarens ekonomiska intressen konkurrerar med barnets intresse av skydd för den personliga integriteten.¹⁶

1.2 Uppsatsens syfte och frågeställningar

Denna uppsats syftar till att utreda och analysera samtycke till behandling av barns personuppgifter vid kommersiell sharenting enligt GDPR i relation till skyddet för barns integritet. Mer specifikt kan syftet brytas ned till följande frågeställningar:

- Under vilka förutsättningar kan ett barn avge ett giltigt samtycke till kommersiell sharenting, och hur kan barn hantera ett tidigare givet samtycke av vårdnadshavaren?
- Vilka gränser finns för vårdnadshavarens samtycke – kan de i obegränsad utsträckning samtycka till personuppgiftsbehandling vid kommersiell sharenting?
- Om ett barn har två vårdnadshavare, krävs det att båda samtycker till kommersiell sharenting som endast den ena vårdnadshavaren utför?
- Vilka tänkbara åtgärder skulle kunna stärka integritetsskyddet för de barn som exponeras genom kommersiell sharenting?

1.3 Avgränsningar

Av det valda syftet följer att det är *kommersiell* sharenting som kommer att behandlas. Avgränsningen innebär att vårdnadshavare som exponerar sina barn, exempelvis på ett privat mindre konto, utan något kommersiellt bakomliggande syfte inte kommer att beröras i uppsatsen.¹⁷ Syftet med avgränsningen är att belysa barns särskilda utsatthet och underläge när vårdnadshavarens ekonomiska intresse och strävan att skapa engagemang på sociala medier ställs mot barnets behov av integritetsskydd. Dessutom har kommersiella kanaler generellt en större räckvidd och följarskara än privatpersoners kanaler vilket talar för att behovet av skydd för barns integritet är större.¹⁸

Kommersiell sharenting kan ta formen av att barn medverkar exempelvis som skådespelare eller modell i ett betalt reklaminslag som vårdnadshavare publicerar. I

---

¹⁶ SOU 2007:22 s. 468 f.; Jfr Nottingham, *'Dad! Cut that Part Out!'* *Children's Rights to Privacy in the Age of 'Generation Tagged': sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity*, s. 7 f.

¹⁷ Nämnvärt är att även icke kommersiell sharenting kan omfattas av GDPR och samma slags frågeställningar som kommer diskuteras i uppsatsen kan göra sig gällande även då.

¹⁸ Prop. 2016/17:222 s. 38.

sådana fall är det möjligt att barnet kan ses som en arbetstagare och ska skyddas utifrån arbetsrättsliga regelverk.¹⁹ Syftet med denna uppsats är inte att redogöra för och analysera de särskilda arbetsrättsliga regler som kan aktualiseras vid kommersiell sharenting varför arbetsrättsliga aspekter inte kommer att behandlas utöver en kort jämförelse i avsnitt 6.3 med kravet på att anmäla barn som ska arbeta till arbetsmiljöverket. Det är också möjligt att behandla sharenting ur ett straffrättsligt perspektiv. Brott som exempelvis olaga integritetsintrång eller förtal kan aktualiseras i de fall som vårdnadshavare publicerar integritetskänsliga uppgifter om sina barn.²⁰ Med anledning av att uppsatsen har en civilrättslig inriktning utifrån GDPR kommer ett straffrättsligt perspektiv inte att behandlas.

I GDPR anges flera grunder för att lagligen få behandla personuppgifter, varav samtycke är en av dessa. Andra grunder för att lagligen behandla barns personuppgifter vid kommersiell sharenting är dock möjligt men i praktiken torde det vara vanligast att vårdnadshavares eget samtycke är avgörande för förekomsten av sharenting.²¹ Följaktligen blir samtycke som laglig grund för personuppgiftsbehandling särskilt relevant att utreda i förhållande till kommersiell sharenting. Övriga rättsliga grunder kommer därför inte närmare att redogöras för.

Det finns en möjlighet för vårdnadshavare att inneha utgivningsbevis för det innehåll som publiceras vid kommersiell sharenting exempelvis på en blogg.²² Om så är fallet undantas publiceringarna i stor utsträckning från kraven enligt GDPR.²³ Att vårdnadshavare skulle utse en ansvarig utgivare och ansöka om utgivningsbevis bör enligt min mening vara ovanligt, särskilt med enda syftet att undslippa ansvar enligt GDPR. Dessutom är det inte aktuellt med utgivningsbevis för publiceringar som görs via sociala mediekonton på exempelvis Instagram och Facebook,²⁴ vilket är plattformar där den stora majoriteten av kommersiell sharenting generellt bedrivs. Inom ramen för denna framställning finner jag det därför inte nödvändigt att behandla hur GDPR:s tillämplighet vid kommersiell sharenting potentiellt kan undantas genom ett utgivningsbevis.

---

¹⁹ Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 31 ff.

²⁰ A.a. s. 14 ff.

²¹ Se artikel 6 GDPR. De andra grunderna utöver samtycke är: fullgörande av avtal, fullgörande av rättslig skyldighet, skyddande av intresse av grundläggande betydelse för den registrerade, utförande av uppgift av allmänt intresse eller myndighetsutövning, samt intresseavvägning.

²² Se 1:5 YGL för utgivningsbevis.

²³ Jfr Axberger, *Yttrandefrihetsgrundlagarna*, s. 234 f.

²⁴ A.a. s. 35.

1.4 Metod och material

För framställningen kommer en rättsdogmatisk metod att användas. Metoden innebär att gällande rätt, *de lege lata*, fastställs utifrån innehållet i lagstiftning, lagförarbeten, doktrin och rättspraxis.²⁵ Inom ramen för den rättsdogmatiska metoden finns det utrymme dels för att fastställa vad som är säkert enligt gällande rätt, dels att dra slutsatser i oklara rättsfrågor där det inte finns något givet svar på vad gällande rätt är.²⁶ Dessutom kan analysen inbegripa en mer kritisk infallsvinkel av gällande rätt, vilket Hjertstedt beskriver som en *kritisk* rättsdogmatik.²⁷ Slutligen ger den rättsdogmatiska metoden även utrymme för en diskussion kring behovet av att förändra rättsläget – *de lege ferenda*.²⁸

Det lämpar sig väl att använda den rättsdogmatiska metoden för denna framställning eftersom syftet är att utröna gällande rätt när samtycke används som grund för personuppgiftsbehandling vid kommersiell sharenting. Det är således en *de lege lata*-diskussion som huvudsakligen kommer att föras. Genomgående kommer ett kritiskt synsätt att anläggas i resonemang kring barns integritetsskydd i relation till vårdnadshavares samtycke och vid utvärdering av de avvägningar som ska göras mellan olika relevanta intressen. I slutet av uppsatsen kommer också ett *de lege ferenda*-perspektiv att tillämpas för att diskutera förslag på förändringar för att stärka barns integritetsskydd.

Eftersom uppsatsen behandlar samtycke som laglig grund enligt GDPR bör något även sägas om EU-rättens särställning. EU-rätten, däribland GDPR, är en del av den svenska rättsordningen och GDPR är direkt tillämplig i Sverige.²⁹ Därigenom kan den rättsdogmatiska metoden även användas vid analysen av EU-rätten. Det krävs dock att det görs med vetskap om att EU-rätten ska ges ett effektivt och uniformt genomslag i medlemsstaterna och att staterna tar sitt ansvar att förverkliga EU-rätten.³⁰ Vid tolkningen av GDPR kommer därför hänsyn också tas till hur EU-rätten ska ges genomslag i nationell rätt, och vilka skäl som har legat till grund för förordningen.³¹

---

²⁵ Kleineman, *Rättsdogmatisk metod*, s. 102; Hjertstedt, *Beskrivningar av rättsdogmatisk metod: om innehållet i metodavsnitt vid användning av ett rättsdogmatiskt tillvägagångssätt*, s. 166 f.

²⁶ Agell, *Rättsdogmatik eller konstruktiv rättsvetenskap*, s. 55.

²⁷ Hjertstedt, *Beskrivningar av rättsdogmatisk metod: om innehållet i metodavsnitt vid användning av ett rättsdogmatiskt tillvägagångssätt*, s. 167.

²⁸ A.a. s. 167; Agell, *Rättsdogmatik eller konstruktiv rättsvetenskap*, s. 55.

²⁹ Artikel 99 GDPR; Bergström och Hettne, *Introduktion till EU-rätten*, s. 33.

³⁰ Reichel, *EU-rättslig metod*, s. 114.

³¹ Se nedan i avsnitt 4.1 för en närmare redogörelse av GDPR:s ställning i svensk rätt.

I uppsatsen har beslut från Justitieombudsmannen (JO) använts i syfte att påvisa hur krav på gemensamt samtycke från vårdnadshavare har utformats i andra situationer än kommersiell sharenting. JO:s uppgift är att utöva tillsyn över hur det allmänna tillämpar lagar och andra författningar.³² Beslut från JO har i praktiken stor betydelse som vägledning i rättstillämpningen varför de fungerar som en lämplig källa för att utröna gällande rätt.³³ Därtill har publiceringar från Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) använts genomgående i uppsatsen. IMY är nationell tillsynsmyndighet för GDPR och arbetar både med granskning och tillämpning av dataskyddsregler. Myndigheten ger även vägledning i specifika frågor rörande GDPR. IMY:s roll i relation till GDPR gör det lämpligt att använda publikationer från myndigheten som källa.

Vidare har rättsfall och riktlinjer som berör GDPR:s företrädare – dataskyddsdirektivet – stundvis använts.³⁴ I de inledande skälen till GDPR framhävs att målen och principerna för dataskyddsdirektivet fortfarande gäller.³⁵ Dessa källor är således fortsatt lämpliga att använda vid tolkningen av hur dataskyddsregleringen ska tillämpas i praktiken.

Löpande i uppsatsen finns även exempel på kommersiell sharenting som grundar sig på verkliga situationer. Dessa hänvisningar är dock anonymiserade för att inte ytterligare öka spridningen av innehåll med barn som kan vara integritetskänsligt. Beskrivna exempel kommer därför att formuleras allmänt hållet utan vidare källhänvisning till material där barnen i fråga identifieras.

1.5 Disposition

Kapitel 2 ägnas åt att föra resonemang kring och definiera kommersiell sharenting. I kapitlet görs en jämförelse med hur begreppet *kommersiell* har tolkats i andra sammanhang i syfte att få ledning i hur begreppet bör användas i relation till kommersiell sharenting. I kapitel 3 behandlas vårdnadshavares ansvar, barns medbestämmanderätt och principen om barnets bästa. Även de rättigheter som aktualiseras vid kommersiell sharenting beskrivs, mer specifikt rätten till privatliv, rätten till skydd för personuppgifter och yttrandefrihet. Därefter, i kapitel 4, redogörs för GDPR:s tillämplighet vid

---

³² Derlén, Lindholm och Naarttijärvi, *Konstitutionell rätt*, s. 85.

³³ A.a. s. 85.

³⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (dataskyddsdirektivet).

³⁵ Skäl 9 GDPR.

kommersiell sharenting, inklusive undantagen för privat personuppgiftsbehandling och journalistiska ändamål. Därtill ges en närmare genomgång av samtycke som laglig grund för personuppgiftsbehandling.

I kapitel 5 analyseras kraven för ett giltigt samtycke utifrån barns möjlighet att samtycka till personuppgiftsbehandling som utförs av vårdnadshavare. Sedan förs resonemang kring gränserna för vårdnadshavares samtycke utifrån en ändamålsenlig tolkning av GDPR, vårdnadshavares ansvar och en intresseavvägning. Vidare behandlas frågan om det räcker att endast en vårdnadshavare samtycker till kommersiell sharenting i de fall som ett barn har två vårdnadshavare. Särskild hänsyn tas till ordalydelsen i artikel 8 GDPR, barnets bästa och en jämförelse med hur vårdnadshavares samtycke regleras i nationell rätt. Till följd av omfattningen av både avsnitt 5.2 och 5.3 finns det i slutet av dessa avsnitt en samlad bedömning där slutsatserna presenteras på ett koncentrerat sätt.

Samtycke till personuppgiftsbehandling vid kommersiell sharenting behandlas utifrån ett *de lege feranda*-perspektiv i kapitel 6. Kapitlet är tänkt att fungera som diskussionsunderlag för tänkbara åtgärder att vidta och samtidigt belysa de eventuella brister i barns integritetsskydd som ett samtycke kan innebära. Syftet är således inte att ge detaljerade förslag på lagstiftningsåtgärder eller att vara uttömmande. Till sist sammanfattas mina slutsatser, tillsammans med avslutande reflektioner i kapitel 7.

2 Innebörden av kommersiell sharenting

2.1 Begreppet sharenting

Sharenting är inte en juridisk term och har inte heller någon absolut definition.³⁶ Begreppet tar sikte på att vårdnadshavare, eller andra vuxna som har ansvar för barn, delar information om barn på digitala kanaler.³⁷ Det rör sig inte om sharenting i de fall som information om barn enbart delas inom en familj, vänskapskrets eller om informationen är anonymiserad.³⁸ För att sharenting ska föreligga bör innehållet nå en större publik och barnet i fråga ska kunna identifieras genom det innehåll som publiceras.³⁹ Nivån av sharenting kan enligt Brosch bedömas utifrån fyra faktorer: mängden information, hur ofta information publiceras, innehållet i sig och antalet personer som inläggen når ut till.⁴⁰ Det är således både omfattningen, spridningen och innehållet i publiceringarna som är relevant att ta i beaktande för att avgöra om sharenting är för handen. Vad gäller omfattningen har det anförts att sharenting särskilt tar sikte på delning av en stor mängd information om barn.⁴¹ Sett till att även typen av innehåll ska beaktas är det dock inte uteslutet att enstaka exponering av barn också kan utgöra sharenting. Publicering av endast en bild, eller en video, med privat innehåll, kan räcka för att barns integritet ska påverkas negativt.⁴²

Vårdnadshavare som ägnar sig åt sharenting kan uppleva många fördelar i form av ett ökat socialt kontaktnät, igenkänning med andra föräldrar och möjligheten att kunna diskutera olika frågor kring barn med likasinnade.⁴³ Sharenting kan komma till uttryck på olika sätt och i olika former. Det kan till exempel röra sig om publiceringar av information om barn i textform eller foton och videor. Ofta exponeras barn genom

---

³⁶ Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 4 ff.

³⁷ Jfr Plunkett, *Sharenthood: Why We Should Think before We Talk about Our Kids Online*, s. xv; Steinberg, *Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media*, s. 842; Bessant och Schnebbe, *Does the GDPR offer a solution to the 'problem' of sharenting?*, s. 352.

³⁸ Brosch, *Sharenting – Why Do Parents Violate Their Children's Privacy?*, s. 78.

³⁹ Jfr A.a. s. 78.

⁴⁰ A.a. s. 79.

⁴¹ Nottingham, *'Dad! Cut that Part Out!'* *Children's Rights to Privacy in the Age of 'Generation Tagged': sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity*, s. 2; Brosch, *Sharenting – Why Do Parents Violate Their Children's Privacy?*, s. 78.

⁴² Jfr Brosch, *Sharenting – Why Do Parents Violate Their Children's Privacy?*, s. 78 f.

⁴³ Bessant, *Sharenting: balancing the conflicting rights of parents and children*, s. 8.

innehåll från familje- och vardagslivet.⁴⁴ Det är också vanligt att barn exponeras i till synes oskyldiga sammanhang men som ändå kan utgöra en utsatt situation för barnet, exempelvis om barnet gråter eller är upprörd. Saker som barn sagt, gjort eller reagerat på exponeras dessutom ofta med ett humoristiskt syfte där barnen görs till åtlöje.⁴⁵ Informationen om barn kan också vara olika integritetskänslig, till exempel ses det som särskilt känsliga uppgifter om en vårdnadshavare exponerar barn i en sjukhusmiljö och beskriver barnets hälsotillstånd eller redogör för vad barnen i en familj har för religiös tro.⁴⁶ Det finns även exempel på vårdnadshavare som exponerar barn under en pågående vårdnadstvist och då delger detaljerad information från utredningar hos socialtjänsten.⁴⁷

Inom ramen för denna framställning kommer *vårdnadshavares* exponering av barn att behandlas.⁴⁸ Ofta är ett barns föräldrar också vårdnadshavare och ansvarar därför för barns personliga angelägenheter.⁴⁹ Nedan i avsnitt 3.4.1 ges en närmare redogörelse av vårdnadshavares ansvar över barn. Med *barn* avses fysiska personer som är under 18 års ålder.⁵⁰ I förhållande till sharenting är dock skyddsbehovet störst för yngre barn.⁵¹ Äldre barn, exempelvis i tonåren, kan ofta själva välja att samtycka eller inte. Yngre barns oförmåga att ge rättsligt giltiga samtycken gör att de är i händerna på deras vårdnadshavare. Barnens integritetsskydd blir beroende av de beslut som vårdnadshavarna fattar, vilket motiverar ett större skyddsbehov.⁵²

2.2 Särskilt om kommersiell sharenting

Sociala medier har öppnat upp för flera användningsområden, varav att driva kommersiella konton är ett exempel på en syssla som i dag går att försörja sig på.⁵³ Förekomsten av *kommersiell sharenting* ökar alltmer och är genom sociala medier relativt

---

⁴⁴ Jfr Nottingham, *'Dad! Cut that Part Out! Children's Rights to Privacy in the Age of 'Generation Tagged': sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity*, s. 2.

⁴⁵ Jfr Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 5.

⁴⁶ A.a. s. 6; Jfr artikel 4.15 GDPR; Se närmare i avsnitt 4.3.6 kring hur sådana känsliga personuppgifter regleras särskilt i GDPR.

⁴⁷ Jfr HR-2019-2038-A som kommer att beröras närmare i avsnitt 5.2.2.

⁴⁸ Jfr Brosch, *Sharenting – Why Do Parents Violate Their Children's Privacy?*, s. 78.

⁴⁹ Se 6:2 FB.

⁵⁰ I 6:2 FB framgår att vårdnadsansvaret i Sverige består tills dess att ett barn fyllt 18 år vilket gör åldersgränsen lämplig att använda i uppsatsen. Se också artikel 1 i barnkonventionen där det framgår att barn anses vara alla under 18 års ålder.

⁵¹ Jfr Hammarberg och Holmberg, *Best Interests of the Child - the Principle and the Process*, s. 11.

⁵² Jfr Nottingham, *'Dad! Cut that Part Out! Children's Rights to Privacy in the Age of 'Generation Tagged': sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity*, s. 3.

⁵³ Jfr A.a. s. 8.

lättuppnåeligt.⁵⁴ Vårdnadshavare och deras familjer kan tjäna stora summor pengar på innehåll från deras liv. Likt som för begreppet sharenting finns det inte heller någon bestämd definition av *kommersiell* sharenting. För att få en uppfattning om vad som ska läggas i begreppet *kommersiell* kan en utblick med fördel göras till andra sammanhang där begreppet förekommer.

I Nationalencyklopedin definieras kommersiell som: ”i första hand tjänar vinstintressen; affärsinriktad”.⁵⁵ Även inom marknadsföringsrätten används begreppet kommersiell återkommande. Avgörande för om en framställning omfattas av marknadsföringslagen (2008:486) är bland annat att det finns ett *kommersiellt syfte*.⁵⁶ En framställning anses ha ett kommersiellt syfte om den görs med ett avsättningsfrämjande syfte.⁵⁷ Vidare talas inom marknadsföringsrätten om *kommersiell verksamhet* respektive *rent kommersiella förhållanden*. Kommersiell verksamhet tar sikte på avsändaren, alltså huruvida det är en affärsverksamhet eller annan typ av kommersiell verksamhet.⁵⁸ Det finns dock inget krav på att verksamheten ska vara vinstdriven eller drivas i någon viss form.⁵⁹ Att framställningen ska ha gjorts i rent kommersiella förhållanden hänförs till att den ska avse näringsidkarens verksamhet, eller varor och tjänster som denne tillhandahåller.⁶⁰

Det anförda kan enligt min mening tolkas som att en handling eller åtgärd är kommersiell om den vidtas med syftet att erhålla ökad avsättning, vilket oftast tar formen av en ekonomisk intäkt. Det ekonomiska syftet vid kommersiell sharenting kan enligt Plunkett ta olika former, både som omedelbar ersättning och som publiceringar som görs i syfte att erhålla framtida potentiell ersättning.⁶¹ Enligt min tolkning kan det beskrivas som direkt och indirekt ekonomisk vinning. Direkt ekonomisk vinning kan erhållas genom intäkter från exempelvis marknadsföringsavtal, medan indirekt ekonomisk vinning kan ta formen av vad Plunkett beskriver som ”hope labor”, vilket innebär gratisarbete för stunden som görs med ett syfte att i framtiden kunna få erbjudanden som

---

⁵⁴ Brosch, *Sharenting – Why Do Parents Violate Their Children’s Privacy?*, s. 75.

⁵⁵ Nationalencyklopedin, *kommersiell*.

⁵⁶ Se 1:2 p. 1 marknadsföringslagen.

⁵⁷ Briselius m.fl., *Marknadsföringsrätt – Den materiella rätten och processen*, s. 57 f.

⁵⁸ A.a. s. 57.

⁵⁹ Se t.ex. MD 2000:21.

⁶⁰ Briselius m.fl., *Marknadsföringsrätt – Den materiella rätten och processen*, s. 58.

⁶¹ Plunkett, *Sharenthood: Why We Should Think before We Talk about Our Kids Online*, s. 55.

kan bringa intäkter.⁶² Indirekt ekonomisk vinning kan exempelvis vara ett ökat följarrantal, respons från följare och en större räckvidd på det innehåll som publiceras och andra följder som kan öppna upp för fler inkomstmöjligheter i ett senare skede.⁶³ Dessutom kan barns närvaro på sociala medier i sig självt öppna upp för en ny typ av målgrupp, nya affärsmöjligheter och en ökad räckvidd. Trafiken på ett socialamediekonto har uppgetts kunna öka upp mot 150 % efter det att en person fått barn.⁶⁴ Exponering av barn *per se* kan därför sägas ge fördelar för de vårdnadshavare som ämnar att driva ett kommersiellt konto.⁶⁵ Följaktligen blir det svårt att separera exponeringen av barn från det kommersiella syftet även i de fall som det inte rör sig om inlägg som ger direkt ekonomisk vinning. Sammanfattningsvis kan kommersiell sharenting definieras som: *exponering av barn på internet som vårdnadshavare gör med ett direkt eller indirekt avsättningsfrämjande syfte.*

2.3 Varför tala om kommersiell sharenting?

2.3.1 Konsekvenser och risker

Även om vårdnadshavare antagligen sällan har onda intentioner med att exponera sina barn gör risken för att barns privatliv kan ta skada att ämnet är viktigt att diskutera.⁶⁶ Eftersom kommersiell sharenting är ett relativt nytt fenomen är det i dag svårt att förutse den exakta vidden av risker för de barn som exponeras på internet under sin uppväxt.⁶⁷ För allt innehåll som publicerats på internet gäller dock att det aldrig garanterat kan försvinna eftersom det efter publicering är utom avsändarens kontroll.⁶⁸ Det går inte heller att med säkerhet säga hur stor spridning som olika typer av innehåll kan ha fått efter

---

⁶² A.a. s. 56.

⁶³ Jfr Archer, *How influencers 'mumpreneur' bloggers and 'everyday' mums frame presenting their children online*, s. 49.

⁶⁴ *Mama, Baby = cash! Nu skaffar influencerstjärnorna barn (och klirr i kassan)*; Se också Archer, *How influencers 'mumpreneur' bloggers and 'everyday' mums frame presenting their children online*, s. 52 där det framgår att föräldrar som driver kommersiella konton kan se ett barn som förlängning av deras eget varumärke som personer.

⁶⁵ Jfr Nottingham, *'Dad! Cut that Part Out!' Children's Rights to Privacy in the Age of 'Generation Tagged': sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity*, s. 6 som beskriver att barn kan användas i syftet att få en ökad publik.

⁶⁶ Jfr Plunkett, *Sharenting: Why We Should Think before We Talk about Our Kids Online*, s. xvii; Brosch, *Sharenting – Why Do Parents Violate Their Children's Privacy?*, s. 78.

⁶⁷ Brosch, *Sharenting – Why Do Parents Violate Their Children's Privacy?*, s.76, 78.

⁶⁸ A.a. s. 82; Bessant och Schnebbe, *Does the GDPR offer a solution to the 'problem' of sharenting?*, s. 353; SOU 2016:41 s. 89.

publicering.⁶⁹ Att ett inlägg raderas i efterhand kan sägas sakna betydelse för barns integritetsskydd om någon har hunnit spara ned informationen och innehållet redan har fått spridning.⁷⁰ Mottagare av innehåll på internet kan dessutom skapa sig en uppfattning om en person utifrån vad som har publicerats, vilket blir särskilt påtagligt när barn exponeras eftersom risken då är att barnen behöver stå ut med andras förutfattade meningar även när barnen når en vuxen ålder.⁷¹ Internet är också en plats där det förekommer mycket kränkningar och hot.⁷² Innehåll med barn riskerar att bemötas med näthat genom kränkande kommentarer eller i övrigt negativa reaktioner som i sin tur kan inverka negativt på barns psykiska välmående.⁷³ Det är också viktigt att ha i åtanke hur barn själva uppfattar innehåll, något som en vårdnadshavare kan finna vara humoristiskt och icke integritetskänsligt, kan för ett barn upplevas både som pinsamt och kränkande.⁷⁴ Reaktioner från andra jämnåriga i barns närhet, exempelvis klasskamrater, kan därför vara jobbiga för barnet att hantera.⁷⁵

Information om barn som har publicerats på internet riskerar också att hamna i fel händer och utnyttjas på barnets bekostnad. Kommersiell sharenting kan medföra att information görs tillgänglig för främlingar till barnet om exempelvis vilken skola eller förskola barnet går på, barnets religion, födelsedag eller övrigt om barnets personliga preferenser.⁷⁶ All publicerad information möjliggör att barn kartläggs och öppnar också upp för digital kidnappning genom skapandet av fejk-profiler på sociala medier.⁷⁷ Ytterst finns också risken för att innehåll med barn utnyttjas i pornografiska sammanhang på internet, trots att innehållet inledningsvis kan ha utgjort en till synes oskyldig

---

⁶⁹ Jay och Reuters, *Data Protection Law and Practice*, s. 386.

⁷⁰ Se också diskussion i avsnitt 5.1.3.

⁷¹ Plunkett, *Sharenting: Why We Should Think before We Talk about Our Kids Online*, s. 38 f.

⁷² SOU 2016:41 s. 59; Nottingham, 'Dad! Cut that Part Out!' *Children's Rights to Privacy in the Age of 'Generation Tagged': sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity*, s. 5.

⁷³ SOU 2016:41 s. 59.

⁷⁴ Jfr Brosch, *Sharenting – Why Do Parents Violate Their Children's Privacy?*, s.79.

⁷⁵ Jfr prop. 2016/17:222 s. 38 där det framgår att spridning till personer i ens närhet kan öka känslan av intrång i privatlivet.

⁷⁶ Steinberg, *Growing Up Shared: How Parents Can Share Smarter on Social Media—and What You Can Do to Keep Your Family Safe in a No-Privacy World*, s. 65.

⁷⁷ Lynskey, *The Foundations of EU Data Protection Law*, s. 202 f.; Nottingham, 'Dad! Cut that Part Out!' *Children's Rights to Privacy in the Age of 'Generation Tagged': sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity*, s. 4 f.; Steinberg, *Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media*, s. 854; Olsen m.fl., *Kommunikationsrätt – Från avsändare till mottagare via internet, radio/tv eller telefoni*, s. 70.

publicering.⁷⁸ Med dagens tekniska förutsättningar är det möjligt att bilder på barn manipuleras och redigeras på sätt som gör att de får en annan innebörd än den initiala.⁷⁹

När vuxna analyserar och delar information som barn själva inte styr över finns också risken att barnen får svårt att skapa sig en egen uppfattning om sig själva som inte är beroende av vad vuxna tycker och tänker.⁸⁰ Dessutom kan en uppväxt som inbegripit kommersiell sharenting inverka på barns uppfattning och acceptans om vad som delas på internet. Information som vanligtvis är av sådan art att enskilda vill kunna hålla den för sig själva kan barn som vuxit upp med kommersiell sharenting uppfatta som normalt att dela med sig av till andra på internet.⁸¹ Samtidigt ska barns egna åsikter om att bli exponerade inte förringas. I en undersökning där barn tillfrågades om vuxnas exponering av barn framkom att barnen generellt var negativa till sharenting och dessutom hade barn redan i åldrarna 4–6 år uppfattningen att det inte är okej att fota någon utan att fråga först.⁸²

2.3.2 Barn som särskilt sårbar grupp

I skäl 38 till GDPR framgår att barns personuppgifter är särskilt skyddsvärda med anledning av att barn generellt är mindre medvetna om risker och följder som kan finnas om deras personuppgifter behandlas. Likaså anses barn vara mindre medvetna om skyddsåtgärderna som finns enligt GDPR och rättigheterna som barn har när deras personuppgifter behandlas. Barn har både begränsade fysiska och kognitiva förmågor vilket motiverar att barn ska tillförsäkras särskilt skydd från otillbörliga intrång i deras personliga integritet.⁸³ Som också kommer att framgå närmare i avsnitt 3.4.1 är barn i händerna på deras vårdnadshavare för att få sina behov och intressen tillgodosedda.⁸⁴

---

⁷⁸ Plunkett, *Sharenthood: Why We Should Think before We Talk about Our Kids Online*, s. 21 f.; Steinberg, *Growing Up Shared: How Parents Can Share Smarter on Social Media—and What You Can Do to Keep Your Family Safe in a No-Privacy World*, s. 73.

⁷⁹ Steinberg, *Growing Up Shared: How Parents Can Share Smarter on Social Media—and What You Can Do to Keep Your Family Safe in a No-Privacy World*, s. 74.

⁸⁰ Plunkett, *Sharenthood: Why We Should Think before We Talk about Our Kids Online*, s. xvi.

⁸¹ Jfr Ong m.fl. *Sharenting in an evolving digital world: Increasing online connection and consumer vulnerability*, s. 1118 som beskriver att barn som växer upp och observerar sharenting tar in det beteendet som en acceptabel del i sin egen barndom.

⁸² Sarkadi m.fl., *Children want parents to ask for permission before 'sharenting'*, s. 982, i undersökningen deltog 68 stycken barn i åldrarna 4–15 år. Barnen fick gardera påståenden om exponering av barn på en skala 1–10 där 1 betydde jättedåligt och 10 jättebra. Resultatet visade att barnen generellt var negativa till sharenting och de yngsta barnen, 4–6 år, ansåg det vara mindre accepterat att fota någon utan tillåtelse än vad barnen i de äldre åldrarna ansåg.

⁸³ SOU 2016:41 s. 66; Schiratzki, *Föräldraansvar i välfärdsrätten*, s. 49.

⁸⁴ Hammarberg och Holmberg, *Best Interests of the Child - the Principle and the Process*, s. 11.

Genom att barn är beroende av andra för att få sina behov tillgodosedda, försätts barn i en särskilt utsatt position om omgivningen inte agerar i enlighet med barnets intressen.⁸⁵

Riskerna som finns med att exponeras på internet kan sägas föreligga oberoende av om det rör ett barn eller vuxen, men vuxna personer har vanligtvis makten över att påverka hur de exponeras på internet och kan på ett tydligt sätt framföra sina åsikter kring vad som är tillåtet enligt dem att publicera.⁸⁶ Motsatsvis har barn generellt svårt att förstå innebörden av att bli exponerad och uttrycka sina åsikter kring att bli exponerade på internet.⁸⁷ Först när barn når en äldre ålder kan de bli varse om att deras barndom har publicerats öppet på internet och då också förstå innebörden av publiceringarna.⁸⁸

Sammanfattningsvis kan barn sägas vara av stort behov av skydd för deras personliga integritet på grund av oförmågan att tillvarata sina egna intressen, att inte kunna uttrycka sig på ett tydligt sätt eller förstå vilka risker och konsekvenser som följer av olika beslut. För den fortsatta analysen kommer barns särskilda skyddsbehov att vara en utgångspunkt att förhålla sig till i de avvägningar mellan barns och vårdnadshavares intressen som behöver göras i relation till kommersiell sharenting.

---

⁸⁵ Jfr SOU 2007:52 s. 99.

⁸⁶ Jfr Bessant, *Sharenting: balancing the conflicting rights of parents and children*, s. 8; Macenaite och Kosta, *Consent for processing children's personal data in the EU: following in US footsteps?*, s. 147.

⁸⁷ SOU 2016:41 s. 198; Skäl 38 GDPR; Nottingham, *Dad! Cut that Part Out! Children's Rights to Privacy in the Age of 'Generation Tagged': sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity*, s. 3; ECHR, *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights*, p. 178.

⁸⁸ Nottingham, *Dad! Cut that Part Out! Children's Rights to Privacy in the Age of 'Generation Tagged': sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity*, s. 3, 5.

3 Rättigheter och kommersiell sharenting

3.1 Kort om rättigheter och GDPR

I de inledande skälen till GDPR framhävs att principer och regler för personuppgiftsskydd ska respektera enskildas grundläggande fri- och rättigheter.⁸⁹ Rätten till skydd för personuppgifter är inte en absolut rättighet utan är tänkt att fylla en funktion bland andra rättigheter i samhället.⁹⁰ Enskildas skydd för personuppgifter ska vid tolkningen och tillämpningen av GDPR vägas mot andra relevanta rättigheter och intressen enligt proportionalitetsprincipen.⁹¹ För den fortsatta analysen är det därför relevant att identifiera vilka intressen som aktualiseras i relationen mellan vårdnadshavare och barn vid kommersiell sharenting.

I det följande kommer att redogöras för barns ställning i relation till vårdnadshavare, och barns rätt till privatliv respektive vårdnadshavares rätt till yttrandefrihet. Innan dess ges en kort introduktion till rättighetskataloger av särskild relevans för framställningen.

3.2 Särskilt om Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga

En *rättighet* kan definieras som ett visst skyddat intresse för enskilda och en *frihet* som en rätt att förbli oförhindrad att utföra något.⁹² Enskildas fri- och rättigheter regleras dels i andra kapitlet i regeringsformen (1974:152) (RF), dels genom ingångna internationella avtal, vilket gör att flera rättighetskataloger ofta aktualiseras samtidigt.⁹³ Utöver andra kapitlet RF är Europakonventionen, även benämnd EKMR, som har inkorporerats i svensk lag, särskilt relevant.⁹⁴ I 2:19 RF stadgas att lag eller annan föreskrift inte får meddelas i strid med EKMR, vilket ger konventionen en särställning i svensk rätt.⁹⁵

---

⁸⁹ Skäl 2 GDPR; Jfr Frydinger m.fl., *GDPR – juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 30.

⁹⁰ Skäl 4 GDPR.

⁹¹ Skäl 4 GDPR; Se även C-101/01 p. 85, 87 där EU-domstolen uttalade att en korrekt jämvikt mellan rättigheter ska uppnås och medlemsstater ska tolka och tillämpa EU-rätten i förenlighet med grundläggande fri- och rättigheter; Frydinger m.fl., *GDPR – juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 30, 42.

⁹² Lebeck, *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 26.

⁹³ SOU 2007:22 s. 45; Derlén, Lindholm och Naarttijärvi, *Konstitutionell rätt*, s. 298.

⁹⁴ Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, SFS 1994:1219.

⁹⁵ SOU 2007:22 s. 45.

Vidare har EU en egen stadga om grundläggande rättigheter (EU-stadgan).⁹⁶ Rättigheterna i EU-stadgan kan sägas fungera som en begränsning av EU:s lagstiftningskompetens och av medlemsstaternas utrymme att implementera EU-rätten på så sätt att rättigheterna måste tas i beaktande.⁹⁷ EU-stadgan blir relevant när EU-rätten är tillämplig, exempelvis vid tolkning och tillämpning av GDPR.⁹⁸ Artiklar i GDPR ska följaktligen tolkas i ljuset av de rättigheter som föreskrivs i EU-stadgan och den praktiska tillämpningen får inte underminera de föreskrivna rättigheterna.⁹⁹

EKMR har fungerat som en tydlig förebild för EU-stadgan och kopplingen mellan rättighetskatalogerna är mycket stark.¹⁰⁰ Det framgår i artikel 52 p. 3 EU-stadgan att i den mån som stadgan innehåller rättigheter som motsvaras av rättigheter i EKMR, ska de ha samma innebörd och räckvidd som enligt EKMR. Bestämmelsen medför att EKMR kan ses som en form av minimiskydd vid tolkningen av EU-stadgan.¹⁰¹ Vid den praktiska tillämpningen av EU-rätten avseende grundläggande rättigheter hänvisar EU-domstolen till praxis från Europadomstolen.¹⁰² Trots att EU-stadgan utgör en del av ett självständigt rättssystem som ska tolkas autonomt, är det oförenligt med EU-rätten att lösa en rättighetsfråga på ett sätt som urholkar EKMR.¹⁰³

Rättigheter utformas i regel som att enskilda är skyddade från att det allmänna kränker rättigheterna.¹⁰⁴ Rättighetskatalogerna är således inte avsedda att ges horisontell verkan och gälla mellan enskilda.¹⁰⁵ De krav som ställs på det allmänna benämns som *negativa* förpliktelser – ett krav på att inte agera så att rättigheterna kränks.¹⁰⁶ Både EKMR och EU-stadgan medför dock även *positiva* förpliktelser, vilket innebär att det finns krav på det allmänna att se till att enskilda faktiskt kan tillgodogöra sig rättigheterna och få ett effektivt skydd i praktiken.¹⁰⁷ Staten kan därigenom också vara ansvarig för att agera i de

---

⁹⁶ Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2012/C 326/02).

⁹⁷ Lebeck, *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 36.

⁹⁸ A.a. s. 59.

⁹⁹ Skäl 4 GDPR; Se även C-362/14 p. 38 och vidare praxis som där anges.

¹⁰⁰ Kelleher och Murray, *EU Data Protection Law*, s. 35; Lebeck, *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 25.

¹⁰¹ Derlén, Lindholm och Naarttjärvi, *Konstitutionell rätt*, s. 299.

¹⁰² Se t.ex. C-345/17 p. 65 och C-92/09 p. 52; Hettne och Otken Eriksson, *EU-rättslig metod*, s. 149.

¹⁰³ Derlén, Lindholm och Naarttjärvi, *Konstitutionell rätt*, s. 299.

¹⁰⁴ A.a. s. 294.

¹⁰⁵ Jfr Derlén, Lindholm och Naarttjärvi, *Konstitutionell rätt*, s. 294.

¹⁰⁶ A.a. s. 295 f.; Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis – En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*, s. 58.

¹⁰⁷ Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis – En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*, s. 58; Derlén, Lindholm och Naarttjärvi, *Konstitutionell rätt*, s. 296.

fall då rättigheterna kränks av andra enskilda.¹⁰⁸ Ett exempel på positiva förpliktelser enligt artikel 8 EKMR är *Söderman mot Sverige*. Fallet rörde en minderårig flicka som blivit smygfilmad av sin styvpappa i ett badrum. Den dåvarande svenska lagstiftningen möjliggjorde inte att styvpappan kunde dömas för något brott eller utdömas att betala skadestånd. Med anledning av att styvpappan inte kunde lagföras för det inträffade konstaterade Europadomstolen att den svenska staten inte hade tillvaratagit flickans rätt till skydd för sin personliga integritet som skulle tillförsäkrats henne enligt artikel 8 EKMR.

3.3 Särskilt om Barnkonventionen

Utöver EKMR och EU-stadgan är Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) särskilt relevant för en framställning om kommersiell sharenting. Säreget för barnkonventionen som rättighetsdokument är att *barn* är det primära skyddsobjektet.¹⁰⁹ Genom konventionen belyses att barn är rättighetsbärare och vid beslut som rör barn ska ett barnrättsperspektiv appliceras.¹¹⁰ I syfte att förtydliga för rättstillämpare att rättigheterna i konventionen särskilt ska beaktas, inkorporerades barnkonventionen år 2018 i svensk lag.¹¹¹ Genom att barnkonventionen gjorts till svensk lag är det tänkbart att konventionens grundläggande principer kan få ett ökat genomslag, exempelvis principen om barnets bästa som kommer att behandlas närmare nedan.¹¹²

I artikel 4 barnkonventionen framgår en skyldighet för konventionsländerna att vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder för att säkerställa att barns rättigheter tillgodoses. Precis som för EU-stadgan och EKMR, ålägger barnkonventionen det allmänna att säkerställa att konventionen följs.¹¹³ Vårdnadshavare är som huvudregel inte direkt bundna av barnkonventionen, däremot kan principer och regler från konventionen inkorporeras i lag vilket medför att vårdnadshavare ändå kan vara bundna, men då genom annan lag.¹¹⁴

---

¹⁰⁸ Derlén, Lindholm och Naarttjärvi, *Konstitutionell rätt*, s. 296.

¹⁰⁹ SOU 2020:63 s. 91.

¹¹⁰ A.bet. s. 91; Åhman, Leviner och Zillén, *Barnkonventionen i praktiken – rättsliga utmaningar och möjligheter*, s. 29.

¹¹¹ SFS 2018:1197; Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 10 f.

¹¹² A.a. s. 11. Se närmare om barnets bästa i avsnitt 3.4.2.

¹¹³ Grahn-Farley, *Att förstå barnkonventionen – En överblick*, s. 13.

¹¹⁴ A.a. s. 13; Jfr SOU 2020:63 s. 128; Eftersom vårdnadshavare inte är direkt bundna av konventionen kan inte barn heller utkräva rättigheter direkt från vårdnadshavarna, se Grahn-Farley, *Barnkonventionen – En kommentar*, s. 64.

Ansvar för barn ligger ytterst på det allmänna, men det allmännas ansvar aktualiseras först om vårdnadshavare brister i vårdnadsansvaret över barn.¹¹⁵

Även i EU-stadgan framgår en skyldighet av artikel 24 att skydda barns rättigheter.¹¹⁶ I EU:s arbete med barns rättigheter är barnkonventionen central och de regler och principer som konventionen ger uttryck för ska ges genomslag i EU-rätten.¹¹⁷ Dessutom har alla medlemsländer i EU ratificerat barnkonventionen och ska därför följa den.¹¹⁸ Vid tolkningen och tillämpningen av GDPR i förhållande till kommersiell sharenting är det därför motiverat att ta hänsyn till barnkonventionens artiklar, särskilt principen om barnets bästa.¹¹⁹

3.4 Relationen mellan vårdnadshavare och barn

3.4.1 Vårdnadshavares ansvar och bestämmanderätt

Som huvudregel är ett barns båda föräldrar också vårdnadshavare vilket framgår av 6:2 st. 1 FB. Vårdnadshavare har en skyldighet att tillgodose barns grundläggande behov, omvårdnad, trygghet och en god fostran.¹²⁰ Barn ska enligt 6:1 FB behandlas med aktning för sin person och egenart, och får inte utsättas för kränkande behandling. Vidare framgår av 6:2 st. 2 FB att vårdnaden inbegriper ett ansvar för barnets personliga förhållanden och tillgodoseendet av barnets behov i enlighet med 6:1 FB. Dessutom ska vårdnadshavare se till att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn tagen till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter. Även i artikel 18 barnkonventionen stadgas att vårdnadshavare har huvudansvaret för barnets uppfostran och utveckling. Vårdnadshavare har enligt 6:11 FB både en *rätt* och *skyldighet* att bestämma i frågor som rör barns personliga angelägenheter vilket utgör en *bestämmanderätt* över barn.¹²¹

---

¹¹⁵ Artikel 3.2 barnkonventionen; Grahn-Farley, *Barnkonventionen – En kommentar*, s. 51.

¹¹⁶ Se också artikel 24.2 EU-stadgan där det framgår att barnets bästa ska komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn.

¹¹⁷ Macenaite och Kosta, *Consent for processing children's personal data in the EU: following in US footsteps?*, s. 149 f.; Se Europeiska kommissionen, *EU:s strategi för barnets rättigheter*, s. 1 där det framgår att barnkonventionen är vägledande i området kring barns rättigheter; Se också Artikel 29-gruppen, *Yttrande 5/2009 om sociala nätverk på Internet*, s. 12 som särskilt betonar barnets bästa i samband med sociala nätverkstjänster.

¹¹⁸ Europeiska kommissionen, *EU:s strategi för barnets rättigheter*, s. 1.

¹¹⁹ Jfr Wendelby, *Dataskyddsförordningen GDPR – Hantera registrerades rättigheter*, s. 292; Europeiska kommissionen, *EU:s strategi för barnets rättigheter*, s. 1; Artikel 29-gruppen, *Opinion 2/2009 on the protection of children's personal data*, s. 4.

¹²⁰ 6:1–2 FB; Singer, *Barnets bästa – Om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*, s. 13.

¹²¹ Jfr Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 4; Prop. 2011/12:53 s. 8.

Barn saknar en egen rättshandlingsförmåga vilket bland annat innebär att barn som huvudregel enligt 9:1 FB varken åta sig förbindelser eller råda över sin egendom. Inte heller kan barn på egen hand initiera en domstolsprocess eller överklaga myndighetsbeslut om deras rättigheter blivit inskränkta.¹²² Till följd av barns bristande rättshandlingsförmåga intar vårdnadshavare vanligtvis rollen som ställföreträdare för barnet.¹²³ I 10:2 FB framgår att vårdnadshavare är *förmyndare* över barn vilket enligt 12:1 FB medför att vårdnadshavarna ska förvalta barns eventuella tillgångar och företräda barnet i frågor som rör tillgångarna.¹²⁴

Ordningen att vårdnadshavare givits ansvar och bestämmanderätt över barn är inte anmärkningsvärd sett till att barn inte har färdigutvecklade psykiska eller fysiska förmågor.¹²⁵ Ansvaret har ansetts vara lämpligt att lägga på vårdnadshavare som också generellt står barnet närmast och därför kan förutsättas veta vad som är bäst för barnet.¹²⁶ Till följd av det lagstadgade ansvaret som vårdnadshavare har över barn kan de beskrivas som väktare för barns intressen.¹²⁷ Barns integritetsskydd är således beroende av på vilket sätt vårdnadshavare utövar sitt ansvar.¹²⁸

Om ett barn har två vårdnadshavare är huvudregeln att dessa ska fatta beslut som rör barnet *gemensamt*, vilket framgår av 6:13 st. 1 FB. Den gemensamma beslutanderätten ska dock inte tolkas som att båda vårdnadshavarna behöver vara överens om och samtycka till beslut som rör den dagliga omsorgen, exempelvis beslut kring barns matvanor, kläder och sovtider.¹²⁹ Utgångspunkten är att ju mer avgörande ett beslut är, desto viktigare är det att båda vårdnadshavarna deltar i beslutsfattandet.¹³⁰ Undantag från den gemensamma beslutanderätten finns i 6:13 st. 2 FB där det framgår att om den ena

---

¹²² 9:1 FB och 11:1 st. 2 rättegångsbalken (1942:740); Barnombudsmannen, *Barns och ungas klagomöjligheter*, s. 12; von Schéele, *Barnets egendom – En vägledning om förvaltning av barns egendom*, s. 16.

¹²³ Jfr von Schéele, *Barnets egendom – En vägledning om förvaltning av barns egendom*, s. 17.

¹²⁴ Se avsnitt 5.2.2 där förmyndares ansvar att sätta barnets intressen i första rummet diskuteras.

¹²⁵ Schiratzki, *Barnrättens grunder*, s. 17; Jfr Steinberg, *Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media*, s. 862; Jfr Singer, *Barnets bästa – Om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*, s. 122.

¹²⁶ SOU 2020:63 s. 182; Schiratzki, *Barnrättens grunder*, s. 17; Jfr Steinberg, *Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media*, s. 862.

¹²⁷ Nottingham, *'Dad! Cut that Part Out!' Children's Rights to Privacy in the Age of 'Generation Tagged': sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity*, s. 10.

¹²⁸ Jfr Schiratzki, *Föräldrans ansvar i välfärdsrätten*, s. 77; Fridström Montoya, *Integritetsskydd för var och en – på lika villkor?*, s. 660.

¹²⁹ Prop. 1975/76:170 s. 178; SOU 2007:52 s. 34.

¹³⁰ Walin m.fl., *Föräldrabalken – En kommentar*, kommentaren till 6 kap. 13 § FB.

vårdnadshavaren har förhinder och ett beslut inte utan olägenhet kan skjutas upp får den andra vårdnadshavaren besluta ensam. Om det rör ett beslut av ingripande betydelse för barnets framtid krävs därutöver att barnets bästa uppenbarligen kräver att beslutet fattas för att en vårdnadshavare själv ska få bestämma.¹³¹ Exempel på beslut av ingripande betydelse för barns framtid är barnets skolgång eller bosättning.¹³² I avsnitt 5.3 kommer en närmare diskussion att föras kring huruvida beslutet att exponera barn inom ramen för kommersiell sharenting är att betrakta som ett beslut som kräver att båda vårdnadshavarna har samtyckt.

3.4.2 Barnets bästa och medbestämmanderätt

En grundläggande princip vid alla beslut som direkt eller indirekt rör barn är att *barnets bästa* ska vara vägledande.¹³³ Principen om barnets bästa kommer till uttryck på olika nivåer, dels direkt i relation till vårdnadshavare, dels i beslut och förfaranden som vidtas av det allmänna. I artikel 3 barnkonventionen regleras barnets bästa uttryckligen, men alla artiklar i konventionen ger uttryck för vad som anses vara barnets bästa.¹³⁴ Vidare ska vårdnadshavare enligt artikel 18.1 barnkonventionen låta sig vägledas av vad som bedöms vara barnets bästa.¹³⁵ I 6:2 a FB framgår att i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge ska barnets bästa alltid vara avgörande. Likaså poängteras i artikel 24.2 EU-stadgan att barnets bästa ska sättas i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn och i relation till behandling av barns personuppgifter har barnets bästa likaså anförts vara en grundläggande princip.¹³⁶

Begreppet barnets bästa är dynamiskt vilket gör att omständigheter i det enskilda fallet och för det enskilda barnet blir avgörande.¹³⁷ Barnets bästa kan sägas bestå av tre delar:

---

¹³¹ 6:13 st. 2 FB; SOU 2007:52 s. 34.

¹³² Walin m.fl., *Föräldrabalken – En kommentar*, kommentaren till 6 kap. 13 § FB.

¹³³ Åhman, Leviner och Zillén, *Barnkonventionen i praktiken – rättsliga utmaningar och möjligheter*, s. 74.

¹³⁴ FN:s barnrättskommitté, *General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, p. 4; SOU 2020:63 s. 184.

¹³⁵ Se också Hammarberg, *Barnkonventionens bärande idé: I barnets intresse*, s. 17; Notera att artikel 18.1 barnkonventionen är ett målstadgande, Grahn-Farley, *Barnkonventionen – En kommentar*, s. 111; SOU 2005:43 s. 137.

¹³⁶ Artikel 29-gruppen, *Opinion 2/2009 on the protection of children's personal data*, s. 4.

¹³⁷ Åhman, Leviner och Zillén, *Barnkonventionen i praktiken – rättsliga utmaningar och möjligheter*, s. 41; FN:s barnrättskommitté, *General comment No. 25 on children's rights in relation to the digital environment*, p. 12.

en materiell rättighet, en rättslig tolkningsprincip och ett tillvägagångssätt.¹³⁸ Rättigheten innebär att barn har en rätt till att barnets bästa beaktas i situationer där flera intressen ska vägas mot varandra innan dess att ett beslut kan fattas. Att barnets bästa är en rättslig tolkningsprincip medför att om en rättsregel är öppen för flera tolkningar, ska den tolkning som bäst anses ta hänsyn till barnets bästa väljas.¹³⁹ Singer beskriver att barnets bästa är en rättslig målsättning där alla beslut kring barn ska fattas med strävan om att barnets olika behov och intressen ska tillgodoses.¹⁴⁰ Slutligen kan barnets bästa ses som ett tillvägagångssätt. I beslutsprocesser där barn kan påverkas ska en analys göras kring vad som är barnets bästa, och det ska kunna redogöras för hur hänsyn har tagits till vad som är bäst för det berörda barnet.¹⁴¹

I många situationer är det svårt att enbart ta fäste på barnets bästa och fatta beslut därefter.¹⁴² Om andra intressen står i konflikt med barnets bästa krävs det att en fall-till-fallbedömning görs där berörda parter intressen vägs mot varandra för att uppnå en lämplig kompromiss.¹⁴³ Det handlar om att göra en bedömning av vilken tyngd som andra intressen ska ges i förhållande till den potentiella skada eller nytta det medför för barnet i fråga.¹⁴⁴ Skyldigheten att ta hänsyn till barnets bästa medför att barns intressen ska väga mycket tungt och ses som ett primärt intresse.¹⁴⁵ En skönmässig bedömning av vad som är ett barns bästa får inte heller ges företräde framför skyldigheten att respektera barns rättigheterna enligt barnkonventionen.¹⁴⁶

---

¹³⁸ FN:s Barnrättskommitté, *General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, p. 6.

¹³⁹ A.a. p. 6.

¹⁴⁰ Singer, *Barnets bästa – Om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*, s. 38.

¹⁴¹ FN:s barnrättskommitté, *General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, p. 6.

¹⁴² Hammarberg och Holmberg, *Best Interests of the Child - the Principle and the Process*, s. 32, 36; Jfr Grahn-Farley, *Barnkonventionen – En kommentar*, s. 49 som belyser att en begränsning med artikel 3 barnkonventionen är att barnets bästa *i första hand* ska beaktas vilket gör att barnets bästa inte är avgörande.

¹⁴³ Hammarberg, *Barnkonventionens bärande idé: I barnets intresse*, s. 16; FN:s barnrättskommitté, *General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, p. 37–39.

¹⁴⁴ Åhman, Leviner, och Zillén, *Barnkonventionen i praktiken – rättsliga utmaningar och möjligheter*, s. 84.

¹⁴⁵ A.a. s. 84; FN:s barnrättskommitté, *General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, p. 37–39; Hammarberg, *Barnkonventionens bärande idé: I barnets intresse*, s. 17.

¹⁴⁶ FN:s barnrättskommitté, *General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, p. 4.

Vid bedömningen av vad som är barnets bästa ska också barnets egna åsikter respekteras och tillmätas betydelse.¹⁴⁷ Enligt 6:11 FB ska vårdnadshavare ta alltmer hänsyn till barnets synpunkter och önskemål i takt med att barnet blir äldre och utvecklas. Likaså ger artikel 5 barnkonventionen uttryck för att barns vilja och rättigheter ska balanseras i relation till föräldrarnas.¹⁴⁸ Barn ska vidare enligt 6:2 b st. 1 FB ges information och möjlighet att kunna framföra sina egna åsikter i frågor om vårdnad, boende och umgänge. Enligt st. 2 i samma bestämmelse ska barnets åsikter tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad. Även i artikel 12 barnkonventionen anges att barn har en rätt att få uttrycka sina åsikter och bli hörda. Lagstiftningen är uppbyggd på det sättet att barn ska ges en successivt ökad medbestämmanderätt.¹⁴⁹ Att vårdnadshavare ska ta hänsyn till barnets åsikter i takt med att barnet blir äldre innebär dock inte att barnet får någon egentlig självständig beslutanderätt utan det är fortsatt vårdnadshavaren som har bestämmanderätt men denne förväntas lyssna på barnet innan ett beslut fattas.¹⁵⁰ Det finns inte heller någon på förhand bestämd ålder för när barn anses kunna besluta på egen hand förutom i de fall som en specifik ålder framgår uttryckligen i lag eller av praxis.¹⁵¹ Huruvida ett barn har en bestämmanderätt måste därför bedömas utifrån det individuella barnets mognad och förståelse för vilka konsekvenser ett beslut kan medföra.¹⁵²

3.5 Barns rätt till privatliv och integritet

3.5.1 Skyddet för personlig integritet

Det finns inte någon entydig definition av integritet men generellt kan det beskrivas i termer av skydd för privat information om enskilda samt respekt för enskildas åsikter, värderingar och önskemål.¹⁵³ *Personlig integritet* innebär integritet i fysisk och ideell

---

¹⁴⁷ SOU 2020:63 s. 183; Grahn-Farley, *Att förstå barnkonventionen – En överblick*, s. 22.

¹⁴⁸ Grahn-Farley, *Att förstå barnkonventionen – En överblick*, s. 19.

¹⁴⁹ Åhman, Leviner och Zillén, *Barnkonventionen i praktiken – rättsliga utmaningar och möjligheter*, s. 30; Jfr Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 9; SOU 2020:63 s. 183 f.

¹⁵⁰ Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 10.

¹⁵¹ A.a.s. 10.

¹⁵² SOU 2020:63 s. 183 f.; Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 10. Barns förutsättningar för att samtycka diskuteras i avsnitt 5.1.

¹⁵³ González Fuster, *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU*, s. 22; Mattsson, *Barnet och rättsprocessen – Rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*, s. 159.

mening, vilket bland annat omfattar skydd för privatlivet och enskildas personlighet.¹⁵⁴ Det är vanligt att personlig integritet beskrivs i termer av enskildas personliga *sfär*.¹⁵⁵ Generellt anses människor ha rätt till ett fysiskt och psykiskt utrymme som är deras egen sfär.¹⁵⁶ Omfattningen av enskildas integritet är beroende av motstående legitima intressen vilket gör att skyddsomfånget måste bedömas i varje enskilt fall.¹⁵⁷ Behovet av skydd för personlig integritet varierar också mellan olika grupper och individer.¹⁵⁸ I relation till barns behov av integritet har FN:s barnrättskommitté särskilt poängterat att barns personliga integritet är av stor betydelse för barns handlingsmöjligheter, utövande av rättigheter samt värdighet och trygghet.¹⁵⁹

Det finns ett nära samband mellan integritet och *autonomi* genom att integriteten säkerställs av autonomin.¹⁶⁰ En persons autonomi inbegriper både en själv- och medbestämmanderätt – enskilda ska själva få bestämma vilken information som lämnas om denne till andra.¹⁶¹ Barns autonomi är beroende av det individuella barnets egna förutsättningar och förståelse.¹⁶² Som framgått ovan är barns medbestämmanderätt i relation till vårdnadshavare utformad att succesivt öka allt eftersom barnets ålder stiger.¹⁶³ Följaktligen har barn en begränsad möjlighet att utöva autonomi eftersom de under många år är beroende av vuxna människor för att få sina behov tillgodosedda.¹⁶⁴ Risken finns för att vårdnadshavares tillsynsansvar kan hamna i konflikt med barns integritet eftersom det är vårdnadshavares rätt att få ta del av information och fatta beslut kring barns personliga angelägenheter.¹⁶⁵ Därigenom kan barns personliga integritet i viss

---

¹⁵⁴ Mattsson, *Barnet och rättsprocessen – Rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*, s. 32.

¹⁵⁵ González Fuster, *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU*, s. 24 f.; SOU 2016:41 s. 49; SOU 2016:7 s. 40.

¹⁵⁶ SOU 2016:7 s. 40; Prop. 2016/17:222 s. 18.

¹⁵⁷ SOU 2007:22 s. 52.

¹⁵⁸ Olsen m.fl., – *Från avsändare till mottagare via internet, radio/tv eller telefoni*, s. 71.

¹⁵⁹ FN:s barnrättskommitté, *General comment No. 25 on children's rights in relation to the digital environment*, p. 67.

¹⁶⁰ González Fuster, *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU*, s. 23; Mattsson, *Barnet och rättsprocessen – Rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*, s. 33.

¹⁶¹ Mattsson, *Barnet och rättsprocessen – Rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*, s. 159.

¹⁶² A.a.s. 150.

¹⁶³ Se mer i avsnitt 3.4.2.

¹⁶⁴ Mattsson, *Barnet och rättsprocessen – Rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*, s. 150.

¹⁶⁵ 6:2 st. 2 och 6:11 FB; Schiratzki, *Föräldraansvar i välfärdsrätten*, s. 77.

mån anses ingå i vårdnadshavares privata sfär.¹⁶⁶ Vårdnadshavares utrymme att inskränka barns integritet ska enligt Schiratzki bedömas utifrån förutsättningarna i det enskilda fallet men en vårdnadshavare får inte begå brott eller kränka barns rättigheter vid utövandet av vårdnadsansvaret.¹⁶⁷

Flertalet grundläggande rättigheter har gemensamt att de medför ett skydd för enskildas integritet.¹⁶⁸ I artikel 3 EU-stadgan framgår att var och en har rätt till både fysisk och mental integritet. Bestämmelsen är nära kopplad till skyddet för privatlivet då vissa inskränkningar av enskildas integritet också är en kränkning av privatlivet enligt artikel 7 EU-stadgan och artikel 8 EKMR. Därtill har enskilda rätt till skydd för personuppgifter enligt artikel 8 EU-stadgan som tillsammans med rätten till skydd för privatlivet skyddar enskildas integritet och autonomi.¹⁶⁹ I det följande kommer att redogöras för barns rätt till skydd för personuppgifter och privatliv med utgångspunkten att rättigheterna ger skydd för barns integritet.

3.5.2 Barns skydd för personuppgifter och privatliv

Av artikel 8.1 EU-stadgan följer en uttrycklig rätt till skydd av personuppgifter för var och en. Om andra har tillgång till en enskilds personuppgifter kan dessa användas på ett sätt som begränsar möjligheten att själv kunna avgöra vilken information som ska delas om denne.¹⁷⁰ Syftet med rätten till skydd av personuppgifter kan därför beskrivas som att enskilda erkänns autonomi i form av en bestämmanderätt för sina personuppgifter.¹⁷¹ Skyddet för personuppgifter ska läsas tillsammans med bestämmelserna i artikel 7 EU-stadgan och artikel 8 EKMR om rätten till skydd för privatlivet.¹⁷² Rättigheterna kan beskrivas som komplementära då åtnjutandet av rätten till privatliv förutsätter ett skydd för personuppgifter.¹⁷³ Både Europadomstolen och EU-domstolen

---

¹⁶⁶ SOU 2016:7 s. 40, 96; Singer, *Barnets bästa – Om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*, s. 386.

¹⁶⁷ Schiratzki, *Föräldraansvar i välfärdsrätten*, s. 77.

¹⁶⁸ Olsen m.fl., – *Från avsändare till mottagare via internet, radio/tv eller telefoni*, s. 73.

¹⁶⁹ Lebeck, *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 258.

¹⁷⁰ Frydlinger m.fl., *GDPR – juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 34.

¹⁷¹ Lebeck, *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 318.

¹⁷² Se t.ex. C-92/09 p. 47 där domstolen poängterade att skyddet för personuppgifter är nära sammankopplat med skyddet för privatlivet.

¹⁷³ ECHR, *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights*, p. 206; Harris m.fl., *Law of the European Convention on Human Rights*, s. 505; Se också Lebeck, *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 44; González Fuster, *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU*, s. 200; Se också skäl 4 GDPR som särskilt nämner rätten till privatliv.

har vidare anført att rätten till respekt för privatlivet enligt artikel 8 EKMR är tillämplig vid behandling av personuppgifter.¹⁷⁴ En och samma personuppgiftsbehandling kan därför stå i strid med både rätten till skydd för personuppgifter och rätten till privatliv.¹⁷⁵

Utöver artikel 7 EU-stadgan och artikel 8 EKMR regleras en rätt till skydd för privatlivet även i barnkonventionen artikel 16 där det framgår att inget barn får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privatliv. Rätten till privatliv enligt barnkonventionen har till och med anförts kunna vara horisontellt bindande mellan föräldrar och barn, vilket ger barn en rätt till privatliv *gentemot* föräldrar.¹⁷⁶ Begreppet privatliv ska tolkas brett och ha ett vidsträckt tillämpningsområde.¹⁷⁷ Privatlivet inkluderar både enskildas psykiska och fysiska integritet och omfattar olika uppgifter om en person, exempelvis könstillhörighet, sexuell läggning och namnuppgifter.¹⁷⁸ Skyddet för privatlivet inbegriper att enskilda själva får bestämma över personliga angelägenheter och kring vilka uppgifter om ens privatliv som ska vara tillgängliga för utomstående.¹⁷⁹ Rättigheten kan sägas skydda sådan personlig information som individer rimligtvis kan förvänta sig inte publiceras utan den berörda personens samtycke.¹⁸⁰

Gränserna för rätten till privatliv har varit föremål för prövning i praxis. Exponering av någons privatliv i medier har ansetts falla inom tillämpningsområdet för artikel 8 EKMR och det anses finnas en privat sfär för varje människa oberoende av faktorer som skulle kunna motivera ett ökat intresse att sprida information om personen.¹⁸¹ I *Reklos och Davourlis mot Grekland* konstaterades att även ett nyfött barn har rätt till skydd för sitt privatliv. I målet hade en fotograf tagit bilder på ett barn utan vårdnadshavarnas samtycke. Domstolen fastslog medlemsstaternas positiva skyldighet att tillgodose ett effektivt skydd för respekten för privat- och familjeliv. Trots att bilden i

---

¹⁷⁴ Se t.ex. C-139/01 p. 73; *S. och Marper mot Storbritannien* p. 50.

¹⁷⁵ Kelleher och Murray, *EU Data Protection Law*, s. 9 f.; C-291/12 p. 25; González Fuster, *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU*, s. 200; Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis – En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*, s. 386.

¹⁷⁶ Grahn-Farley, *Barnkonventionen – En kommentar*, s. 103 f.

¹⁷⁷ ECHR, *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights*, s. 7; *Axel Springer AG mot Tyskland* p. 83; Harris m.fl., *Law of the European Convention on Human Rights*, s. 503.

¹⁷⁸ *Axel Springer AG mot Tyskland* p. 83; Choudhry och Herring, *European Human Rights and Family Law*, s. 216.

¹⁷⁹ Harris m.fl., *Law of the European Convention on Human Rights*, s. 505.

¹⁸⁰ *Axel Springer AG mot Tyskland* p. 83.

¹⁸¹ *Von Hannover mot Tyskland* p. 77–79; Se också Harris m.fl., *Law of the European Convention on Human Rights*, s. 529.

fråga inte hade publicerats någonstans utan enbart skulle visas för vårdnadshavarna framförde domstolen det vara särskilt skyddsvärt att bli fotograferad eftersom en bild visar alla särdrag hos en person. Domstolen anförde att enskilda därför har rätt dels att kontrollera hur bilden används, dels att motsätta sig att en annan person fotograferar eller filmar.¹⁸² Även om bilderna i fråga inte var kränkande ansågs kärnan i händelsen vara att fotografen hade behållit bilderna utan vårdnadshavarnas samtycke varför en kränkning av artikel 8 förelåg.¹⁸³ Europadomstolen har dessutom poängterat i *Von Hannover mot Tyskland* att det krävs ökad vaksamhet kring skyddet för privatlivet i en samtid där nya tekniska lösningar möjliggör att lagra och återskapa personuppgifter, exempelvis genom att foton tas systematiskt och sprids till en bred publik.¹⁸⁴

3.6 Vårdnadshavares yttrandefrihet

Samtidigt som vårdnadshavare har ansvaret att värna om barnets bästa och tillgodose barns behov av integritetsskydd har vårdnadshavare också yttrandefrihet.¹⁸⁵ I 2:1 p. 1 RF framgår att var och en gentemot det allmänna är tillförsäkrad yttrandefrihet. Rättigheten definieras som frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Rätten till yttrandefrihet återfinns även i artikel 10 EKMR och i artikel 11 EU-stadgan. Både enligt EKMR och EU-Stadgan ges rätten till yttrandefrihet ett brett tillämpningsområde.¹⁸⁶ Rättigheten inbegriper dels åsiktsfrihet, dels en frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan det allmännas inblandning. Syftet är att bidra till ett pluralistiskt samhälle där flera åsikter tillåts, även sådana som kan vara stötande.¹⁸⁷ Yttrandefrihet tar sikte på att sprida information till en större krets mottagare än enbart privata eller slutna sammanhang.¹⁸⁸ Det ställs inga särskilda krav på innehållet i yttrandena, utan allt ifrån konstnärliga uttryck till kommersiellt innehåll kan omfattas. Däremot anses kommersiellt innehåll, exempelvis reklam, ha ett lägre

---

¹⁸² *Reklos och Davourlis mot Grekland* p. 39–41.

¹⁸³ *Reklos och Davourlis mot Grekland* p. 42–43.

¹⁸⁴ *Von Hannover mot Tyskland* p. 70; Kelleher och Murray, *EU Data Protection Law*, s. 38, 56.

¹⁸⁵ Jfr Satens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 10.

¹⁸⁶ Jfr Axberger, *Yttrandefrihetsgrundlagarna*, s. 37 f.

¹⁸⁷ Se t.ex. *Axel Springer AG mot Tyskland* p. 78; Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis – En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*, s. 457 som beskriver att yttrandefrihet utgör en grundpelare i en demokrati.

¹⁸⁸ Axberger, *Yttrandefrihetsgrundlagarna*, s. 42.

skyddsvärde än andra yttranden.¹⁸⁹ Huvudsakligen åtnjuter yttranden som är av vetenskaplig, politisk, religiös eller konstnärlig karaktär högst skyddsvärde.¹⁹⁰

Personlig integritet och yttrandefrihet kan stundvis utgöra varandras motpoler. Som ovan har beskrivits medför rätten till privatliv å ena sidan en rätt att inte förekomma i sammanhang man inte vill.¹⁹¹ Å andra sidan ger yttrandefriheten en rätt att få uttrycka sig och redogöra för sådan information som anses vara viktig ur ett yttrandefrihetsperspektiv.¹⁹² Vårdnadshavare är således som huvudregel fria att få uttrycka sig och dela med sig av information om andra, även inom ramarna för kommersiell sharenting.¹⁹³ Risken är dock att vårdnadshavares yttrandefrihet kolliderar med barnets rätt till privatliv. Hur en sådan konflikt ska lösas finns det inte något givet svar på då rätten till yttrandefrihet och skyddet för privatliv har ansetts ha likvärdig status som grundläggande rättigheter.¹⁹⁴ Det går därför inte att lösa en konflikt mellan rättigheterna genom att placera en rättighet över den andra. I stället måste en fall-till-fallbedömning göras där intressena vägs mot varandra.¹⁹⁵ Vid avvägningen bör det beaktas vilket utrymme som funnits för att vidta åtgärder som hade medfört ett mindre ingrepp i privatlivet, huruvida innehållet bidrar till en debatt av allmänintresse och hur känd den berörda personen är.¹⁹⁶ I avsnitt 5.2.3 resoneras närmare kring avvägningen mellan barns rätt till privatliv och vårdnadshavares rätt till yttrandefrihet.

---

¹⁸⁹ Danelius, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis – En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*, s. 506; Lebeck, *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 325.

¹⁹⁰ Lebeck, *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, s. 325; Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 19.

¹⁹¹ Wendelby och Wetterberg, *Dataskyddsförordningen, GDPR – Förstå och tillämpa i praktiken*, s. 224.

¹⁹² Jfr A.a.s. 224.

¹⁹³ Jfr Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 10.

¹⁹⁴ ECHR, *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights*, p. 50; Reimers, *Integritetsskydd i regeringsformen*, s. 446; Axberger, *Yttrandefrihetsgrundlagarna*, s. 239.

¹⁹⁵ Wendelby och Wetterberg, *Dataskyddsförordningen, GDPR – Förstå och tillämpa i praktiken*, s. 224.

¹⁹⁶ C-345/17 p. 66 och där i angiven praxis.

4 Tillämpningen av GDPR

4.1 Förhållandet mellan GDPR och nationell rätt

För att få en förståelse för GDPR som regelverk bör något sägas om dess ställning i svensk rätt. Till följd av Sveriges medlemskap i EU har viss makt förflyttats till unionens gemensamma institutioner.¹⁹⁷ En grundprincip inom EU-rätten är *företrädesprincipen* som innebär att EU-rätten ska ges ett effektivt genomslag och vid en eventuell konflikt med nationell rätt ska EU-rätten ges företräde.¹⁹⁸ Förordningar från EU, likt GDPR, syftar till att ge enskilda rättigheter som medlemsstaterna åläggs att skydda.¹⁹⁹ Alla delar i GDPR är bindande i alla EU:s medlemsstater och förordningen i dess helhet är direkt tillämplig inom unionen.²⁰⁰ Vid tillämpningen av GDPR förutsätts eller tillåts stundvis att medlemsstater inför kompletterande nationell lagstiftning vilket i Sverige har gjorts bland annat genom lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen).²⁰¹

Olyckligtvis står det inte alltid klart hur enskilda artiklar GDPR ska tillämpas i praktiken vilket kommer att visa sig mer nedan.²⁰² Vid tolkningen av oklara rättsregler krävs att hänsyn tas till EU-rättens särdrag och de ändamål som de relevanta regelverken ger uttryck för.²⁰³ EU-domstolen har anfört att unionsrättsliga bestämmelser ska tolkas dels enligt dess ordalydelse, dels utifrån det sammanhang och de syften som eftersträvas med bestämmelsen i fråga.²⁰⁴ I brist på annan vägledning är det också möjligt att använda nationell rätt som utfyllnad och tolkningsstöd, under förutsättning att det görs på ett sätt som tar hänsyn till EU-rättsordningen.²⁰⁵

---

¹⁹⁷ Derlén, Lindholm och Naarttijärvi, *Konstitutionell rätt*, s. 200.

¹⁹⁸ Hettne och Otken Eriksson, *EU-rättslig metod*, s. 173.

¹⁹⁹ Bergström och Hettne, *Introduktion till EU-rätten*, s. 33.

²⁰⁰ A.a. s. 33; Artikel 99 GDPR.

²⁰¹ Se även förordning (2018:219) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.

²⁰² Se nedan i kapitel 5.

²⁰³ Jay och Reuters, *Data Protection Law and Practice*, s. 153.

²⁰⁴ Se t.ex. C-292/82 p. 12; Hettne och Otken Eriksson, *EU-rättslig metod*, s. 158 ff.

²⁰⁵ Jfr Hettne och Otken Eriksson, *EU-rättslig metod*, s. 162.

4.2 Centrala begrepp och tillämplighet vid kommersiell sharenting

4.2.1 Personuppgifter och känsliga personuppgifter

I artikel 1 GDPR framgår att förordningen har två grundläggande syften: att skydda fysiska personer vid behandling av personuppgifter och att skapa förutsättningar för ett fritt flöde av personuppgifter inom EU.²⁰⁶ Det som skyddas genom GDPR är således *personuppgifter*, vilket i artikel 4.1 GDPR definieras som ”varje upplysning som avser en identifierad eller identifierbar fysisk person”. Exempel på personuppgifter är bilder eller videor där en person kan identifieras, IP-adresser, personnummer, namn och mejladresser.²⁰⁷ Vid tillämpningen av GDPR finns också *känsliga* personuppgifter, vilket enligt artikel 9.1 GDPR till exempel är uppgifter om religiös tro, en persons sexualliv samt hälsa.²⁰⁸ Behandling av känsliga personuppgifter anses på grund av uppgifternas natur innebära betydande risker för att enskildas grundläggande rättigheter inskränks, varför ett mer långtgående och omfattande skydd för sådana uppgifter är motiverat.²⁰⁹ I avsnitt 4.3.6 redogörs närmare för samtycke till behandling av känsliga personuppgifter inom ramen för kommersiell sharenting.

Begreppet personuppgifter är tänkt att ges ett vidsträckt tillämpningsområde.²¹⁰ En upplysning omfattar alla typer av information som finns om individer – både objektivt fastställd information om en person och subjektiva uppgifter som exempelvis åsikter.²¹¹ Det krävs inte heller att en upplysning är sann för att den ska kunna utgöra en personuppgift eller att upplysningen presenteras i någon viss form, exempelvis digitalt eller på papper.²¹² Upplysningarna ska vidare avse en individ, vilket innebär att en person ska kunna länkas samman med informationen. Det kan i vissa fall vara möjligt att uppgifter som rör exempelvis en persons ägodel indirekt också kan anses avse individen i fråga som äger föremålet.²¹³ Vidare är en *identifierad* person någon som kan särskiljas från andra och en *identifierbar person* tar sikte på att en person direkt eller indirekt kan

---

²⁰⁶ Frydinger m.fl., *GDPR – juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 29.

²⁰⁷ A.a.s. 44; Se också praxis t.ex.: C-212/13 p. 22, C-582/14 p. 49 och, C-28/08 p. 68.

²⁰⁸ För en närmare redogörelse av känsliga personuppgifter i förhållande till kommersiell sharenting, se avsnitt 4.3.6.

²⁰⁹ Se skäl 51 och 53 GDPR; Frydinger m.fl., *GDPR – juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 45.

²¹⁰ Artikel 29-gruppen, *Yttrande 4/2007 om begreppet personuppgifter*, s. 6.

²¹¹ A.a.s. 6.

²¹² A.a.s. 6 f.

²¹³ A.a.s. 9.

bli identifierad genom en eller flera *identifierare*. Exempel på identifierare är namn, en lokaliseringssuppgift eller individuella fysiska och genetiska egenskaper, men även faktorer som är specifika för någons kultur eller sociala identitet.²¹⁴ Det krävs således inte att det uttryckligen framgår vem upplysningen avser, utan även indirekta faktorer som hänförs till personen kan vara tillräckliga för att det ska ses som en identifierbar fysisk person.²¹⁵ Avgränsningen till *fysiska personer* medför att förordningen är tillämplig på levande personers personuppgifter.²¹⁶

I förhållande till kommersiell sharenting kan det konstateras att information som vårdnadshavare publicerar på internet utgör en upplysning. Om det publicerade innehållet kan härledas till ett fysiskt barn, exempelvis genom bilder eller beskrivande texter, rör det sig om personuppgifter om barnet.²¹⁷ Vid kommersiell sharenting är det inte heller otänkbart att publiceringar också kan omfatta känsliga personuppgifter.²¹⁸ Vårdnadshavare kan exempelvis dela känsliga personuppgifter om ett barn är sjukt och foton tas på barnet från sjukhussängen tillsammans med en beskrivande text om hur barnet mår. Ett ytterligare exempel är vårdnadshavare som talar öppet om familjens – och därigenom barnets – religiösa tillhörighet. Den stora massan av information om barn i vardagliga sammanhang som publiceras bör dock inte höra till kategorin känsliga personuppgifter.

4.2.2 *Personuppgiftsbehandling, personuppgiftsansvarig och registrerad*

I artikel 2.1 GDPR framgår att förordningen är tillämplig vid behandling av personuppgifter som ”helt eller delvis företas på automatisk väg samt på annan behandling än automatisk av personuppgifter som ingår i eller kommer att ingå i ett register”. Utöver att tillämpningen av GDPR förutsätter att det rör sig om personuppgifter krävs således att det rör sig om en *behandling* av personuppgifter. Behandling definieras närmare i artikel 4.2 GDPR som ”en åtgärd eller kombination av åtgärder beträffande personuppgifter eller uppsättningar av personuppgifter, oberoende om de utförs automatiserat eller ej”. Precis som definitionen av personuppgifter är definitionen av

---

²¹⁴ Artikel 4.1 GDPR; Skäl 26 GDPR; Frydinger m.fl., *GDPR – juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 44.

²¹⁵ Artikel 29-gruppen, *Yttrande 4/2007 om begreppet personuppgifter*, s. 12.

²¹⁶ A.a.s. 22.

²¹⁷ Jfr Öman, *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – En kommentar*, s. 66, 69.

²¹⁸ Se närmare i avsnitt 4.3.6 om samtycke till behandling av känsliga personuppgifter.

personuppgiftsbehandling omfattande.²¹⁹ Exempel på personuppgiftsbehandling är insamling, registrering, lagring, spridning, användning och bearbetning av personuppgifter. Begreppet inbegriper all form av behandling som sker maskinellt, datoriserat eller automatiskt, även om den automatiska delen enbart är partiell.²²⁰ Därtill omfattas all form av elektronisk behandling som exempelvis görs med en dator eller mobiltelefon.²²¹ Publicering av uppgifter på en hemsida, exempelvis sociala medier, har ansetts innebära en automatisk behandling som omfattas av GDPR.²²² När vårdnadshavare ägnar sig åt kommersiell sharenting och delar uppgifter om barn som indirekt eller direkt kan identifieras sker således en personuppgiftsbehandling i förordningens mening. Slutsatsen kan därför dras att kommersiell sharenting som huvudregel utgör en *behandling av personuppgifter* och omfattas av GDPR.

Den som utför och sätter ändamålen för personuppgiftsbehandlingen benämns i artikel 4.7 GDPR som *personuppgiftsansvarig*. Det är också den aktör som åläggs att efterleva de skyldigheter vid personuppgiftsbehandling som uppställs i förordningen.²²³ Den som publicerar något på sociala medier är personuppgiftsansvarig för den behandling som publiceringen innebär.²²⁴ Vid kommersiell sharenting är det vårdnadshavaren som bestämmer ändamålen och styr över hur barnens personuppgifter behandlas vilket gör att vårdnadshavaren är personuppgiftsansvarig.²²⁵ Den vars personuppgifter behandlas benämns i GDPR som *registrerad* vilket vid kommersiell sharenting är de barn som exponeras.²²⁶

---

²¹⁹ Frydlinger m.fl., *GDPR – juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 46.

²²⁰ A.a.s. 63.

²²¹ A.a.s. 64.

²²² I C-101/01 konstaterade domstolen att omnämnande av olika personer på en internetsida utgjorde en behandling av personuppgifter; Öman, *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – En kommentar*, s. 38 f; Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 34.

²²³ Frydlinger m.fl., *GDPR – juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 51.

²²⁴ Artikel 29-gruppen, *Yttrande 5/2009 om sociala nätverk på Internet*, s. 6; IMY, *Är jag ansvarig för det jag publicerar på sociala medier?*.

²²⁵ Det kan nämnas att vårdnadshavare som exponerar barn också kan driva ett aktiebolag inom ramen för sitt arbete med sociala medier. Aktiebolaget som juridisk person är i sådana fall personuppgiftsansvarig. I praktiken spelar det dock inte någon större roll för barns integritetsskydd eftersom det ändå är vårdnadshavaren som utför exponeringen, även om det är genom sitt eget bolag. Däremot kan det spela roll till exempel om sanktioner för bristande efterlevnad av GDPR ska utdömas, vilket i sådant fall ska åläggas bolaget och inte vårdnadshavaren personligen.

²²⁶ I artikel 4.1 GDPR framgår att en identifierad eller identifierbar fysisk person benämns som registrerad.

4.2.3 Principer och laglig grund för personuppgiftsbehandling

I rollen som personuppgiftsansvarig finns en skyldighet att kunna påvisa att principer för personuppgiftsbehandling som beskrivs i artikel 5 GDPR efterlevs.²²⁷ I artikel 5.1 (a) GDPR framgår att personuppgifter ska behandlas på ett lagligt, korrekt och öppet sätt. Det medför bland annat att all information kring behandlingen i fråga ska vara lättåtkomlig och lättförstådd – enskilda ska förstå och vara medvetna om att, och på vilket sätt, deras personuppgifter behandlas.²²⁸ Vidare stadgas i artikel 5.1 (b) GDPR en princip om ändamålsminimering vilket innebär att personuppgiftsbehandlingen ska begränsas till särskilt angivna ändamål. Principen om ändamålsbegränsning tillsammans med en princip om uppgiftsminimering enligt artikel 5.1 (c) medför att all personuppgiftsbehandling ska ske för särskilt utsatta ändamål och endast inbegripa personuppgifter som är nödvändiga för att nå dessa ändamål.²²⁹ Dessutom ska personuppgifter inte lagras längre än vad som är nödvändigt för att uppnå ändamålen vilket följer av principen om lagringsminimering i artikel 5.1 (e) GDPR.²³⁰ Personuppgiftsansvariga ska sätta ut tidsgränser för radering eller kontinuerlig kontroll av uppgifterna som behandlas.²³¹ De personuppgifter som behandlas ska också regelbundet uppdateras för att uppfylla ett krav på korrekthet enligt artikel 5.1 (d) GDPR. Slutligen ska all personuppgiftsbehandling, enligt artikel 5.1 (f) GDPR, utformas på ett sätt som tillgodoser en säker behandling, exempelvis genom att förhindra att uppgifter kommer någon obehörig tillhanda.²³²

Kravet på att personuppgifter ska behandlas lagligt enligt artikel 5.1 (a) GDPR medför bland annat att det krävs en *laglig grund* för behandlingen. I artikel 6.1 GDPR räknas de olika grunderna för personuppgiftsbehandling upp och samtycke som är föremål för denna uppsats återfinns i artikel 6.1 (a) GDPR.²³³ Nedan följer en mer ingående

---

²²⁷ Artikel 5.2 GDPR.

²²⁸ de Terwangne, *Article 5. Principles relating to processing of personal data*, s. 314; Skäl 39 GDPR.

²²⁹ Jfr skäl 39 GDPR; Frydinger m.fl., *GDPR – juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 39; Wendelby, *Dataskyddsförordningen GDPR – Hantera registrerades rättigheter*, s. 609.

²³⁰ Skäl 39 GDPR.

²³¹ Skäl 39 GDPR; Se också de Terwangne, *Article 5. Principles relating to processing of personal data*, s. 318.

²³² Skäl 39 GDPR.

²³³ Resterande lagliga grunder är enligt artikel 6.1 GDPR: (b) fullgörande av avtal, (c) fullgörande av rättslig skyldighet, (d) skyddande av intresse av grundläggande betydelse för den registrerade, (e) utförande av uppgift av allmänt intresse eller myndighetsutövning, samt (f) intresseavvägning.

redogörelse för de olika kraven för ett giltigt samtycke, särskilt i relation till kommersiell sharenting.

4.3 Särskilt om samtycke som laglig grund

4.3.1 Generellt om kraven på ett giltigt samtycke

Samtycke som laglig grund för personuppgiftsbehandling definieras i artikel 4.11 GDPR som varje slag av *frivillig, specifik, informerad* och *otvetydig* viljeyttring genom vilket den registrerade, genom ett uttalande eller entydig bekräftande handling godtar personuppgiftsbehandling rörande honom eller henne. De fyra kraven på ett giltigt samtycke är kumulativa och skapar tillsammans relativt höga krav för ett giltigt samtycke.²³⁴ Artikel 4.11 GDPR bör läsas tillsammans med andra artiklar som hör samman med kraven på ett giltigt samtycke, särskilt artikel 7 GDPR där det uppställs närmare villkor för ett giltigt samtycke.²³⁵

I artikel 7.1 GDPR stadgas att den personuppgiftsansvarige har bevisbördan för att den registrerade har samtyckt.²³⁶ Den registrerade ska informeras om rätten att återkalla samtycket innan dess att samtycket lämnas.²³⁷ I de fall ett samtycke har lämnats genom en skriftlig förklaring som berör andra frågor utöver inhämtandet av samtycke, krävs att samtyckesbegäran särskiljs från de andra frågorna i en begriplig och lättillgänglig form, och med ett klart och tydligt språk.²³⁸ Den registrerade ska kunna återkalla sitt samtycke när som helst och det ska vara lika enkelt som att lämna samtycket.²³⁹

4.3.2 Frivilligt

En grundsten för ett giltigt samtycke är att det lämnas frivilligt av den registrerade. Kravet på att samtycket ska vara frivilligt innebär att en registrerad ska ha kontroll och all form av tvång till ett samtycke gör att det inte har lämnats frivilligt.²⁴⁰ Vid bedömningen av

---

²³⁴ Jfr Bygrave och Tosoni, *Article 4(11). Consent*, s. 181.

²³⁵ A.a. s. 181; Artikel 8 GDPR om barns samtycke och mer generella krav enligt artikel 5 och 6 GDPR kan också vara relevanta vid bedömningen av ett samtyckes giltighet.

²³⁶ Jfr Kosta, *Article 7. Conditions for consent*, s. 349 f. som beskriver att bevisbördan är formulerad på ett implicit sätt.

²³⁷ Se artikel 7.3 och artikel 13.2 (c) GDPR; Se närmare i avsnitt 5.1 gällande förutsättningarna för barn i egenskap av registrerad att samtycka till sina vårdnadshavare och hur en vårdnadshavares tidigare samtycke kan återkallas av barn.

²³⁸ Jfr också skäl 39 och 42 GDPR.

²³⁹ Kosta, *Article 7. Conditions for consent*, s. 351; Artikel 7.3 GDPR.

²⁴⁰ Kosta, *Article 7. Conditions for consent*, s. 351.

om ett samtycke är frivilligt eller inte ska det beaktas om den registrerade har utsatts för otillbörlig påtryckning eller påverkan som i praktiken hindrat personen från att utöva sin fria vilja.²⁴¹ Det ska till exempel inte anses vara ett giltigt samtycke om någon känt sig pressad till att samtycka, eller riskerar att uppleva negativa konsekvenser om ett samtycke inte lämnas.²⁴² Därtill är ett samtycke inte giltigt om den registrerade inte kan återkalla samtycket utan problem.²⁴³

I skäl 43 GDPR framgår att betydande ojämlikhet mellan den registrerade och den personuppgiftsansvarige är en faktor att ta hänsyn till vid bedömningen av om ett samtycke har lämnats frivilligt. Sådan ojämlikhet kan till exempel föreligga om det finns en *maktobalans* mellan parterna.²⁴⁴ Ett samtycke kan svårligen ses som frivilligt om den registrerade befinner sig i en underlägsen position eller beroendeställning till den personuppgiftsansvarige.²⁴⁵ Exempel på förhållanden där maktobalans typiskt kan förekomma är mellan enskilda och det allmänna, eller arbetstagare och arbetsgivare men även andra situationer är tänkbara.²⁴⁶ Närmare resonemang kring förekomsten av en potentiell maktobalans mellan vårdnadshavare och barn kommer att föras nedan i avsnitt 5.1.2.

4.3.3 Specifikt

När en registrerad avger ett samtycke framgår av artikel 6.1 (a) GDPR att det ska göras för ett eller flera specifika ändamål och den registrerade ska kunna välja mellan de olika ändamålen. Innan dess att ett samtycke kan erhållas krävs därför att det finns ett fastställt berättigat ändamål för behandlingen.²⁴⁷ Om det finns flera olika ändamål med en personuppgiftsbehandling bör samtycke inhämtas för respektive ändamål.²⁴⁸ Kravet på ett specifikt samtycke hör samman med principen om ändamålsbegränsning i artikel 5.1 (b) GDPR.²⁴⁹ Genom att den personuppgiftsansvarige ska sätta ut särskilda ändamål för personuppgiftsbehandlingen minskar risken för att en

---

²⁴¹ Kelleher och Murray, *EU Data Protection Law*, s. 156; EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 24.

²⁴² Kosta, *Article 7. Conditions for consent*, s. 351.

²⁴³ EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 13; Se också artikel 7.3 GDPR som har beskrivits ovan.

²⁴⁴ Bygrave och Tosoni, *Article 4(11). Consent*, s. 182.

²⁴⁵ A.a.s. 182.

²⁴⁶ Skäl 43; EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 16, 21.

²⁴⁷ Bygrave och Tosoni, *Article 4(11). Consent*, s. 183.

²⁴⁸ Skäl 32 GDPR.

²⁴⁹ Bygrave och Tosoni, *Article 4(11). Consent*, s. 183.

personuppgiftsbehandling successivt utvidgas, eller att gränserna för behandlingen suddas ut efter det att det ursprungliga samtycket lämnades.²⁵⁰ Syftet är att registrerade ska kunna känna trygghet i att personuppgifterna enbart behandlas för de specifika ändamål som de har samtyckt till.²⁵¹

4.3.4 Informerat

Kravet på att ett samtycke ska vara informerat hänger nära samman med kravet på att det ska vara specifikt.²⁵² All personuppgiftsbehandling ska ske på ett transparent och öppet sätt vilket framgår i artikel 5.1 (a) GDPR. För att en registrerad ska kunna fatta välgrundade beslut krävs därför att information lämnas innan dess att ett samtycke ges.²⁵³ Det finns vissa minimikrav för att ett samtycke ska ses som informerat. Bland annat ska den personuppgiftsansvariges identitet delges, syftet med behandlingen och information om rätten att återkalla ett lämnat samtycke.²⁵⁴ Därtill bör personer göras medvetna om de eventuella risker och konsekvenser som kan finnas i samband med att personuppgifterna behandlas.²⁵⁵

I GDPR uppställs det inte något särskilt krav på vilket sätt som information ska lämnas. Följaktligen kan informationsskyldigheten uppfyllas på olika sätt, till exempel muntligen, skriftligen eller via röstsamtal.²⁵⁶ Dock krävs att den tänkta mottagaren av informationen förstår dess innebörd. Personuppgiftsansvariga måste därför identifiera målgruppen och utforma informationen därefter.²⁵⁷ Om en vårdnadshavare samtycker i ett barns ställe behöver informationen anpassas efter vårdnadshavarens förståelse och om ett barn själv kan samtycka måste informationen lämnas på ett sätt som är anpassat efter barn som målgrupp.²⁵⁸ I de inledande skälen till GDPR poängteras att eftersom barn förtjänar

---

²⁵⁰ EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 56.

²⁵¹ Frydlinger m.fl., *GDPR – juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 38.

²⁵² EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 55.

²⁵³ Artikel 13 GDPR; Frydlinger m.fl., *GDPR – juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 166; EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 62.

²⁵⁴ Skäl 42 GDPR; Se också artikel 13 GDPR för en punktlista med informationskrav. Enligt EDPB kan dock ett informerat samtycke lämnas även om inte samtliga punkter i artikel 13 nämns när samtycket begärs, se EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 64, 72; Kelleher och Murray, *EU Data Protection Law*, s. 157.

²⁵⁵ Skäl 39 GDPR; ; Macenaite och Kosta, *Consent for processing children's personal data in the EU: following in US footsteps?*, s. 157.

²⁵⁶ EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 66.

²⁵⁷ A.a.p. 70.

²⁵⁸ Skäl 58 GDPR; EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 126.

särskilt skydd ska information ges på ett tydligt och lättförstått språk som gör att barnet själv förstår.²⁵⁹ Kravet på att ett samtycke ska vara informerat, tillsammans med kraven på att det ska vara specifikt och otvetydigt, innebär att ett barn som ska samtycka behöver ha full förståelse för vad denne samtycker till och hur vidsträckt samtycket är.²⁶⁰

4.3.5 *Otvetydigt*

Slutligen krävs också att ett samtycke är otvetydigt. En otvetydig viljeyttring förutsätter ett uttalande eller en ensidigt bekräftande handling.²⁶¹ Det ska med andra ord inte finnas något tvivel huruvida ett samtycke finns eller inte.²⁶² I skäl 32 till GDPR framgår att passivt samtycke inte godtas, exempelvis tystnad, i förhand ikryssade rutor eller andra former av inaktivitet.²⁶³ I kravet på en ensidigt bekräftande handling ligger att den registrerade ska ha handlat medvetet, exempelvis genom en skriftlig eller muntlig förklaring.²⁶⁴

4.3.6 *Samtycke och känsliga personuppgifter*

Om vårdnadshavare behandlar känsliga personuppgifter om barn finns det särskilda krav i GDPR att förhålla sig till. Huvudregeln är enligt artikel 9.1 GDPR att behandling av sådana särskilda kategorier av personuppgifter är förbjuden. Om någon av punkterna a–j i artikel 9.2 GDPR däremot är uppfyllda gäller inte förbudet enligt den första punkten och personuppgiftsbehandlingen är tillåten under förutsättningen att övriga krav enligt GDPR också efterlevs. Ett undantag enligt artikel 9.2 (a) GDPR är att den registrerade *uttryckligen* har samtyckt till behandlingen för ett eller flera specifika ändamål. Samtycket ska specifikt avse behandlingen av de känsliga personuppgifterna.²⁶⁵ Kravet på att samtycket ska vara uttryckligt tar sikte på sättet för hur den registrerade lämnar samtycket.²⁶⁶ Ett uttryckligt samtycke kan till exempel lämnas skriftligen, eller på elektroniskt sätt. Det skulle kunna vara tillräckligt med muntligt samtycke men det är

---

²⁵⁹ Skäl 42, 58 GDPR.

²⁶⁰ Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 35; Skäl 42 GDPR.

²⁶¹ Artikel 4.11 GDPR.

²⁶² Bygrave och Tosoni, *Article 4(11). Consent*, s. 185; EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 75.

²⁶³ Skäl 32 GDPR; Kelleher och Murray, *EU Data Protection Law*, s. 158.

²⁶⁴ Jay och Reuters, *Data Protection Law and Practice*, s. 273; EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 78.

²⁶⁵ Öman, *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – En kommentar*, s. 252.

²⁶⁶ EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 93.

svårt för den personuppgiftsansvarige att påvisa dess existens i efterhand.²⁶⁷ Dessutom medför kravet på uttryckligt samtycke att den personuppgiftsansvarige måste vara ännu mer noggrann med sin dokumentation av samtycket.²⁶⁸ Precis som vid behandling av övriga personuppgifter är uppfattningen att vårdnadshavare kan samtycka i barns ställe till behandling av känsliga personuppgifter.²⁶⁹ Vid kommersiell sharenting är det således vårdnadshavaren som samtycker *till sin egen* behandling av barnets känsliga personuppgifter.

4.4 Personuppgiftsbehandling som är undantagen från GDPR

4.4.1 Kort om undantag i GDPR

Utifrån vad som hittills har framkommit kan det konstateras att kommersiell sharenting som huvudregel faller inom tillämpningsområdet för GDPR. Varje huvudregel har dock undantag och så är fallet även för tillämpningen av GDPR. I förordningen föreskrivs både direkta undantag från det materiella tillämpningsområdet i artikel 2.2 GDPR och i vissa fall en möjlighet för medlemsstater att i nationell rätt fastställa att viss behandling ska undantas från GDPR. Det finns därför anledning till att kort beröra de två undantag som skulle kunna hävdas vara tillämpliga vid kommersiell sharenting: undantaget för privat personuppgiftsbehandling och behandling med journalistiska ändamål.

4.4.2 Privat personuppgiftsbehandling

I artikel 2.2 (c) GDPR framgår att GDPR inte ska tillämpas på behandling av personuppgifter som en fysisk person utför som ett led i verksamhet av rent privat natur eller som har samband med hans eller hennes hushåll. Helt privat behandling av personuppgifter är alltså undantagen från GDPR:s tillämpningsområde men undantaget ska tolkas restriktivt.²⁷⁰ För att undantaget ska vara uppfyllt krävs att den privata verksamheten eller den verksamhet som har samband med hushållet saknar koppling till affärsmässig verksamhet.²⁷¹ Vad som inledningsvis är en privat behandling, exempelvis då en vårdnadshavare fotograferar sitt barn och behandlar personuppgiften genom att lagra bilden i mobiltelefonens fotoalbum, kan övergå till en behandling inom ramen för

---

²⁶⁷ A.a.p. 94.

²⁶⁸ Wendelby, *Dataskyddsförordningen GDPR – Hantera registrerades rättigheter*, s. 608.

²⁶⁹ Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 43.

²⁷⁰ Öman, *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – En kommentar*, s. 47.

²⁷¹ Se skäl 18 GDPR.

en näringsverksamhet när bilden publiceras på en kommersiell sociala mediekanal.²⁷² EU-domstolen har vidare anfört att det uppenbart *inte* rör sig om en verksamhet som utgör en del av enskildas privatliv i de fall som personuppgiftsbehandlingen består av att offentliggöra personuppgifter på internet för ett obestämt antal personer.²⁷³ Även IMY:s uppfattning är att om en privatperson publicerar personuppgifter, exempelvis bilder på sitt barn, till en bredare krets med människor utgör det inte rent privat personuppgiftsbehandling.²⁷⁴ Utifrån den presenterade definitionen av kommersiell sharenting följer att barnen exponeras med ett avsättningsfrämjande syfte inom ramen för en affärsmässig verksamhet, med avsikten att innehållet ska nå ut till en vidare krets med människor. Genom syftet med kommersiell sharenting kan slutsatsen dras att personuppgiftsbehandlingen inte är privat och följaktligen är undantaget i artikel 2.2 (c) GDPR inte är tillämpligt vid kommersiell sharenting.²⁷⁵

4.4.3 Journalistiska ändamål

I artikel 85 p. 2 GDPR framgår att medlemsstaterna ska fastställa undantag eller avvikelser från delar av förordningen om det är nödvändigt för att förena rätten till integritet med yttrande- och informationsfrihet, för behandling som sker för journalistiska ändamål, konstnärligt eller litterärt skapande. I Sverige har undantag gjorts genom 1:7 st. 2 i dataskyddslagen där det stadgas att artiklarna 5–30 och 35–50 i GDPR, samt kapitel 2–5 i dataskyddslagen inte ska tillämpas vid personuppgiftsbehandling som sker för journalistiska ändamål eller för akademiskt, konstnärligt eller litterärt skapande.

Ett journalistiskt ändamål förutsätter att syftet med personuppgiftsbehandlingen är att sprida *information, åsikter eller idéer till allmänheten* oberoende av i vilken form av medium det sker.²⁷⁶ Det är således inte enbart traditionella medier som kan omfattas av undantaget, utan även exempelvis en vårdnadshavare som driver en blogg.²⁷⁷ Enligt IMY ska begreppet *journalistiska ändamål* tolkas extensivt och ges en vidare innebörd än

---

²⁷² Öman, *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – En kommentar*, s. 50.

²⁷³ C-101/01 p. 47; Öman, *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – En kommentar*, s. 49. Notera att EU-domstolens uttalande gjordes i relation till dataskyddsdirektivet.

²⁷⁴ IMY, *Är jag ansvarig för det jag publicerar på sociala medier?*.

²⁷⁵ Jfr Bessant och Schnebbe, *Does the GDPR offer a solution to the 'problem' of sharenting?*, s. 354 ff.

²⁷⁶ Öman, *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – En kommentar*, s. 652; Jfr skäl 15 GDPR där det framgår att hela dataskyddsförordningen är teknikneutral och oberoende av den teknik som används.

²⁷⁷ Jfr NJA 2001 s. 409; IMY 2022:2, *Undantaget för journalistiska ändamål i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen*, s. 12.

enligt vardagligt språkbruk.²⁷⁸ Undantaget för journalistiska ändamål är dock inte tänkt att omfatta all information som tillgängliggörs på internet, till exempel är undantaget inte tillämpligt på publicering av uppgifter av rent privat karaktär även om uppgifterna publiceras i ett sammanhang som i övrigt har journalistiska ändamål.²⁷⁹ Typen av personuppgifter ska således särskiljas från själva platsen för publicering.²⁸⁰ Enligt IMY krävs att det huvudsakliga ändamålet är journalistiskt för att 1:7 st. 2 dataskyddslagen ska vara tillämplig.²⁸¹

Undantaget för journalistiska ändamål är inte tänkt att skapa en särskild frizon från GDPR utan en avvägning måste göras mellan rätten till integritet och yttrandefrihet.²⁸² Personuppgiftsbehandlingen ska inte heller gå utanför vad som är nödvändigt för att uppnå det journalistiska ändamålet och hänsyn måste tas till vilken *typ* av personuppgifter det rör sig om.²⁸³ Som redogjorts för tidigare är barns personuppgifter särskilt skyddsvärda.²⁸⁴ För att åskådliggöra avvägningen mellan integritet och yttrandefrihet kan en utblick göras till fallet *Krone Verlag GmbH & Co KG mot Österrike* som rörde en tidning som hade publicerat flera artiklar kring ett fall där ett barn blivit utsatt för sexuella övergrepp. I vissa fall hade barnets biologiska mamma samtyckt till artiklarna och att bilder på barnet publicerades. Frågan var om tidningsföretagets yttrandefrihet enligt artikel 10 EKMR skulle trumfa barnets rätt till privatliv enligt artikel 8 EKMR. Domstolen konstaterade att artiklarna visserligen berörde ämnen av allmänt intresse som bidrog till offentlig debatt men det ansågs inte vara nödvändigt att identifiera barnet i artiklarna, särskilt eftersom barnet inte var en offentlig person. En åtskillnad gjordes mellan ändamålet för publiceringen och innehållet i densamma. Domstolen fann att

---

²⁷⁸ IMY 2022:2, *Undantaget för journalistiska ändamål i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen*, s. 3.

²⁷⁹ NJA 2001 s. 409; IMY 2022:2, *Undantaget för journalistiska ändamål i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen*, s. 3.

²⁸⁰ IMY 2022:2, *Undantaget för journalistiska ändamål i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen*, s. 22.

²⁸¹ A.a. s. 27.

²⁸² Frydlinger m.fl., *GDPR – juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 50; Jfr NJA 2001 s. 409.

²⁸³ Lynskey, *The Foundations of EU Data Protection Law*, s. 150; Öman, *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – En kommentar*, s. 652; IMY 2022:2, *Undantaget för journalistiska ändamål i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen*, s. 25.

²⁸⁴ Skäl 38 GDPR.

tidningsföretaget hade kunnat rapportera om det aktuella fallet utan att kränka barnets rätt till privatliv genom att anonymisera artiklarna.²⁸⁵

Det är tänkbart att vårdnadshavare kan anses sprida idéer till allmänheten vid kommersiell sharenting, särskilt med hänsyn till att personer med stora plattformar kan känna ett ansvar i att ta ställning i olika samhällsfrågor. Ett exempel är vårdnadshavare till ett sjukt barn som beskriver upplevda missförhållanden inom sjukvården eller vill uppmärksamma sjukdomstillståndet genom att exponera barnet på sociala medier. Det bakomliggande ändamålet med sådana inlägg kan hävdas vara att sprida information eller åsikter till allmänheten om sjukvården. Att vårdnadshavarna sprider informationen genom att exponera barnets personuppgifter talar dock för att det rör sig om personuppgifter av privat karaktär, även om budskapet och plattformen för exponering kan ha ett journalistiskt ändamål.²⁸⁶ Således är undantaget för journalistiska ändamål inte tillämpligt på behandlingen av barnets personuppgifter. Om personuppgifterna av någon anledning inte skulle anses vara av privat karaktär är det ändå möjligt att kritisera sjukvården utan att namnge eller exponera barnet i en sådan utsatt situation, vilket talar för att barnets integritetsintresse ska trumfa vårdnadshavarens yttrandefrihet. I de allra flesta fall bör undantaget för journalistiskt ändamål enligt min mening inte undanta kommersiell sharenting från GDPR:s tillämpningsområde.

---

²⁸⁵ *Krone Verlag GmbH & Co KG mot Österrike* p. 55–57.

²⁸⁶ Jfr IMY 2022:2, *Undantaget för journalistiska ändamål i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen*, s. 27 f.

5 Samtycke – ett (o)lämpligt integritetsskydd för barn?

5.1 Samtycke mellan barn och vårdnadshavare

5.1.1 Åldersgräns för ett giltigt samtycke

I GDPR särregleras barns samtycke i artikel 8 och behandlas där i relation till erbjudande av informationssamhällets tjänster, vilket är ”tjänster som vanligtvis utförs mot ersättning på distans, på elektronisk väg och på individuell begäran av en tjänstemottagare”.²⁸⁷ Begreppet tar sikte på avtal och andra tjänster som ingås eller sänds online, exempelvis den personuppgiftsbehandling som sker vid skapandet av ett användarkonto på sociala medier.²⁸⁸ I artikel 8.1 GDPR framgår att barn under 16 år inte själva kan samtycka till erbjudande av sådana tjänster. Bestämmelsen ger utrymme för varje medlemsstat att sänka åldersgränsen, vilket har utnyttjats i Sverige.²⁸⁹ Enligt 2:4 dataskyddslagen tillämpar Sverige en gräns på 13 år, och för barn under 13 år krävs att den person som har föräldraansvar för barnet samtycker till eller godkänner behandlingen.²⁹⁰ Det sänkta ålderskravet motiverades bland annat av att en högre åldersgräns i praktiken skulle kunna leda till att barn i sin tonårstid exkluderas från internetanvändning vilket kan bringa både en kulturell och social samvaro.²⁹¹ Samtidigt anfördes i förarbetena till 2:4 dataskyddslagen att barn vid 13 års ålder generellt inte har nått en sådan mognadsgrad att de kan förstå innebörden och eventuella konsekvenser av ett samtycke.²⁹² Den låga åldersgränsen kunde dock godtas med anledning av att det ansågs finnas andra skyddsmekanismer för barn, till exempel kraven i GDPR på tydlig och anpassad information till barn och marknadsrättslig lagstiftning som begränsar att barns personuppgifter används i marknadsföringssyfte.²⁹³

---

²⁸⁷ Se artikel 4.25 GDPR som hänvisar till artikel 1.1 b i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/1535.

²⁸⁸ Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 35; EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 129.

²⁸⁹ Artikel 8.1 st. 2 GDPR.

²⁹⁰ Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 36; EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 125.

²⁹¹ Prop. 2017/18:105 s. 71.

²⁹² A.prop. s. 72.

²⁹³ A.prop. s. 72 f.

För personuppgiftsbehandling i andra fall än vid erbjudande av informationssamhällets tjänster finns det inte någon specifik åldersgräns i GDPR för när ett barn kan avge ett giltigt samtycke. I stället krävs att de generella kraven för ett giltigt samtycke enligt artikel 4.11 GDPR och eventuella specifika krav för barns samtycke i nationell rätt är uppfyllda.²⁹⁴ I Sverige finns det inte några särskilda regler kring barns samtycke till kommersiell sharenting varför en bedömning av det enskilda barnets kapacitet att samtycka behöver göras.²⁹⁵ Särskilt barn i yngre åldrar kan ha svårt att förstå innebörden och eventuella konsekvenser med att avge ett samtycke.²⁹⁶

IMY, Barnombudsmannen och Statens medieråd har presenterat en rekommendation om att samtycke från vårdnadshavare alltid ska inhämtas om ett barn är under 13 år och att barn vid 16 års ålder generellt ska anses ha tillräcklig förståelse för att självständigt kunna avge ett giltigt samtycke.²⁹⁷ I åldersspannet 13–16 år ska en individuell prövning göras av barnets förutsättningar att kunna fatta ett välgrundat beslut.²⁹⁸ Även en 15-åring skulle kunna sakna den mognad och förståelse som krävs för att kunna samtycka till personuppgiftsbehandling.²⁹⁹ Utöver ett barns ålder och mognad är det också relevant att se till hur känsliga personuppgifterna som ska behandlas är och hur länge uppgifterna ska sparas.³⁰⁰ Ju mer omfattande och känslig behandlingen är, desto högre krav torde ställas på barnets förståelse inför samtycket.

En utgångspunkt för den fortsatta framställningen är att ett barn under 13 år inte kan avge ett giltigt samtycke och att vårdnadshavarens samtycke därför alltid bör inhämtas innan barnets personuppgifter behandlas. När ett barn nått en ålder om 16 år är huvudregeln att barnet själv kan samtycka till behandling av dennes personuppgifter. Nedan kommer utrymme ägnas åt att resonera kring barns möjligheter att avge ett giltigt samtycke enligt GDPR till vårdnadshavarens personuppgiftsbehandling vid kommersiell sharenting. Därefter följer ett avsnitt om barns möjligheter att hantera, och agera mot, ett tidigare givet samtycke från en vårdnadshavare genom att återkalla samtycket och begära

---

²⁹⁴ Kosta, *Article 8. Conditions applicable to child's consent in relation to information society services*, s. 359.

²⁹⁵ Jfr Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 36; Prop. 2017/18:105 s. 69 f.

²⁹⁶ Datainspektionen, Barnombudsmannen och Statens medieråd, *Barns och ungas rättigheter på digitala plattformar*, s. 20. Notera att IMY tidigare hette Datainspektionen.

²⁹⁷ A.a. s. 20.

²⁹⁸ A.a. s. 20.

²⁹⁹ Prop. 2017/18:105 s. 70.

³⁰⁰ Datainspektionen, Barnombudsmannen och Statens medieråd, *Barns och ungas rättigheter på digitala plattformar*, s. 20.

radering av uppgifterna. Resonemang förs också kring i vilken utsträckning barns integritet kan sägas skyddas genom att tillgripa ett tidigare givet samtycke.

5.1.2 Ett giltigt samtycke, eller?

En indikation på att ett samtycke inte är lämnat *frivilligt* enligt artikel 4.11 GDPR är förekomsten av en maktobalans.³⁰¹ I relation till GDPR har barn beskrivits som *utsatta registrerade* till följd av att de anses befinna sig i en svagare position eller beroendeställning till den personuppgiftsansvarige.³⁰² Vårdnadshavare har dels ett juridiskt övertag i och med vårdnadsansvaret och bestämmanderätten över barn, dels ett känslomässigt maktövertag till följd av den lojalitetsplikt som barn ofta känner gentemot sina vårdnadshavare.³⁰³ Dessutom är barn oftast i en beroendeställning till sina vårdnadshavare och klarar sig inte på egen hand. Sammantaget kan de särskilda förutsättningarna i relationen mellan vårdnadshavare och barn tala för förekomsten av en maktobalans.³⁰⁴ Ett kommersiellt syfte kan dessutom medföra en extra dimension av ofrivillighet till följd av vårdnadshavarens ekonomiska incitament till att exponera barnet.³⁰⁵ Om ett barn är införstådd med att en vårdnadshavare helt eller delvis livnär sig på sociala medier lär det vara svårt för barnet att motsätta sig deltagande på kanalerna med vetskapen om att det medför en risk för minskade intäkter till familjen. Den potentiella maktobalansen mellan vårdnadshavare och barn kan sägas kvarstå likväl i åldrarna 13–16 år, alltså de åldrar som barn generellt anses kunna börja samtycka för sig själv. Följaktligen kan det ifrågasättas om samtycke till kommersiell sharenting lämnas frivilligt även efter det att ett barn fyllt 13 år.

Frågan om ett barn kan avge ett giltigt samtycke till vårdnadshavare kan enligt min mening också ifrågasättas utifrån att barnet ska ha förståelse för innebörden av samtycket. Det följer av kravet på ett informerat samtycke, tillsammans med kraven på att samtycket ska vara specifikt och otvetydigt, att barnet ska vara införstådd med vad denne samtycker till och vilka risker och konsekvenser som kan följa.³⁰⁶ Trots att ett barn kan uppleva det

---

³⁰¹ Jfr Bygrave och Tosoni, *Article 4(11). Consent*, s. 182.

³⁰² Wendelby, *Dataskyddsförordningen GDPR – Hantera registrerades rättigheter*, s. 35.

³⁰³ Jfr HR-2019-2038-A p. 20 där domstolen konstaterade att ett barn inte själv ska behöva ta ställning till samtyckesfrågan eftersom det lätt kan uppstå press från vårdnadshavare och att barnet då hamnar i en lojalitetskonflikt.

³⁰⁴ Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 39 f.

³⁰⁵ Jfr Nottingham, *'Dad! Cut that Part Out!' Children's Rights to Privacy in the Age of 'Generation Tagged': sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity*, s. 8.

³⁰⁶ Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 35; Skäl 39 GDPR.

som jobbigt att bli exponerad på sociala medier av vårdnadshavaren är det troligt att ett barn som exponerats från ung ålder är invand med det beteendet och har skapat en uppfattning kring vad som är normalt att dela med sig av därefter.³⁰⁷ Vårdnadshavare kan sägas ha en form av makt att, medvetet eller omedvetet, påverka barnets inställning till kommersiell sharenting. Ett verkligt exempel är en vårdnadshavare till ett barn som exponerats sedan födseln via diverse sociala medier som beskrivit att barnet i en leksituation (som inte dokumenterades) utropade att sekvensen behövdes tas om då den inte blev bra, med anspelning på att det skulle vara bra material till en Youtubefilm. För ett barn som är uppvuxen med kommersiell sharenting kan det vara svårt att förstå vilka alternativ som finns till deras normal tillstånd vilket gör det troligt att barnet omedvetet åsidosätter sitt integritetsskydd och underlåter att ifrågasätta vårdnadshavarens agerande.³⁰⁸ Ett barn med en sådan bakgrund kan rimligtvis inte anses ha tillräcklig förståelse för de potentiella nackdelar som exponering på internet kan innebära. Inte heller torde vårdnadshavaren kunna tillgodose barnets bristande förståelse genom att informera barnet. Det följer av att vårdnadshavaren kan presumeras vara bestämt positivt inställd till exponeringen, annars hade rimligtvis inte exponeringen av barnet skett över huvud taget. Vårdnadshavaren kan därför svårligen presentera en nyanserad bild till barnet.³⁰⁹ Till följd av den inverkan som vårdnadshavare kan ha på sina barn genom deras uppväxt är det enligt min uppfattning inte självklart att barn, även i åldrarna 13–16 år, kan avge ett informerat samtycke till vårdnadshavare.

5.1.3 Barns åtgärder mot ett tidigare givet samtycke

Efter ett barn nått tillräcklig mognadsgrad att själv kunna avge ett samtycke uppstår frågan hur förekomsten av ett tidigare givet samtycke till kommersiell sharenting från en vårdnadshavare ska hanteras enligt GDPR. Uppfattningen är att barn har rätt att återkalla vårdnadshavarens tidigare samtycke när barnet i fråga uppnår en ålder av mognad att de själva hade kunnat samtycka till personuppgiftsbehandlingen.³¹⁰ Vårdnadshavarens tidigare givna samtycke fortsätter dock att gälla som laglig grund för behandlingen fram

---

³⁰⁷ Jfr Ong m.fl., *Sharenting in an evolving digital world: Increasing online connection and consumer vulnerability*, s. 1118.

³⁰⁸ Jfr A.a. s. 1118.

³⁰⁹ Jfr skäl 39 GDPR där det framgår att fysiska personer bör göras medvetna om risker och konsekvenser som kan följa av personuppgiftsbehandlingen.

³¹⁰ EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 147; Öman, *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – En kommentar*, s. 240.

tills om barnet väljer att återkalla samtycket.³¹¹ Med hänsyn till riktlinjerna kring barns ålder bör en utgångspunkt vara att barn kan återkalla ett samtycke först i en ålder om 13 år och om barnet har en tillräcklig grad av förståelse och mognad. I enlighet med principerna om korrekthet och laglighet ligger det ett ansvar på vårdnadshavaren i rollen som personuppgiftsansvarig att informera barnet om möjligheten att återkalla samtycket.³¹² I artikel 7.3 GDPR stadgas att återkallande av ett samtycke inte ska påverka lagligheten av den behandling som skett innan dess att samtycket återkallats. Barn kan således inte retroaktivt inverka på lagligheten enligt GDPR av de intrång i den personliga integriteten de kan ha utsatts för fram tills att de själva protesterar. Sett till de ovan redogjorda kraven på barns förståelse och mognadsgrad för att kunna ta ställning till ett samtycke kan det konstateras att vårdnadshavare under en stor del av barnets uppväxt kan freds sin egen personuppgiftsbehandling genom sitt eget samtycke i barnets ställe.

Utöver en möjlighet att återkalla ett givet samtycke finns i artikel 17 GDPR en rätt att bli bortglömd, som även benämns som rätten till radering. Precis som för möjligheten att återkalla vårdnadshavares samtycke, bör vårdnadshavare i sin roll som personuppgiftsansvarig informera barnet om rätten att bli bortglömd.³¹³ För att rätten ska aktualiseras krävs att någon av förutsättningarna enligt artikel 17.1 a–f GDPR är uppfyllda. Då samtycke har använts som laglig grund vid kommersiell sharenting är särskilt artikel 17.1 (b) GDPR intressant. I artikeln stadgas att om den registrerade har återkallat samtycket som behandlingen grundar sig på och det inte finns någon annan laglig grund för behandlingen ska radering av uppgifterna ske. Den personuppgiftsansvarige ska löpande sköta radering av personuppgifter efter ett samtycke har återkallats, men det är även en rättighet för den registrerade.³¹⁴ Artikel 17.1 (b) GDPR förutsätter att den registrerade är i stånd att kunna återkalla ett samtycke, vilket inte är fallet för yngre barn. För barn som nått en ålder att själv kunna samtycka och återkalla ett samtycke kan dock rätten till radering vara möjlig.³¹⁵ Om en vårdnadshavare fortsätter att

---

³¹¹ Öman, *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – En kommentar*, s. 240; EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 148.

³¹² EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 149.

³¹³ A.a. p. 149, särskilt fotnot 69.

³¹⁴ Wendelby, *Dataskyddsförordningen GDPR – Hantera registrerades rättigheter*, s. 406 ff.

³¹⁵ Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 38.

behandla barns personuppgifter efter det att ett barn återkallat samtycket är det en olaglig behandling vilket utgör en särskild grund för radering enligt artikel 17.1 (d) GDPR.³¹⁶

För yngre barn som inte själva förmår att ta ställning till frågan om återkallelse av vårdnadshavares tidigare givna samtycke är det dock mer oklart. Enligt Öman är det endast den *registrerade* som kan begära återkallande av samtycke.³¹⁷ Om en vårdnadshavare har samtyckt till att ett barns uppgifter behandlas är det barnet som är registrerad och vårdnadshavaren kan utifrån Ömans tolkning inte återkalla samtycket enligt artikel 7.3 GDPR.³¹⁸ Eftersom barn först vid en äldre ålder kan återkalla ett tidigare givet samtycke bör yngre barn i praktiken inte kunna utnyttja rätten till radering enligt artikel 17.1 (b) GDPR.³¹⁹ Även om vårdnadshavare skulle kunna återkalla samtycket å barnets vägnar är situationen komplex vid kommersiell sharenting eftersom vårdnadshavaren själv är den som utför behandlingen i rollen som personuppgiftsansvarig.³²⁰ Vårdnadshavaren kan i egenskap av personuppgiftsansvarig radera personuppgifterna när som helst på eget bevåg och det registrerade barnet har i sådana fall inte någon självständig rätt i relation till den personuppgiftsansvarige vårdnadshavaren att återkalla samtycket och därefter kräva att uppgifterna raderas.

Jag ställer mig tveksam till om återkallande av samtycke och radering av uppgifter i praktiken utgör något vidare integritetsskydd för barn som har vuxit upp med kommersiell sharenting. Faktumet kvarstår att barnen i fråga har exponerats under uppväxtens gång och skadan kan därför redan sägas vara skedd.³²¹ För material som publicerats på internet finns det aldrig någon garanti för att en hundra procentig radering av materialet är möjligt.³²² Den skada för barns integritet som det publicerade innehållet kan ha inneburit, exempelvis barns känsla av förnedring eller att göras till åtlöje, försvinner inte per automatik för att materialet i fråga raderas. De människor som hunnit se det publicerade innehållet har potentiellt redan tagit ställning till det, sparat ned det, reagerat och skapat

---

³¹⁶ Notera att vårdnadshavaren kan ha en annan laglig grund än samtycke för personuppgiftsbehandling vilket kan göra att den fortsatta behandlingen ändå är laglig, se artikel 17.1 (b) GDPR och EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 117.

³¹⁷ Öman, *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – En kommentar*, s. 237.

³¹⁸ A.a. s. 237.

³¹⁹ Iskül och Joamets, *Child right to privacy and social media – personal information oversharing parents*, s. 115.

³²⁰ Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 38.

³²¹ Iskül och Joamets, *Child right to privacy and social media – personal information oversharing parents*, s. 115.

³²² Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 5; Steinberg, *Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media*, s. 872.

sig en uppfattning om barnets person utifrån innehållet.³²³ Att i efterhand kunna tillgripa den exponering som barnet utsatts för riskerar enligt min uppfattning därför att bli ett bristfälligt integritetsskydd i praktiken.

Barns möjlighet att återkalla vårdnadshavares tidigare givna samtycke och rätten att begära radering är dessutom skyddsmekanismer som lägger ansvaret på barnen trots att det är vårdnadshavare och ytterst det allmänna som rättsligt har ansvaret att tillgodose barns behov av integritet och barnets bästa.³²⁴ Barns bristande rättshandlingsförmåga gör också att frågor uppkommer om hur barn på egen hand i praktiken kan tillvarata sina rättigheter på ett effektivt sätt i de fall som vårdnadshavaren inte är medgörlig och en tvist uppstår mellan parterna. Jag har svårt att se hur barn på egen hand skulle kunna tillskansa sig rätt information och vända sig till tillsynsmyndigheten för att utkräva sina rättigheter, särskilt när vårdnadshavaren, som annars hade kunnat hjälpa barnet, är den som är motpart.³²⁵

Frågan om barns möjlighet att återkalla ett tidigare givet samtycke eller begära radering blir också komplex till följd av att det är en närstående till barnet, vårdnadshavaren, som initialt har givit samtycket. Risken för att barn som har växt upp med kommersiell sharenting inte kommer att ifrågasätta fenomenet i kombination med maktobalansen mellan barn och vårdnadshavare kan medföra att barn sällan utnyttjar sina rättigheter enligt GDPR. Om inte en vårdnadshavare uppfattar att ett barn misstycker till exponeringen är det också troligt att vårdnadshavaren i praktiken underlåter att informera barnet om rättigheterna enligt förordningen.³²⁶ Jag anser det vara ett orimligt antagande att barn under sin uppväxt formas till individer som kan motsätta sig sina vårdnadshavare när de uppnått en ålder om 13–16 år utan att uppleva det som känslomässigt påfrestande. Med anledning av den särskilda dynamik som finns inom en familj kan det enligt min mening ifrågasättas huruvida det är lämpligt att barns integritetsskydd enligt GDPR i praktiken görs beroende av barnens egen förmåga att i efterhand motsätta sig deras vårdnadshavares agerande.³²⁷

---

³²³ Jfr Steinberg, *Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media*, s. 882.

³²⁴ SOU 2005:43 s. 32; Se också artikel 3.2 och 18 barnkonventionen.

³²⁵ Se Barnombudsmannen, *Barns och ungas klagomöjligheter*, s. 14 ff och 28 ff där det framgår att få myndigheter har information anpassad för barn och att barn är begränsade att framföra sin talan om vårdnadshavaren (som annars skulle ha företrätt barnet) har motstridiga intressen än barnets.

³²⁶ Det är inte förenligt med GDPR, men jag har svårt att se hur underlåtelser skulle komma till utomståendes kännedom, jfr diskussion i avsnitt 6.2 och 6.3.

³²⁷ Jfr HR-2019-2038-A p. 20.

5.2 Gränser för vårdnadshavares exponering av barn

5.2.1 Introduktion – barns behov av skydd från vårdnadshavare

Ordningen att vårdnadshavare tillåts samtycka i barns ställe är i de flesta frågor som rör barn motiverat utifrån att vårdnadshavare bär det primära ansvaret över att kunna tillgodose barnets behov och sätta barnets bästa i första rummet.³²⁸ Vårdnadshavares vidsträckta ansvar gör att omfattningen av barns integritetsskydd blir beroende av hur vårdnadshavarna väljer att agera.³²⁹

Vårdnadshavare har samtyckt till att barn exponeras, till exempel som barnmodeller för kläder, även innan kommersiell sharenting blev ett allt vanligare fenomen. Motparten i ett sådant fall är dock en utomstående part i form av klädföretaget, vilket möjliggör för barnets vårdnadshavare att enbart fylla funktionen att tillgodose barnets intressen i relation till företaget. Vid kommersiell sharenting saknas en utomstående part eftersom vårdnadshavaren både samtycker och har ett eget ekonomiskt intresse i exponeringen av barnet. Samma person som ska skydda barnets integritet utför också handlingar som riskerar att göra intrång på integriteten.³³⁰ Vårdnadshavares samtycke för barns räkning kan på så sätt säkerställa att vårdnadshavarens egna intressen tillgodoses, men utgöra ett ofullständigt skydd för barnet.³³¹

En jämförelse kan också göras med traditionell media. Precis som för traditionell media når även inlägg på sociala medier ut till en stor publik.³³² Europadomstolen har dessutom uttryckt att för innehåll på internet finns det en särskild risk att det lagras och förs vidare och på så sätt inskränker rätten till privatliv.³³³ En skillnad mellan traditionell media och vårdnadshavares publiceringar på sociala medier är förekomsten av pressetiska regler som ett komplement till yttrande- och tryckfrihetsreglerna.³³⁴ I punkten 7 i

---

³²⁸ Se t.ex. artikel 18 i barnkonventionen; Schiratzki, *Föräldraansvar i välfärdsrätten*, s. 47; SOU 2005:43 s. 28, 103.

³²⁹ Jfr Fridström Montoya, *Integritetsskydd för var och en — på lika villkor?*, s. 654.

³³⁰ Jfr Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 40.

³³¹ Jfr SOU 2007:22 s. 468 f.

³³² Olsen m.fl., *Kommunikationsrätt – Från avsändare till mottagare via internet, radio/tv eller telefoni*, s. 70; SOU 2008:3 s. 294.

³³³ ECHR, *Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights*, p. 182–184; Jfr också SOU 2008:3 s. 294.

³³⁴ Jfr Olsen m.fl., *Kommunikationsrätt – Från avsändare till mottagare via internet, radio/tv eller telefoni*, s. 70; Det är en förutsättning att god publicistisk sed följs bland annat för att få erhålla statligt mediestöd, se MPRTFS 2021:2, *Myndigheten för press, radio och tv:s föreskrifter om mediestöd*, 32 § p. 16.

publicitetsreglerna framgår klart att enskildas privatliv ska respekteras vid publicering.³³⁵ Även Unicef har publicerat riktlinjer för media som ska rapportera om barn där det framgår att särskild hänsyn ska tas till barns integritet och barnets bästa ska vara avgörande i utformningen av innehållet.³³⁶ Dessutom finns det en Medieombudsman i Sverige som efter anmälningar kan granska innehållet i de publiceringar som gjorts. I exempelvis ett beslut klandrades en tidning på grund av att ett barns hälsouppgifter inte hade avpersonifierats i tillräcklig utsträckning.³³⁷ I ytterligare ett beslut ansågs en tidning ha vållat ett barn en oförsvarlig publicitetsskada genom ett reportage som visserligen hade anonymiserats men med hänsyn till informationen som kom fram kunde personer i barnets närhet ändå identifiera barnet.³³⁸

I GDPR finns det inte några liknande regler som uttryckligen begränsar vad vårdnadshavare kan samtycka till i barns ställe och på vilket sätt barn tillåts att exponeras. En vårdnadshavare och en tidning kan således publicera samma uppgifter om barn, men vårdnadshavarens publicering kan vara fredad till följd av att vårdnadshavaren själv har samtyckt till att barnets personuppgifter får exponeras på det sättet. FN:s barnrättskommitté har särskilt uppmärksammat att hot mot barns personliga integritet likväl kan företas av vårdnadshavare som sprider information om barn.³³⁹ Sett till de potentiella integritetskränkningar som kan följa som ett resultat av kommersiell sharenting är det således vårdnadshavarens handlingar som barnet behöver skydd *från*.³⁴⁰

Mot bakgrund av det anförda ställer jag mig frågande till om det vid tillämpningen av GDPR finns gränser för vårdnadshavarens utrymme att samtycka till sin egen behandling av barns personuppgifter vid kommersiell sharenting.³⁴¹ I det följande kommer gränserna för vårdnadshavarens samtyckesrätt i barns ställe att analyseras utifrån en ändamålsenlig

---

³³⁵ Journalistförbundet, *Publicitetsregler – Respektera enskildas privatliv*, p. 7.

³³⁶ Unicef, *Principles and guidelines for media reporting on children*, särskilt p. 2 och 3.

³³⁷ Pressens opinionsnämnd, Vestmanlands Läns Tidning, exp. nr: 11/2017, dnr: 3/2017.

³³⁸ Mediernas etiknämnd (tidigare Pressens opinionsnämnd), Aftonbladet, nr 5/2022 dnr: 21148.

³³⁹ FN:s barnrättskommitté, *General comment No. 25 on children's rights in relation to the digital environment*, p. 67.

³⁴⁰ Kravchuk, *Privacy as a New Component of "The Best Interests of the Child" in the New Digital Environment*, s. 110; Jfr Plunkett, *Sharenting: Why We Should Think before We Talk about Our Kids Online*, s. 80; Det finns yttersta straffrättsliga gränser för vad vårdnadshavare får utsätta sina barn för och inte. Frågan inom ramen för denna uppsats är dock om det utifrån tillämpningen av GDPR kan antas finnas gränser för vilken typ av behandling av barns personuppgifter som vårdnadshavare kan samtycka till och utföra.

³⁴¹ Jfr Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 43. Se också Lynskey, *The Foundations of EU Data Protection Law*, s. 188; Fridström Montoya, *Integritetsskydd för var och en – på lika villkor?*, s. 656 f.

tillämpning av GDPR och vårdnadshavares ansvar att tillgodose barns behov och intressen. Därtill presenteras en intresseavvägning mellan barnets och vårdnadshavarens intressen vid kommersiell sharenting som ett sätt att kunna avgöra vad som är tillåtet för vårdnadshavaren och inte i relation till barnets personliga integritet.

5.2.2 Begränsning utifrån GDPR och vårdnadsansvaret

Trots avsaknaden av en uttrycklig bestämmelse i GDPR som begränsar vårdnadshavares samtyckesrätt kan det enligt min mening ändå ifrågasättas om en behandling av barns personuppgifter som medför att barnets integritetsskydd undermineras till fördel för vårdnadshavarens intressen är en ändamålsenlig tillämpning av GDPR. En sådan behandling medför dels att hänsyn inte tas till det särskilda skydd som barn ska åtnjuta enligt förordningen, dels att barnets integritetsskydd blir mindre skyddsvärt än vårdnadshavarens kommersiella intresse. Även om vårdnadshavare tillåts samtycka i barns ställe är det ändå barnet som är rättighetsbärare enligt GDPR varför vårdnadshavarens egna önskemål rimligtvis bör åsidosättas om barnets bästa kräver det.³⁴²

Stöd för att det finns gränser för vårdnadshavarens exponering av barn enligt GDPR kan också sägas finnas i den avvägning som ska göras enligt principen om uppgiftsminimering enligt artikel 5.1 (c) GDPR. I skäl 39 GDPR specificeras att personuppgifter bör behandlas endast om syftet med behandlingen inte rimligen kan uppnås genom andra medel. I rollen som personuppgiftsansvarig krävs alltså att vårdnadshavare tar höjd för om syftet med publiceringen, till exempel ett marknadsföringssyfte, kan uppnås utan att barnet exponeras eller genom att annars begränsa exponeringen av barnet.³⁴³ Principen om uppgiftsminimering är också förenlig med vad som i praxis har anförts om att hänsyn ska tas till om mindre ingripande åtgärder har varit möjliga vid avvägningen mellan rätten till privatliv och yttrandefrihet.³⁴⁴

Ytterligare stöd för att vårdnadshavare är begränsade i att samtycka till behandling av barns personuppgifter är det ansvar som de har över barn att tillgodose barns behov och ansvara för barnets personliga angelägenheter enligt 6:1–2 FB. Inom ramen för vårdnaden

---

³⁴² Artikel 29-gruppen, *Opinion 2/2009 on the protection of children's personal data*, s. 5; Europeiska kommissionen, *EU:s strategi för barnets rättigheter*, s. 1, där det anges att barnkonventionen är vägledande inom EU-rätten; Jfr Förslag till dataskyddsförordning, 11028/14, s. 87, fotnot 85 där det framfördes att barns personuppgifter borde få behandlas enbart om det är förenligt med barnets bästa; Macenaite och Kosta, *Consent for processing children's personal data in the EU: following in US footsteps?*, s. 152.

³⁴³ Jfr Bessant, *Sharenting: balancing the conflicting rights of parents and children*, s. 17.

³⁴⁴ Se ovan i avsnitt 3.6; C-345/17 p. 66.

av ett barn ska vårdnadshavare enligt artikel 18.1 barnkonventionen dessutom låta sig vägledas av vad som bedöms vara bäst för barnet. Det ansvar över barn som vårdnadshavare har tilldelats innebär rimligtvis att vårdnadshavare inte kan tillåtas att kränka barns integritet vid utövandet av deras bestämmanderätt.³⁴⁵ Stöd för att vårdnadsansvaret över barn kan inskränka vårdnadshavares handlingsutrymme kan enligt min mening hämtas från NJA 1997 s. 636. I fallet behandlades vårdnadshavares samtycke till att deras söner skulle omskäras. Vårdnadshavarnas samtycke ansågs visserligen befria utföraren av ingreppen från straffrättsligt ansvar. Däremot framhävde Högsta domstolen att trots vårdnadshavares rätt att lämna ett samtycke för sina barns räkning är det inte klart att den rätten sträcker sig lika långt som när det gäller ett handlande som riktar sig mot vårdnadshavarens egen intressesfär. Domstolen poängterade dessutom särskilt att det bör beaktas vad som stadgas i 6:1 FB.

Det finns också ett rättsfall från Norge som, även om det inte är direkt tillämpligt i Sverige, enligt min mening kan användas för att synliggöra argumenten för att vårdnadshavares samtyckesrätt i barns angelägenheter rimligen kan begränsas genom ansvaret som ålagts vårdnadshavare i relation till barn.³⁴⁶ Fallet gällde en förälder som hade skapat en Facebook-grupp där föräldern delade bilder på sitt barn. Därtill offentliggjordes känslig information om barnet och ett vårdnadsärende som berörde både barnet och föräldern. Frågan i målet var om publiceringarna ansågs utgöra en olaglig kränkning av barnets privatliv och, om så var fallet, om föräldrarnas rätt till yttrandefrihet enligt artikel 10 EKMR skulle medföra att barnets rätt till privatliv enligt artikel 8 EKMR skulle behöva ge vika. Barnet var vid tillfället för exponeringen sju år gammal och kunde inte förstå innebörden eller konsekvenserna av publiceringarna och därför inte samtycka till föräldrarnas exponering. Från försvarets håll hävdades att föräldrarnas samtycke till publiceringarna i dotterns ställe låg inom ramen för föräldraansvaret. Domstolen anförde att det var ett *missbruk* av föräldraansvaret att offentliggöra informationen eftersom föräldrarnas ansvar var att tillgodose barnets intressen och behov. Föräldern ansågs därför inte kunna samtycka i barnets ställe och på så sätt få integritetsintrånget att vara lagligt. Domstolen framförde att en motsatt ordning skulle medföra att barn i praktiken stod utan

---

³⁴⁵ Jfr Schiratzki, *Föräldraansvar i välfärdsrätten*, s. 77.

³⁴⁶ HR-2019-2038-A.

skydd mot otillbörlig publicering av känslig och privat information som föräldrar står bakom.³⁴⁷

En jämförelse kan också göras med regleringen av vårdnadshavares roll som förmyndare till barn, alltså behörigheten enligt 12:1 FB att förvalta barns tillgångar och företräda dem i angelägenheter som rör tillgångarna.³⁴⁸ Av 11:2 st. 3 FB följer en möjlighet att förordna en god man som ersättare för en vårdnadshavare i de fall det enskilda barnets intressen strider mot vårdnadshavarens intressen. I bestämmelsen finns det således en lagstadgad begränsning av vårdnadshavarens handlingsutrymme i egenskap av förmyndare till fördel för barn. Trots att samtycke till kommersiell sharenting inte är en fråga inom ramen för förmyndarskapet anser jag att 11:2 st. 3 FB ger uttryck för motiv som gör sig gällande även i andra sammanhang där vårdnadshavare tar beslut i barns ställe, nämligen att en vårdnadshavare inte bör tillåtas att fatta beslut som går emot barnets intressen. I doktrinen har det uttryckts att det redan av lämplighetsskäl följer att en vårdnadshavare som har motstående intressen än barnets inte bör företräda barnet.³⁴⁹

Det ovan anförda ger enligt min mening stöd för uppfattningen att barns behov av integritetsskydd bör medföra att vårdnadshavaren ska åsidosätta sina egna intressen om vårdnadshavarens tänkta agerande inte är förenligt med barnets intressen och behov. Utrymmet för vad vårdnadshavare kan samtycka till i fråga om behandling av barns personuppgifter kan därför sägas vara snävare i de fall vårdnadshavaren avger samtycket till fördel för sina egna intressen jämfört med om vårdnadshavaren inte har några motstående intressen mot barnets i den fråga som beslutet rör. Barns integritetsskydd bör med andra ord inte ge vika endast för att vårdnadshavare har givits en generell rätt att bestämma över sina barn.³⁵⁰

5.2.3 Avvägning mellan barns och vårdnadshavarens intressen

Tillämpningen av GDPR förutsätter enligt skäl 4 GDPR att skyddet för personuppgifter vägs mot andra grundläggande rättigheter. För att utröna vilket utrymme som vårdnadshavare har att samtycka till personuppgiftsbehandling vid kommersiell sharenting behövs en avvägning göras i det enskilda fallet mellan vårdnadshavarens

---

³⁴⁷ HR-2019-2038-A p. 22.

³⁴⁸ Se 9:1 FB och 10:2 FB där det framgår att föräldrar med vårdnad över barn som huvudregel är förmyndare.

³⁴⁹ Walin m.fl, *Föräldrabalken – En kommentar*, kommentaren till 11 kap. 2 § tredje stycket.

³⁵⁰ Jfr SOU 2007:22 s. 469; SOU 2008:3 s. 193; NJA 1997 s. 636.

yttrandefrihet och kommersiella intresse respektive barns rätt till privatliv.³⁵¹ Om barnets intressen anses överväga vårdnadshavarens rör det sig sannolikt om en exponering av barnet som inte är förenlig med det skydd för personuppgifter och privatlivet som barn ska ha rätt till enligt EKMR och barnkonventionen.³⁵²

Bessant har presenterat en metod i två steg för hur avvägningen mellan barns rätt till privatliv och vårdnadshavarens rätt till yttrandefrihet bör göras i relation till sharenting som jag anser det vara lämpligt att ta ledning av. I det första steget ska avgöras om informationen som publicerats om barnet är av sådan art att barnet rimligtvis kan ha en förväntan om att den ska hållas privat och föräldern inte ska dela informationen.³⁵³ Det är en omfattande bedömning där alla relevanta omständigheter ska tas i beaktande, till exempel åldern på det berörda barnet, risker i nutid och framtid, vilka uppgifter det handlat om och i vilken omfattning exponeringen skett.³⁵⁴ Därtill kan sociala normer spela in på vilka förväntningar ett barn kan ha på att hålla viss information privat.³⁵⁵

I det andra steget ska barnets och vårdnadshavarens intressen vägas mot varandra.³⁵⁶ Som har nämnts tidigare anses rätten till privatliv och yttrandefrihet ha likvärdig status,³⁵⁷ men i relation till kommersiell sharenting är en tungt vägande omständighet att de vars integritet potentiellt inskränks är *barn*. I intresseavvägningen måste därför tas hänsyn till barns ställning som särskilt sårbara aktörer och vad som är att bedöma som barnets bästa.³⁵⁸ I bedömningen av barnets bästa ska också barnets egen åsikt kring exponeringen tillmätas betydelse med hänsyn till barnets ålder och utveckling.³⁵⁹ Europadomstolen har anfört att barns intressen bör trumfa vårdnadshavarens intressen beroende på naturen och allvaret i intressena som står på spel.³⁶⁰ Därtill får en vårdnadshavare inte vidta gärningar

---

³⁵¹ Jfr Frydinger m.fl., *GDPR – juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, s. 42 som beskriver att tolkning och tillämpning av GDPR i stor utsträckning handlar om att göra avvägningar och proportionalitetsprincipen är då central.

³⁵² Notera vad som har sagts ovan i avsnitt 3.2 gällande positiva förpliktelser för staten och att enskildas rättighetsskydd ska ges ett effektivt genomslag även mellan enskilda.

³⁵³ Bessant, *Sharenting: balancing the conflicting rights of parents and children*, s. 12.

³⁵⁴ A.a. s. 12.

³⁵⁵ A.a. s. 12.

³⁵⁶ A.a. s. 14.

³⁵⁷ Reimers, *Integritetsskydd i regeringsformen*, s. 446; Axberger, *Yttrandefrihetsgrundlagarna*, s. 239; ECHR, *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights*, p. 50.

³⁵⁸ ECHR, *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights*, p. 178; *Hoppe mot Tyskland* p. 49; Choudhry och Herring, *European Human Rights and Family Law*, s. 234; Artikel 29-gruppen, *Opinion 2/2009 on the protection of children's personal data*, s. 4.

³⁵⁹ 6:11 FB och artikel 12 barnkonventionen.

³⁶⁰ *Sommerfeld mot Tyskland* p. 64; *Hoppe mot Tyskland*, p. 49.

som kan innebära en skada för barns hälsa och utveckling.³⁶¹ Det kan förutsättas att barns behov av integritetsskydd utgör ett intresse som ska tillmätas stor betydelse och ett fullgott integritetsskydd är att se som det bästa för barnet.³⁶² Dessutom är risken för att privatlivet ska ta skada särskilt stor för innehåll som publiceras på internet.³⁶³ Sett till barns behov av skydd för deras integritet, barns särskilda sårbarhet och barnets bästa kan exponering av barn på internet, särskilt med kommersiella syften, starkt ifrågasättas.³⁶⁴

För att avgöra omfånget av vårdnadshavares yttrandefrihet vid kommersiell sharenting ska hänsyn tas till om publiceringarna är av allmänt intresse.³⁶⁵ I de allra flesta fall av kommersiell sharenting torde vårdnadshavare inte publicera innehåll som bidrar till allmän debatt.³⁶⁶ Även om vårdnadshavare skulle beröra ämnen av allmänt intresse behöver inte privat information om barnet användas för att få fram den önskade poängen. Vårdnadshavare står fortsatt fria att belysa olika samhällsfrågor utan att det görs på bekostnad av barns integritetsskydd, exempelvis genom att anonymisera uppgifterna.³⁶⁷ I det ovan redogjorda norska fallet argumenterade domstolen just utifrån att ämnet som berördes, föräldrarnas kamp mot norska myndigheter för vårdnaden om sitt barn, visserligen var viktigt, men budskapet hade kunnat nå fram utan att publicera privat information om barnet varför vårdnadshavarens yttrandefrihet fick ge vika.³⁶⁸

Hänsyn kan också tas till hur offentlig den exponerade personen är. Ett barn som exponerats för en stor publik under sin uppväxt kan med tiden komma att uppfattas som en offentlig person. Den generella uppfattningen är att offentliga personer i högre utsträckning ska kunna utsättas för kritik och publicitet i jämförelse med vanliga medborgare.³⁶⁹ Det fråntar dock inte att även offentliga personer ska kunna ha berättigade förväntningar om ett skydd för privatlivet.³⁷⁰ En omständighet som starkt talar för att

---

³⁶¹ *Sommerfeld mot Tyskland* p. 64; Se också Artikel 29-gruppen, *Opinion 2/2009 on the protection of children's personal data*, s. 6 om att föräldrarnas samtycke i barns ställe får inte medföra skada på barns psykiska eller fysiska integritet om det inte är motiverat med barnets bästa.

³⁶² Jfr ECHR, *Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights*, p. 654.

³⁶³ A.a. p. 646 och där i nämnd praxis.

³⁶⁴ Jfr Kravchuk, *Privacy as a New Component of "The Best Interests of the Child" in the New Digital Environment*, s. 101.

³⁶⁵ *Krone Verlag GmbH & Co KG mot Österrike* p. 55; *Von Hannover mot Tyskland* p. 76.

³⁶⁶ Bessant, *Sharenting: balancing the conflicting rights of parents and children*, s. 14.

³⁶⁷ HR-2019-2038-A p. 31; *Krone Verlag GmbH & Co KG mot Österrike* p. 57; Jfr också vad som diskuterades i avsnitt 5.2.2 gällande principen om uppgiftsminimering.

³⁶⁸ HR-2019-2038-A p. 31.

³⁶⁹ ECHR, *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights*, p. 189.

³⁷⁰ A.a. p. 177; *Von Hannover mot Tyskland* p. 69, 78.

skyddet för privatlivet ska få genomslag är att det inte är barnen själva som lagt ut informationen till offentlig åskådning utan deras vårdnadshavare.³⁷¹ Enligt min mening kan det svårligen ses som ändamålsenligt utifrån ett rättighetsperspektiv att begränsa barns skydd för deras privatliv av den enda anledningen att barnet, utan något eget val, har exponerats under uppväxten och därigenom blivit offentlig för den publik som vårdnadshavaren når ut till.³⁷²

Utöver rätten till privatliv och yttrandefrihet har en vårdnadshavare, och eventuellt fler i dennes familj, vid kommersiell sharenting ett ekonomiskt intresse. Huruvida det kommersiella intresset att exponera barnet över huvud taget är ett berättigat intresse måste enligt Statens medieråd avgöras i varje enskilt fall.³⁷³ Hänsyn bör tas till vilka personuppgifter det rör sig om och mängden av uppgifter. En liten mängd delade uppgifter av känslig art kan orsaka en skada på barns integritet likväl som en stor mängd mindre känsliga uppgifter.³⁷⁴ För att ett kommersiellt intresse ska väga över enskildas intresse av att få ha sina personuppgifter i fred har det dessutom anförts att de kommersiella intressena på ett tydligt sätt ska överväga.³⁷⁵ Därtill bör noteras att även om det kan ses som det bästa för en familj att vårdnadshavare kan tjäna pengar genom att exponera barnen i familjen, ska ändå barnets intressen sättas i första rummet. Vad som är bäst för familjen i stort är således inte per automatik också bäst för ett barn.³⁷⁶

Vårdnadshavare kan i vissa fall kränka barns rättigheter i enlighet med barnets bästa.³⁷⁷ Exempel på sådana situationer är vårdåtgärder där vårdnadshavare, trots att ett barn motsätter sig en behandling, kan bestämma om kroppsliga ingrepp i enlighet med barnets bästa ur ett hälsoperspektiv. Enligt min mening är det inte helt uteslutet att ett kommersiellt intresse också kan vara för barnets bästa, till exempel om en ensamstående vårdnadshavare med ekonomiska problem tjänar pengar genom kommersiell sharenting som ger barnet en högre levnadsstandard, eller om ett svårt sjukt barn exponeras på sociala medier med resultatet att pengar intjänas som kan finansiera en medicinsk

---

³⁷¹ Jfr ECHR, *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights*, p. 179.

³⁷² Jfr *Krone Verlag GmbH & Co KG mot Österrike* p. 56 där domstolen anförde att ett barn inte blivit en offentlig person genom att ha varit utsatt för brott som fått mycket medial uppmärksamhet.

³⁷³ Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting*, s. 42.

³⁷⁴ A.a. s. 42.

³⁷⁵ SOU 1997:39 s. 365; Jfr *Von Hannover mot Tyskland* p. 77, där domstolen framhävde att även om det skulle ha funnits ett allmänt intresse av att ta del av bilder på en kunglighet och att tidningarna haft ett kommersiellt intresse att publicera bilderna fick de intressena ge vika för rätten till privatliv.

³⁷⁶ Jfr Hammarberg och Holmberg, *Best Interests of the Child - the Principle and the Process*, s. 37.

³⁷⁷ Jfr Choudhry och Herring, *European Human Rights and Family Law*, s. 130.

behandling utomlands. I sådana fall skulle det kunna hävdas att det kommersiella intresset är förenligt med barnets bästa. I enlighet med vad som tidigare angivits om utrymmet för mindre ingripande åtgärder, bör en bedömning göras huruvida intresset att tjäna pengar på innehållet kan uppnås med en mer begränsad exponering, eller inte någon alls, av barnet.³⁷⁸ Först efter en sådan avvägning kan det konstateras huruvida det är motiverat att låta det kommersiella intresset väga över barns rätt till privatliv. Enligt min tolkning torde det vara i ytterst få fall som det kan rättfärdigas att ett kommersiellt intresse sätts framför skyddet för barns integritet.

5.2.4 *Samlad bedömning av vårdnadshavares handlingsutrymme*

Utifrån vad som har presenterats ovan anser jag att vårdnadshavares utrymme att samtycka till kommersiell sharenting inte är obegränsat. Tillämpningen av GDPR förutsätter att barns personuppgifter ska åtnjuta särskilt skydd vilket gör att vårdnadshavares egna intressen inte bör tillåtas att urholka det skydd som barn har erkänts i egenskap av rättighetsbärare. Även principen om uppgiftsminimering medför att vårdnadshavare inte kan behandla barns personuppgifter utan närmare eftertanke om behandlingen är nödvändig för att uppnå ändamålet.

Att vårdnadshavare i praktiken intar ställning både som part och motpart i ett rättsligt förhållande gör att de inte på ett effektivt sätt kan tillgodose barns behov och intressen när deras personuppgifter ska behandlas. Rimligtvis bör vårdnadshavares möjlighet att samtycka till behandling av barns personuppgifter kunna inskränkas om samtycket lämnas till fördel för egna intressen som är oförenliga med barnets behov och intressen. Precis som det konstaterades i det norska rättsfallet skulle en motsatt ordning innebära att barn kan lämnas utan skydd gentemot sina egna vårdnadshavare i de fall som vårdnadshavaren kan sägas missbruka sin bestämmanderätt.³⁷⁹

Det är nödvändigt att berörda intressen ställs mot varandra för att kunna bedöma hur stort utrymme som vårdnadshavaren har i det enskilda fallet att samtycka till behandling av sitt barns personuppgifter. Principen om barnets bästa ska tillmätas särskild tyngd i en sådan avvägning. I ljuset av de risker som exponering av barn på internet innebär och den sårbara ställning barn befinner sig i bör det enligt min mening finnas goda skäl för att

---

³⁷⁸ Jfr *Krone Verlag GmbH & Co KG mot Österrike* p. 57; C-345/17 p. 66.

³⁷⁹ HR-2019-2038-A p. 22.

barns rätt till privatliv, särskilt med hänsyn tagen till barnets bästa, i de flesta fall ska överväga vårdnadshavarens yttrandefrihet och kommersiella intressen.

Utifrån en samlad bedömning drar jag slutsatsen att vårdnadshavare inte står fria att efter eget bevåg samtycka till behandling av sina barns personuppgifter. Sett till att omständigheterna för exponeringen av ett barn skiljer från fall till fall är dock svårt att uttrycka några generella gränser eller ge ett säkert svar på vad som är tillåtet eller inte. För barns integritetsskydds skull är det dock av stor vikt att gränser finns för vad vårdnadshavare kan tillåtas att exponera om sina barn och att dessa upprätthålls. Risken är annars att omfånget av barns integritetsskydd blir både skönsmässigt och oförutsägbart.

5.3 Två vårdnadshavare, ett samtycke?

5.3.1 Introduktion – förekomsten av oeniga vårdnadshavare

Vanligtvis har barn två föräldrar och därigenom oftast två vårdnadshavare.³⁸⁰ Av 6:13 FB, läst tillsammans med 6:11 FB, följer att om ett barn står under vårdnad av två vårdnadshavare har båda rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barns personliga angelägenheter. I svensk rätt är huvudregeln således att om ett barn har två vårdnadshavare ska dessa fatta beslut *gemensamt*.³⁸¹ Även om kommersiell sharenting kan företas av en familj är det också möjligt att det endast är en vårdnadshavare som ägnar sig åt kommersiell sharenting.³⁸² Det är troligt att en av vårdnadshavarna motsätter sig och misstycer till exponeringen av barnet som den andra utför. Det finns exempel i svensk media där en vårdnadshavare gick ut med att han inte samtyckte till hur den andra vårdnadshavaren exponerade deras gemensamma barn på sociala medier.

Vid införandet av den svenska dataskyddslagen framhävde en remissinstans att det borde framgå i 2:4 dataskyddslagen att samtycke krävs från båda vårdnadshavarna om de har gemensam vårdnad.³⁸³ Det förslaget bemöttes dock inte senare i förarbetena och något sådant förtydligande infördes inte heller i bestämmelsen. Det föreligger således en oklarhet vid tillämpningen av GDPR om samtycke ska inhämtas från en eller båda vårdnadshavarna. Jag ställer mig frågande till om samtycke som laglig grund för

---

³⁸⁰ 6:3 st. 1 FB.

³⁸¹ Jfr Schiratzki, *Barnrättens grunder*, s. 96; Prop. 1997/98:7 s. 55.

³⁸² Jfr Nottingham, 'Dad! Cut that Part Out!' *Children's Rights to Privacy in the Age of 'Generation Tagged': sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity*, s. 7.

³⁸³ Prop. 2017/18:105 s. 66.

personuppgiftsbehandling vid kommersiell sharenting förutsätter en eller två vårdnadshavares samtycke. Nedan följer en analys av frågan utifrån principen om barnets bästa, ordalydelsen och ändamål i artikel 8 GDPR och en jämförelse med nationell rätt. Därefter görs en samlad bedömning av vad som framkommit huruvida båda vårdnadshavarnas samtycke bör krävas för behandling av barns personuppgifter vid kommersiell sharenting.

5.3.2 *Det bästa för barnet, ett eller två samtycken?*

Även för frågan om båda vårdnadshavarnas samtycke krävs vid kommersiell sharenting kan en lämplig utgångspunkt vara *barnets bästa*. I artikel 18 barnkonventionen framgår att konventionsstaterna ska verka för att säkerställa erkännandet om att båda vårdnadshavarna har ett *gemensamt* ansvar för barnets uppfostran och utveckling. I förarbeten till FB har likaså uttryckts en enighet om att gemensam vårdnad, och det ansvar som följer därigenom för vardera vårdnadshavaren, är att föredra för barn.³⁸⁴ Att vårdnadshavare rättsligt har gemensam vårdnad anses dessutom främja goda förhållanden mellan barnet och vårdnadshavarna.³⁸⁵

I förhållande till kommersiell sharenting kan två samtycken enligt min mening utgöra en skyddsmekanism till fördel för barns integritetsskydd. En gemensam beslutanderätt möjliggör för en andrahandsbedömning som kan bli avgörande i situationer där barns intressen riskerar att bli bortprioriterade av en av vårdnadshavarna. Samtidigt ger gemensam beslutanderätt också utrymme för vårdnadshavare att motsätta sig beslut som hade varit för barnets bästa, till exempel om en vårdnadshavare motsätter sig att ett barn ska få en viss medicinsk behandling.³⁸⁶ Att ta hänsyn till en misstreckande vårdnadshavares åsikter vid kommersiell sharenting medför dock enligt min mening inte att barnets bästa åsidosätts. Tvärtom kan en misstreckande vårdnadshavare förhindra att barns personliga integritet inskränks. Om två vårdnadshavares samtycke krävs är chansen därför större att barns behov av skydd för den personliga integriteten blir tillgodosett i jämförelse med om enbart en vårdnadshavare med motstående intressen än barnets får fatta beslut på egen hand. I de flesta fall bör det således vara bäst för barnet att den gemensamma beslutanderätten respekteras och ges största möjliga genomslag.

---

³⁸⁴ Se t.ex. SOU 2005:43 s. 26; prop. 1997/98:7 s. 51.

³⁸⁵ Prop. 1997/98:7 s. 50.

³⁸⁶ Jfr SOU 2005:43 s. 137 där det beskrivs att en förälder kan ”blockera” den andres försök att ordna en bra tillvaro för barnet.

5.3.3 Ledning av artikel 8 GDPR

Vårdnadshavares samtycke till kommersiell sharenting regleras inte specifikt i GDPR. Den enda bestämmelsen i GDPR som uttryckligen nämner vårdnadshavares samtycke i barns ställe är artikel 8 som är tillämplig vid erbjudande av informationssamhällets tjänster direkt till barn. Trots att artikel 8 GDPR inte är tillämplig vid kommersiell sharenting finner jag det ändå vara intressant att, i avsaknad av någon direkt tillämplig bestämmelse i GDPR, ta ledning av bestämmelsen för att åskådliggöra de avvägningar och krav som där kommer till uttryck, och hur dessa potentiellt kan appliceras i relation till kommersiell sharenting.

I artikel 8.1 GDPR framgår att samtycke ska inhämtas från ”the holder of parental responsibility over the child”. I den svenska översättningen av GDPR har följande ordalydelse valts: ”den person som har föräldraansvar för barnet”. I 2:4 dataskyddslagen används i princip samma lydelse – ”den som har föräldraansvar för barnet”. Den närmare innebörden av ”den person som har föräldraansvar” framgår inte av GDPR. I förarbetena till den svenska dataskyddslagen framhövdes att *föräldraansvar* innefattar alla rättigheter och skyldigheter som en person tillerkänts med avseende på barn, vilket är ett ansvar som i nationell rätt tillfaller vårdnadshavare.³⁸⁷ Därtill poängterades att uttrycket är EU-rättsligt vilket medför att EU-domstolen ytterst har att tolka dess innebörd.³⁸⁸

Användningen av singular, *den person*, i artikel 8.1 GDPR kan ge sken av att det räcker med enbart en av två vårdnadshavares samtycke till behandlingen av barns personuppgifter. Den tolkningen har också anförts av Öman, även om det kan finnas fler personer med föräldraansvar.³⁸⁹ På samma spår har den franska motsvarigheten till IMY uttalat i relation till artikel 8 GDPR att lämnandet av samtycke utgör en sådan vanlig handling inom ramen för föräldrars bestämmanderätt och ansvar över barn att det räcker att en förälder samtycker. Så länge inte den andra föräldern invänder, presumeras det därför att båda föräldrarna har samtyckt.³⁹⁰

Någon säker slutsats anser jag inte att det kan dras utifrån en tolkning av ordalydelsen i artikel 8.1 GDPR med anledning av att bestämmelsen är tänkt att tillämpas på vissa specifika situationer där det kan vara ändamålsenligt att *en* vårdnadshavare samtycker. I

---

³⁸⁷ Prop. 2017/18:105 s. 69.

³⁸⁸ A.prop. s. 69.

³⁸⁹ Öman, *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – En kommentar*, s. 239.

³⁹⁰ Artikel 45 French Data Protection Act, CNIL, *Recommendation 4: Seek parental consent for children under 15*.

andra fall då barns personuppgifter ska behandlas, till exempel kommersiell sharenting, kan det finnas skäl för att båda vårdnadshavarna ska vara involverade i beslutet eftersom personuppgiftsbehandlingen kan medföra risker både på kort och lång sikt för barnet.

I artikel 8.2 GDPR framgår att den personuppgiftsansvarige ska göra *rimliga ansträngningar* för att kontrollera att samtycke ges av den som har föräldraansvar med hänsyn till vilken teknik som är tillgänglig att ta hjälp av. Det står inte helt klart vad som innebär med rimliga ansträngningar men enligt den europeiska dataskyddsstyrelsen ska ett proportionerligt synsätt tillämpas som särskilt beaktar principen om uppgiftsminimering.³⁹¹ Följaktligen ska enbart en begränsad mängd information inhämtas, exempelvis en vårdnadshavares kontaktuppgifter.³⁹² Det torde inte vara tanken att en personuppgiftsansvarig ska behöva vidta långtgående åtgärder som begränsar möjligheten att effektivt driva verksamhet.³⁹³ Eventuellt kan det ses som utanför rimliga ansträngningar om en personuppgiftsansvarig skulle behöva kontakta båda vårdnadshavarna för att lagligen få behandla barns personuppgifter. I praktiken kan inhämtandet av två samtycken för samma behandling riskera att innebära en relativt utdragen process.

Vårdnadshavares samtycke till behandling av barns personuppgifter vid kommersiell sharenting är dock en säregen situation eftersom en av vårdnadshavarna också är personuppgiftsansvarig. Till skillnad från situationen där en utomstående part utanför familjen ska behandla ett barns personuppgifter har en vårdnadshavare som är personuppgiftsansvarig en möjlighet till direktkontakt med den andra vårdnadshavaren. I praktiken bör det inte vara särskilt besvärligt eller ansträngande för den personuppgiftsansvarige vårdnadshavaren att också inhämta samtycke från barnets andra vårdnadshavare. I förhållande till kommersiell sharenting kan *rimliga ansträngningar* enligt artikel 8.2 GDPR därför hävdas vara att båda vårdnadshavarnas samtycke ska inhämtas.

I avsaknad av en definition och tydliga uttalanden rörande tolkningen av ”den person som har föräldraansvar” har det i doktrin anförts att innebörden bör bestämmas i enlighet

---

³⁹¹ EDPB, *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, p. 136.

³⁹² A.a. p. 136.

³⁹³ Jfr skäl 3 GDPR där det framgår att ett huvudsyfte med GDPR är att säkerställa det fria flödet av personuppgifter mellan medlemsstater; Jfr Kosta, *Article 8. Conditions applicable to child's consent in relation to information society services*, s. 361.

med varje medlemsstats lag.³⁹⁴ Emot en sådan tolkning talar att GDPR ska tillämpas enhetligt och harmoniserat inom unionen.³⁹⁵ Det är dessutom osannolikt att ”den person som har föräldraansvar” har samma innebörd i alla medlemsländer eftersom den familjerättsliga lagstiftningen ser olika ut.³⁹⁶ Även vid införandet av 2:4 dataskyddslagen i Sverige anfördes att ”föräldraansvar” inte kan bytas ut mot vårdnadshavare eftersom begreppet är EU-rättsligt.³⁹⁷ Öman menar att ”den person som har föräldraansvar för barnet” kan antas ha en gemensam innebörd inom EU men att tillämpningen är beroende av hur medlemsstaters nationella rätt ålagt personer ansvar över barn.³⁹⁸ I avsaknad av tydliga regler i GDPR ges således utrymme för att vända sig till nationell rätt.³⁹⁹ I enlighet med det anförda anser jag att frågan om en eller två vårdnadshavare bör samtycka till kommersiell sharenting kan analyseras utifrån en redogörelse av hur vårdnadsansvaret regleras i svensk rätt.

Nedan följer en redogörelse för hur vårdnadshavares beslutanderätt regleras i FB och praktiska exempel från när vårdnadshavares samtycke avges för vårdåtgärder och inom skolan. Syftet är att påvisa i vilken utsträckning som vårdnadshavare enligt nationell rätt ska fatta beslut gemensamt för att beslut kring barn ska vara lagenliga. Därefter förs en diskussion om samtycke till barns personuppgiftsbehandling vid kommersiell sharenting är att se som ett beslut som vårdnadshavare enligt nationell rätt ska fatta gemensamt.

5.3.4 Vårdnadshavares samtycke i nationell rätt

I avsnitt 3.4.1 beskrevs generellt hur vårdnadshavares gemensamma bestämmanderätt regleras enligt 6:11 och 6:13 FB. Huvudregeln är enligt 6:13 st. 1 FB att vårdnadshavare med gemensam vårdnad har ett likställt ansvar över barnet och de ska fatta beslut kring barnet gemensamt.⁴⁰⁰ För att förtydliga vad som gäller kan vårdnadshavares

---

³⁹⁴ Jay, *Guide to the general data protection regulation – A Companion to Data Protection Law and Practice*, s. 92; Se också Kosta, *Article 8. Conditions applicable to child’s consent in relation to information society*, s. 359 som beskriver att frågan om samtycke i andra fall än som regleras i artikel 8 GDPR ska bedömas med ledning av generella krav i förordningen, nationell rätt och barnets egen kapacitet.

³⁹⁵ Jfr t.ex. skäl 7, 9, 53 GDPR där det framgår att ett sammanhållet och harmoniserat personuppgiftsskydd eftersträvas.

³⁹⁶ Jfr Hettne och Otken Eriksson, *EU-rättslig metod*, s. 161.

³⁹⁷ Prop. 2017/18:105 s. 69 ff.

³⁹⁸ Öman, *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – En kommentar*, s. 239.

³⁹⁹ Macenaite och Kosta, *Consent for processing children’s personal data in the EU: following in US footsteps?*, s. 152 f; Jfr Hettne och Otken Eriksson, *EU-rättslig metod*, s. 162.

⁴⁰⁰ SOU 2005:43 s. 126; Walin m.fl., *Föräldrabalken – En kommentar*, kommentaren till 6 kap. 2 § FB.

bestämmanderätt enligt 6:13 FB delas in i tre kategorier som kommer att beskrivas nedan.⁴⁰¹ Avgörande blir vilken kategori som samtycke till behandling av barns personuppgifter vid kommersiell sharenting ska hänföras till – ett beslut för vilket båda vårdnadshavarna bör samtycka till eller inte?

Till den första kategorin (1) hör beslut som rör den *dagliga omsorgen* av barn som en vårdnadshavare själv får besluta om. Det kan till exempel vara beslut kring mat, barnets kläder och sovtider.⁴⁰² I den andra kategorin (2) inbegrips beslut enligt 6:13 st. 2 första meningen FB som inte rör den dagliga omsorgen och som inte är av ingripande betydelse för barns framtid. Wickström beskriver att det är ”normalbeslut” – beslut som rör barns personliga angelägenheter men som inte är ingripande.⁴⁰³ Vårdnadshavarna ska bestämma tillsammans men om den ena vårdnadshavaren har förhinder och beslutet inte utan olägenhet kan skjutas upp får en vårdnadshavare besluta själv. Till sist finns kategori (3), vilket är beslut enligt 6:13 st. 2 andra meningen FB som är av ingripande betydelse för barns framtid.⁴⁰⁴ I den tredje kategorin ska vårdnadshavare besluta gemensamt, såvida inte den ena vårdnadshavaren har förhinder, beslutet inte utan olägenhet kan skjutas på *samt* att barnets bästa *uppenbarligen* kräver att beslutet tas. Sådana beslut kan till exempel vara vissa åtgärder inom sjukvården, skolgång, barnets bosättning och om ett barn ska få utöva en farofylld fritidsaktivitet, eller åka på en längre semester.⁴⁰⁵

För att synliggöra hur den gemensamma bestämmanderätten kan ta form i praktiken kan exempel hämtas från åtgärder mot barn inom vården och skolan. En utgångspunkt är att båda vårdnadshavarna ska ges information kring en åtgärd inom vård eller skola vid misstanke om att en av vårdnadshavarna inte samtycker, oberoende vad för typ av beslut det gäller.⁴⁰⁶ JO har i ett beslut också anfört att båda vårdnadshavarna borde ha blivit informerade om vårdåtgärder mot ett barn, trots att den vårdnadshavare som barnet inte bodde hos stod misstänkt för att ha misshandlat barnet.⁴⁰⁷ I förhållande till barns skolplacering är det inte tillåtet att ta emot elever efter en framställning från endast en av barnens vårdnadshavare, utan det krävs att rektorn kan försäkra sig om att även den andra

---

⁴⁰¹ Wickström, *Utövande av gemensam vårdnad*, s. 331.

⁴⁰² Prop. 1975/76:170 s. 178; SOU 2007:52 s. 33–34.

⁴⁰³ Wickström, *Utövande av gemensam vårdnad*, s. 331, fotnot 9.

⁴⁰⁴ SOU 2007:52 s. 34.

⁴⁰⁵ A.bet. s. 33.

⁴⁰⁶ Prop. 2011/12:53 s. 9; JO beslut dnr 3154-2016 s. 4, vid åtgärder som inte endast rör den dagliga omsorgen ska båda vårdnadshavarna *alltid* kontaktas; JO beslut dnr 3153-2016.

⁴⁰⁷ JO beslut dnr 2235-2008.

vårdnadshavaren samtycker till placeringen.⁴⁰⁸ Om en skola eller förskola avser att fotografera barn och publicera bilderna, exempelvis på kommunens sociala medier, inhämtas också båda vårdnadshavarnas samtycken.⁴⁰⁹

Jag har svårt att se samtycke till kommersiell sharenting som ett beslut inom kategori 1. Den dagliga omsorgen av barn tar generellt sikte på enkla och ofta återkommande beslut som det av praktiska skäl måste tillåtas att den vårdnadshavare som barnet är med för stunden kan besluta om.⁴¹⁰ Begreppet daglig omsorg är inte heller tänkt att tolkas vidsträckt så att den gemensamma vårdnaden i praktiken undermineras.⁴¹¹ Barn som exponeras genom kommersiell sharenting deltar i en form av affärsmässig verksamhet och exponeras vanligtvis till ett obegränsat antal mottagare. Riskerna för barnen som följer av exponeringen kan dessutom inverka på barns framtid i olika utsträckning. Dessa omständigheter gör att det enligt min mening bör vara osannolikt att beslutet rör den dagliga omsorgen och att en vårdnadshavare ensam därmed ska få samtycka till kommersiell sharenting.

Både i kategori 2 och 3 är huvudregeln att vårdnadshavare ska fatta beslut tillsammans. Undantaget från den gemensamma beslutanderätten enligt 6:13 st. 2 FB, när en vårdnadshavare är frånvarande och beslutet inte kan skjutas på, bör inte bli relevant i förhållande till kommersiell sharenting. En vårdnadshavare anses inte vara förhindrad att delta i ett beslut om dennes åsikt hade kunnat inhämtas utan oskälig omgång eller tidsutdräkt.⁴¹² Det torde enligt min mening vara ovanligt att en vårdnadshavare är frånvarande i den utsträckning att dennes åsikt inte kan inhämtas efter en rimlig tid. Jag har också svårt att se varför ett beslut att samtycka till kommersiell sharenting inte skulle kunna skjutas upp i väntan på den andra vårdnadshavarens åsikt. Utifrån barnets bästa bör dessutom beslutet inte fattas hastigt utan att en närmare diskussion förts mellan vårdnadshavarna.⁴¹³ Annat gäller när det till exempel rör beslut inom sjukvården som

---

⁴⁰⁸ JO beslut dnr 1411-2009.

⁴⁰⁹ Se hur kommuner ställer krav på båda vårdnadshavarnas samtycke t.ex. Haparanda stad, *Samtycke till publicering av bilder och filmer*; Lunds kommun, *Fotografering, filmning och ljudupptagningar av ditt barn i skolan*; Sollentuna kommun, *Samtycke till publicering av bilder och filmer med barn och elever i Sollentuna kommun*.

⁴¹⁰ Wickström, *Utövande av gemensam vårdnad*, s. 338; SOU 2007:52 s. 33.

⁴¹¹ Wickström, *Utövande av gemensam vårdnad*, s. 338.

⁴¹² SOU 2007:52 s. 33; Walin m.fl., *Föräldrabalken – En kommentar*, kommentaren till 6 kap. 13 § FB.

⁴¹³ Jfr SOU 2007:52 s. 105 där det beskrivs att en eventuell konflikt mellan vårdnadshavare kan tonas ned om båda känner sig delaktiga i beslutet, vilket också ligger i barnets intresse.

snabbt behöver fattas för barnets hälsas skull. Jag landar i att huvudregeln om att båda vårdnadshavarna ska samtycka i beslut i kategori 2 och 3 är tillämplig vid kommersiell sharenting.

Om kommersiell sharenting ska ses som ingripande för barns framtid eller inte är en bedömning som antagligen är beroende av i vilken omfattning och på vilket sätt som barnet exponeras i det enskilda fallet. Enligt min mening kan argument föras både för och emot. Å ena sidan kan det hävdas att samtycke till kommersiell sharenting inte påverkar barn i den utsträckning som till exempel en vårdåtgärd eller skolplacering kan göra. Å andra sidan, med hänsyn till de risker både i närtid och framtid som kommersiell sharenting kan medföra, särskilt för barns psykiska mående, skulle vårdnadshavarnas samtycke kunna betraktas som ett beslut med ingripande betydelse för barns framtid. Oberoende av om det är ett beslut av ingripande betydelse, och därmed om beslutet tillhör kategori 2 eller 3, är min slutsats densamma: båda vårdnadshavarna bör vara enade och samtycka till behandlingen av barns personuppgifter vid kommersiell sharenting enligt nationell rätt. Den slutsatsen är förenlig med att båda vårdnadshavarna ska samtycka till exponering av barn som ska ske inom skolan.

Huruvida en eller två vårdnadshavare har samtyckt till kommersiell sharenting blir dock i praktiken en familjeangelägenhet. Det finns i dag inte någon direkt insynsmöjlighet i hur den vårdnadshavare som är personuppgiftsansvarig har hanterat kravet på samtycke eller hur diskussionen har förts vårdnadshavarna emellan. Först om en större konflikt uppstår mellan vårdnadshavare om någons missnöje med exponering av gemensamma barn kan det bli en diskussion i det offentliga rummet och eventuellt tas upp till rättslig prövning. Även om övervägande skäl enligt min mening talar för att båda vårdnadshavarnas samtycke bör krävas i de fall ett barn har två vårdnadshavare kan ett säkert svar på frågan befaras vara fortsatt oklart fram tills frågan kommer upp till prövning i någon form.

5.3.5 Samlad bedömning – krävs båda vårdnadshavarnas samtycke?

Utifrån ordalydelsen i artikel 8 GDPR kan det hävdas räcka att endast en vårdnadshavare ska samtycka till behandling av barns personuppgifter, oberoende av om barnet har en eller två vårdnadshavare. Jag anser dock att det inte går att dra några säkra slutsatser enbart utifrån ordalydelsen eftersom artikel 8 GDPR är tillämplig på personuppgiftsbehandling som det kan hävdas vara lämpligt att endast en vårdnadshavare samtycker till. Riskerna och konsekvenserna för barn vid kommersiell sharenting kan i

stället tala för att två vårdnadshavare ska samtycka, särskilt eftersom en misstäckande vårdnadshavare då kan hindra exponeringen av barnet. Sett till den kontakt som vårdnadshavare med gemensam vårdnad kan förutsättas ha, kan det också anses vara inom ”rimliga ansträngningar”, enligt artikel 8.2 GDPR, att den personuppgiftsansvarige vårdnadshavaren ska inhämta samtycke från barnets andra vårdnadshavare.

En tolkning av hur gemensam vårdnad regleras i nationell rätt talar enligt min mening för att båda vårdnadshavarna ska samtycka. Jag nådde slutsatsen att kommersiell sharenting inte tillhör den dagliga omsorgen av barn. Därtill torde det endast vara i undantagsfall som en vårdnadshavare har förhinder i den bemärkelse som krävs enligt 6:13 st. 2 FB för att en vårdnadshavare ska få fatta beslut själv. Likaså kan samtycke till kommersiell sharenting utan olägenhet skjutas på.

Någon helt säker slutsats i frågan om båda vårdnadshavarna behöver samtycka är enligt min tolkning inte möjlig att dra med hänsyn till bristen på rättslig vägledning i den specifika frågan. Utifrån en sammanvägd bedömning av barnets bästa, ledning från artikel 8 GDPR och nationell rätt anser jag dock att en välavvägd slutsats är att båda vårdnadshavarna ska samtycka till behandlingen av barns personuppgifter vid kommersiell sharenting. Ett krav på två vårdnadshavares samtycke skulle också vara förenligt med skälen till varför vårdnadshavares samtycke över huvud taget ska inhämtas: att barn själva inte kan tillvarata sina intressen gentemot den personuppgiftsansvarige med anledning av barns särskilt sårbara ställning.⁴¹⁴ Den vårdnadshavare som är personuppgiftsansvarig bör rimligtvis inte kunna tillvarata barnets intressen i samma utsträckning som den vårdnadshavare som inte besitter dubbla roller.⁴¹⁵

---

⁴¹⁴ Jfr skäl 38 GDPR.

⁴¹⁵ Jfr diskussion i avsnitt 5.2 kring vårdnadshavares dubbla roll och gränser för samtycke.

6 Att stärka barns integritetsskydd

6.1 Kort om brister i barns integritetsskydd

Utifrån vad som har framkommit ovan kan konstateras att vårdnadshavares samtycke i barns ställe till kommersiell sharenting i många fall utgör ett svagt integritetsskydd för barnen i fråga. Dessutom öppnar tillämpningen av GDPR upp för flertalet frågor som inte har ett givet svar vilket gör det svårt att få en fullständig bild av hur regelverket är tänkt att skydda barn. Arbetet med barns integritet kan varken sägas vara fulländat eller färdigt. I frågor som rör barn är det dessutom särskilt viktigt att brister uppmärksammas och åtgärdas eftersom barn själva har svårt att föra sin egen talan.

I det följande kommer jag att diskutera kring tre förslag som potentiellt kan medföra att barn i större utsträckning kan tillförsäkras ett bättre integritetsskydd. Inledningsvis talas om behovet av ökad kunskap kring GDPR och barns integritet på internet. Därefter ges förslag på hur riskerna med vårdnadshavares dubbla roller vid kommersiell sharenting kan reduceras genom att ta in en utomstående part till fördel för barnets intressen. Slutligen uppmärksammas behovet av rättslig vägledning kring hur GDPR ska hanteras i relation till kommersiell sharenting.

6.2 Kunskapshöjande insatser för barn och vårdnadshavare

Vårdnadshavare har i sin roll som personuppgiftsansvarig en rad skyldigheter gentemot den registrerade. Till exempel ska principerna för personuppgiftsbehandling enligt artikel 5 GDPR efterlevas och information till barnet ska ges om möjligheten att återkalla ett samtycke och rätten att bli bortglömd.⁴¹⁶ Genom att en vårdnadshavare både är personuppgiftsansvarig *och* samtycker till behandlingen i barnets ställe är det troligt att endast vårdnadshavaren själv är medveten om inom vilka ramar personuppgifterna kommer att behandlas. För att skyddsmekanismerna som föreskrivs i GDPR ska ges effektivt genomslag krävs att vårdnadshavare är medvetna om att exponeringen av barnet omfattas av GDPR och är införstådda med regelverket. Därtill förutsätter en ändamålsenlig tillämpning av GDPR att vårdnadshavarna har kännedom om barns rättigheter, särskilt rätten till privatliv.

---

⁴¹⁶ Se ovan i avsnitt 5.1.3.

I en undersökning av vårdnadshavares användning av sociala medier framkom att 42 % av deltagarna inte ansåg att barn alltid har rätt till privatliv.⁴¹⁷ Vidare publicerade IMY under hösten 2022 en genomgång av den svenska befolkningens kunskap om GDPR. Anmärkningsvärt med resultatet var att 50 % av Sveriges befolkning har begränsad kännedom om GDPR och endast en femtedel skyddar aktivt sina personuppgifter.⁴¹⁸ Därtill har Barnombudsmannen anfört att vuxna generellt saknar tillräcklig kunskap kring digital utveckling.⁴¹⁹ Att kunskapsnivån skulle skilja sig åt i stor utsträckning jämfört med vårdnadshavare som ägnar sig åt kommersiell sharenting finner jag ingen anledning att tro. Det är således sannolikt att många vårdnadshavare som ägnar sig åt kommersiell sharenting saknar kunskap om på vilket sätt som GDPR ska följas och i vilken utsträckning barn har rätt till privatliv i relation till vårdnadshavare. En risk med att vårdnadshavare inte har tillräcklig kunskap om GDPR och de krav som uppställs för personuppgiftsansvariga är att de berörda barnen inte heller kan åtnjuta det skydd som förordningen är avsedd att ge dem.⁴²⁰ På samma sätt blir det svårt för vårdnadshavare att förstå vad som är barnets bästa i en digital miljö om kunskap saknas kring riskerna med att exponeras på internet.

Mot bakgrund av det anförda ser jag ett behov av att öka kunskapen och ge utbildning i frågor som berör integritet och GDPR, särskilt för att kunna stärka barns integritet och arbeta proaktivt.⁴²¹ Statliga aktörer, och företag som tillhandahåller sociala medieplattformar, bör därför aktivt sprida information kring barns integritetsskydd på internet och GDPR.

Även barns egen kunskap behöver sättas i fokus. Barn bör från tidig ålder utbildas i frågor som rör internet och integritet, exempelvis inom ramen för skolundervisningen, för att kunna ge barn förutsättningar att bilda en egen åsikt om vad som är lämpligt att publicera och inte på internet.⁴²² Likaså bör barn vara välinsatta med vilka rättigheter de har och hur dessa kan utkrävas. Möjligheten att införa kunskap om data- och

---

⁴¹⁷ Potter och Barnes, *The 'Sharent' Trap: Parenting in the Digital Age and a Child's Right to Privacy*, s. 291.

⁴¹⁸ IMY 2022:3, *Digital integritet 2022*, s. 11.

⁴¹⁹ Barnombudsmannen, Remissvar dnr 3.9:0560/17, s. 4; Se också SOU 2016:41 s. 177 ff.

⁴²⁰ Jfr Bessant och Schnebbe, *Does the GDPR offer a solution to the 'problem' of sharenting?*, s. 353.

⁴²¹ Jfr IMY 2022:3, *Digital integritet 2022*, s. 11 där IMY anför att det finns ett behov av riktade insatser mot barn.

⁴²² Jfr SOU 2016:41 s. 177 ff. Se också prop. 2017/18:105 s. 72 där det framhävs att en avgörande förutsättning för att barn ska kunna förstå innebörden och konsekvenser av ett samtycke är att de har en god digital kompetens.

integritetsskydd i läroplanen för unga har även IMY identifierat som en lämplig åtgärd i syfte att höja ungas kunskap.⁴²³ Genom att förbättra barns kunskaper ökar också chansen för att barn som har exponerats från tidig ålder får andra perspektiv än vad de är vana vid från en hemmiljö färgad av kommersiell sharenting.⁴²⁴

6.3 Införandet av en utomstående part

Även om kunskap om barns integritet och GDPR är en viktig del löser inte kunskap frånvaron av en utomstående part som kan reducera riskerna med att vårdnadshavare både har ansvar för att tillgodose barns integritetsbehov och är personuppgiftsansvarig. Vårdnadshavares dubbla roller vid kommersiell sharenting medför dessutom en avsaknad av uppföljning och tillsyn eftersom samtycket blir en familjär angelägenhet som inte någon utomstående kan kontrollera. I avsnitt 5.2.1 redogjordes för hur det i andra fall än vid kommersiell sharenting, exempelvis när journalister ska rapportera om barn, finns etablerade begränsningar och uppföljningsmekanismer för hur sådan exponering lämpligtvis ska utformas utifrån barnets intressen. Enligt min mening är det hög tid att börja ställa krav på vårdnadshavare och att deras exponering av barn utsätts för utomstående granskning.

Inspiration kan tas från när barn under 13 år ska arbeta som till exempel artist eller statist, och det krävs att arbetsgivaren ansöker om tillstånd hos Arbetsmiljöverket.⁴²⁵ Myndighetens uppgift är att säkerställa att ett sådant arbete inte riskerar att sätta barnets säkerhet, hälsa eller utveckling i fara. Inte heller får arbetet inverka negativt på barnets skolarbete.⁴²⁶ Därigenom har en myndighet insyn i inom vilka ramar arbetet ska utföras och om det är förenligt med gällande rätt. Dessutom riskerar arbetsgivare som inte följer tillståndskravet att få böter.⁴²⁷ En liknande lösning skulle kunna införas vid kommersiell sharenting.⁴²⁸ En vårdnadshavare som avser att exponera sitt barn inom ramen för ett kommersiellt syfte kan förslagsvis behöva anmäla det till IMY och beskriva på vilket sätt

---

⁴²³ IMY 2022:3, *Digital integritet 2022*, s. 5.

⁴²⁴ Jfr vad som diskuterades ovan i avsnitt 5.1.3 om att barn som vuxit upp med kommersiell sharenting troligtvis har svårt att inte se det som sitt normal tillstånd.

⁴²⁵ 12 § st. 2 p. 2 i Arbetsmiljöverkets föreskrifter, AFS 2012:3.

⁴²⁶ 13 § i Arbetsmiljöverkets föreskrifter, AFS 2012:3.

⁴²⁷ 24 § i Arbetsmiljöverkets föreskrifter, AFS 2012:3.

⁴²⁸ Inspiration kan eventuellt hämtas från Frankrike där det sedan 2021 finns utvidgade arbetsrättsliga bestämmelser för kommersiellt utnyttjande av barn under 16 år på online-plattformar, se Boring, *France: Parliament Adopts Law to Protect Child "Influencers" on Social Media*.

exponeringen är tänkt att utformas. En sådan anmälan bör rimligtvis krävas fram tills den ålder som barn förväntas kunna samtycka själva till personuppgiftsbehandling, det vill säga senast vid 16 års ålder. Därigenom skapas förutsättningar för att följa upp hur de berörda barnens integritet skyddas. Dessutom skulle problemen kring att vårdnadshavaren samtycker till sig själv minska eftersom myndighetens inblandning kan fungera som en utomstående part som agerar enbart till fördel för barnens integritetsskydd.⁴²⁹ En sådan lösning tror jag även hade fungerat som en kunskapshöjande åtgärd som givit GDPR ett större genomslag eftersom myndigheten hade kunnat ge vårdnadshavare vägledning i frågor relaterade till kommersiell sharenting.

6.4 Vägledning – GDPR, internet och barn

Något som har präglat hela denna framställning är frånvaron av vägledning kring hur samtycke som laglig grund för personuppgiftsbehandling enligt GDPR ska tolkas vid kommersiell sharenting. Trots att barns personuppgifter anses vara särskilt skyddsvärda enligt skäl 38 GDPR lämnar förordningen det obesvarat i många fall hur det särskilda skyddet bör komma till uttryck. Till följd av den bristande vägledningen som ges i GDPR upplever jag det också som särskilt svårt att fastställa i vilken utsträckning nationell rätt ska tillåtas inverka på ramarna för tillämpningen av GDPR i förhållande till kommersiell sharenting. Den svårigheten gjorde sig synlig i avsnitt 5.3 där frågan om en eller två vårdnadshavare ska samtycka till kommersiell sharenting behandlades och jag tog ledning av hur vårdnadsansvaret regleras i nationell rätt för att kunna besvara frågan. Därtill anser jag det finnas ett behov av att utreda och klargöra inom vilka gränser som vårdnadshavare kan samtycka i barns ställe. Varken i nationell rätt eller i GDPR går det att finna ett precist svar på hur gränserna för vårdnadshavares möjlighet att samtycka ska fastställas, även om det kan antas att gränser finns.

Enligt min mening finns det ett uppdämt behov av att barns integritet på internet, särskilt i relation till sina egna vårdnadshavare, kommer upp till ytan.⁴³⁰ Det bör ligga i

---

⁴²⁹ Jfr Nottingham, *'Dad! Cut that Part Out!' Children's Rights to Privacy in the Age of 'Generation Tagged': sharenting, digital kidnapping and the child micro-celebrity*, s. 3 som beskriver att särskilt små barn är helt beroende av en tredje part som kan agera i barnets intresse när vårdnadshavaren ägnar sig åt sharenting.

⁴³⁰ Jfr Bessant och Schnebbe, *Does the GDPR offer a solution to the 'problem' of sharenting?*, s. 356 som beskriver att EDPB bör fästa uppmärksamhet vid frågan om hur och när GDPR är tillämplig vid sharenting.

alla inblandade parter intresse att kraven på behandling av barns personuppgifter tydliggörs, inte minst för att kunna säkerställa att barn åtnjuter skydd för deras personliga integritet. Önskvärt hade därför varit om vägledning kring behandling av barns personuppgifter och GDPR hade kunnat publiceras, allra helst från ett organ på EU-nivå.

7 Sammanfattande och avslutande kommentar

I det anförda har resonemang förts kring barns integritetsskydd när vårdnadshavare exponerar barn på internet med ett kommersiellt syfte. När samtycke används som laglig grund för personuppgiftsbehandling vid kommersiell sharenting uppstår flertalet svåra frågor som saknar givna svar. Då vårdnadshavare intar rollen både som skyddsvakter för barns integritet och personuppgiftsansvarig föreligger det ofrånkomligen en intressekonflikt. Förekomsten av ekonomiska incitament till att exponera barn gör intressekonflikten särskilt påtaglig eftersom det ekonomiska intresset konkurrerar med barnets behov av skydd för den personliga integriteten. Vid tillämpningen av GDPR finns det inte några riktlinjer kring om särskilda krav ska ställas på samtycke till behandling av barns personuppgifter som företas av barnets vårdnadshavare. Den praktiska tillämpningen av GDPR är enligt min mening därför stundvis både komplex och oklar.

I frågan om barns samtycke till vårdnadshavares personuppgiftsbehandling kan maktobalansen mellan parterna sägas medföra en begränsad möjlighet för barn att avge ett giltigt samtycke enligt artikel 4.11 GDPR. Möjligheten för barn att angripa mot vårdnadshavares tidigare givna samtycke kan vidare ses som ett svagt integritetsskydd för de fall att barn har exponerats på internet under hela sin uppväxt. Vad gäller frågan om utrymmet för vårdnadshavares rätt att samtycka i barns ställe anser jag att det finns goda grunder för att en begränsning finns, både utifrån en ändamålsenlig tillämpning av GDPR och utifrån vårdnadshavares ansvar över att tillgodose barns intressen och behov. Likaså talar en avvägning mellan alla inblandade intressen, med särskild vikt fäst vid barnets bästa, att barnets intressen i de flesta fall bör trumfa vårdnadshavarens.

Huruvida vårdnadshavare med gemensam vårdnad ska samtycka båda två till personuppgiftsbehandlingen vid kommersiell sharenting kan enligt min mening besvaras utifrån ledning av artikel 8 GDPR, vårdnadshavares samtycke enligt nationell rätt och barnets bästa. Sett till de risker som kommersiell sharenting medför för de berörda barnen är det enligt min mening motiverat att båda vårdnadshavarnas samtycke bör inhämtas enligt nationell rätt. En bedömning bör dock göras i varje enskilt fall av på vilket sätt barnet kan riskera att påverkas av exponeringen.

Jag har också presenterat tre åtgärder för att stärka barns integritetsskydd vid kommersiell sharenting. För att barn ska kunna skyddas på det sätt som är tänkt enligt GDPR är det önskvärt om kunskaphöjande åtgärder och vägledning kan tillkomma.

Därtill kan riskerna med att en vårdnadshavare är personuppgiftsansvarig minska genom att inkludera en utomstående part som vårdnadshavare ska anmäla till om barn ska exponeras för kommersiella syften. Införandet av en utomstående part hade enligt min mening medfört att större fokus kan riktas mot barns integritetsskydd och att vårdnadshavares kommersiella intresse inte ges samma genomslag som när vårdnadshavaren på egen hand kan bestämma.

Vad som enligt min mening har blivit tydligt vid utformningen av uppsatsen är hur skyddet för barns integritet i praktiken kan sägas brista i dess effektivitet. Det är dock svårt att sätta upp generella regler för kommersiell sharenting eftersom det är ett fenomen som inte är statiskt – barnets behov av integritetsskydd är beroende av på vilket sätt den enskilda vårdnadshavaren exponerar barnet. Det återstår att se hur kommersiell sharenting kommer att regleras framöver, men någon form av klargörande ser jag ett stort behov av. Kanske kommer det i framtiden vara otänkbart att vårdnadshavare exponerar barn inom ramen för kommersiell sharenting, eller tvärtom, att kommersiell sharenting ses som en del av barns uppväxt som är förenad med acceptabla risker. Oberoende av hur fenomenet kommersiell sharenting regleras i framtiden är min förhoppning att värnandet om barns integritet kommer att vara en ständigt prioriterad fråga.

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Propositioner

Proposition 1975/76:170 *om ändring i föräldrabalken m.m.*

Proposition 1997/98:7 *Vårdnad, boende och umgänge*

Proposition 2011/12:53 *Barns möjlighet att få vård*

Proposition 2016/17:222 *Ett starkt straffrättsligt skydd för den personliga integriteten*

Proposition 2017/18:105 *Ny dataskyddslag*

Statens offentliga utredningar

SOU 1997:39. *Integritet ´ Offentlighet ´ Informationsteknik*

SOU 2005:43. *Vårdnad – Boende – Umgänge: Barnets bästa, föräldrars ansvar*

SOU 2007:22. *Skyddet för den personliga integriteten – kartläggning och analys*

SOU 2007:52. *Beslutanderätt vid gemensam vårdnad m.m.*

SOU 2008:3. *Skyddet för den personliga integriteten - Bedömningar och förslag*

SOU 2016:7. *Integritet och straffskydd*

SOU 2016:41. *Hur står det till med den personliga integriteten?*

SOU 2020:63. *Barnkonventionen och svensk rätt*

Remissvar

Barnombudsmannen, remissvar dnr 3.9:0560/17, *Så stärker vi den personliga integriteten, Slutbetänkande av Integritetskommittén (SOU 2017:52) (Ju2017/05090), 7 november 2017*

Beslut från Justitieombudsmannen

Justitieombudsmannen (JO dnr 2235-2008)

Justitieombudsmannen (JO dnr 1411-2009)

Justitieombudsmannen (JO dnr 3153-2016)

Justitieombudsmannen (JO dnr 3154-2016)

FN:s barnrättskommittés allmänna kommentarer

FN:s barnrättskommitté, *General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, para. 1)*, CRC/C/GC/14, 2013

FN:s barnrättskommitté, *General comment No. 25 on children's rights in relation to the digital environment*, CRC/C/GC/25, 2021

Vägledning från Europadomstolen

European Court of Human Rights (ECHR), *Guide on Article 8 of the European Convention on Human Rights*, 31 augusti 2022

https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_8_eng.pdf (hämtad: 2023-01-06)

European Court of Human Rights (ECHR), *Guide on Article 10 of the European Convention on Human Rights*, 31 augusti 2022

https://www.echr.coe.int/documents/guide_art_10_eng.pdf (hämtad: 2023-01-06)

Offentligt tryck från EU

Artikel 29-gruppen, *Yttrande 4/2007 om begreppet personuppgifter*, 01248/07/EN WP 136, 20 juni 2007

Artikel 29-gruppen, *Opinion 2/2009 on the protection of children's personal data (General Guidelines and the special case of schools)*, 398/09/EN WP 160, 11 februari 2009

Artikel 29-gruppen, *Yttrande 5/2009 om sociala nätverk på Internet*, 01189/09/EN WP 163, 12 juni 2009

Europeiska dataskyddsstyrelsen (EDPB), *Riktlinjer 05/2020 om samtycke enligt förordning (EU) 2016/679*, 4 maj 2020

Europeiska kommissionen, *EU:s strategi för barnets rättigheter*, COM(2021) 142 final, 24 mars 2021

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:52021DC0142> (hämtad: 2023-01-06)

Europeiska unionen råd, *Proposal for regulation of the European Parliament and of the Council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation)*, 11028/14, 30 juni 2014, (cit: Förslag till dataskyddsförordning, 11028/14)

<https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%2011028%202014%20INIT/EN/pdf> (hämtad: 2023-01-06)

Material från Integritetsskyddsmyndigheten

Integritetsskyddsmyndighetens rättsliga ställningstagande IMYRS 2022:2 – *Undantaget för journalistiska ändamål i 1 kap. 7 § andra stycket dataskyddslagen*, 22 juni 2022

Integritetsskyddsmyndigheten, IMY rapport 2022:3, *Digital integritet 2022 – En rapport om den svenska befolkningen och personlig integritet i digital miljö*, 29 november 2022

Övrigt offentligt tryck

Arbetsmiljöverket, *Minderårigas arbetsmiljö*, AFS 2012:3, *Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö och allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna*, ändringar införda t.o.m. 29 maj 2018

<https://www.av.se/globalassets/filer/publikationer/foreskrifter/minderarigas-arbetsmiljo-foreskrifter-afs2012-3.pdf> (hämtad: 2023-01-06)

Barnombudsmannen, *Barns och ungas klagomöjligheter: Barnombudsmannens kartläggning av barns och ungas möjlighet att framföra klagomål och få sin sak prövad när deras rättigheter kränks*, 2016

<https://www.barnombudsmannen.se/globalassets/dokument/publikationer/barns-och-ungas-klagomojligheter.pdf> (hämtad: 2023-01-06)

Datainspektionen, Barnombudsmannen och Statens medieråd, *Barns och ungas rättigheter på digitala plattformar – En vägledning till aktörer*, 2020

<https://www.imy.se/globalassets/dokument/ovrigt/barn-och-ungas-rattigheter-pa-digitala-plattformar.pdf> (hämtad 2023-01-06)

Hammarberg, T, *Barnkonventionens bärande idé: I barnets intresse. I: Barnets Bästa – en antologi*, Bilaga till Barnkommitténs huvudbetänkande SOU 1997:116, 1997 s. 11–22

Statens medieråd, *Juridiken bakom sharenting – Barns rättigheter när vårdnadshavare publicerar bilder eller annan information om sitt barn på Internet*, 2021

<https://www.statensmedierad.se/download/18.2f03f08a17dc2503a362228/1640179306129/Juridiken%20bakom%20sharenting.pdf> (hämtad: 2023-01-06)

Litteratur

Agell, A, *Rättsdogmatik eller konstruktiv rättsvetenskap. I: Festskrift till Stig Strömholm*.

Göranson, U, Håstad, T, Frändberg, Å (red.), Iustus Förlag 1997, s. 35–62

Axberger, H-G, *Yttrandefrihetsgrundlagarna*, uppl. 4, Norstedts Juridik 2019

Bergström, C, F, Hettne, J, *Introduktion till EU-rätten*, Studentlitteratur 2015

Briselius, N, Bruder, M, Eltell, T, Åberg, J, *Marknadsföringsrätt – Den materiella rätten och processen*, Norstedts Juridik 2021 (cit: Briselius m.fl.)

Bygrave, L-A, Tosoni, L, *Article 4(11). Consent. I: The EU General Data Protection Regulation (GDPR): a commentary*. Kuner, C, Bygrave, L, Docksey, C, Drechsler, L (red.), Oxford University Press, 2020, s. 174–187

Choudhry, S, Herring, J, *European Human Rights and Family Law*, Hart Publishing 2010

Danelius, H, *Mänskliga rättigheter i europeisk praxis – En kommentar till Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna*, uppl. 5, Norstedts juridik 2018

Derlén, M, Lindholm, J, Naarttijärvi, M, *Konstitutionell rätt*, uppl. 2, Norstedts Juridik 2020

de Terwangne, C, *Article 5. Principles relating to processing of personal data. I: The EU General Data Protection Regulation (GDPR): a commentary*. Kuner, C, Bygrave, L, Docksey, C, Drechsler, L (red.), Oxford University Press, 2020, s. 309–320

Frydlinger, D, Edvarsson, T, Olstedt Carlström, C, Beyer, S, *GDPR – juridik, organisation och säkerhet enligt dataskyddsförordningen*, Norstedts Juridik 2018 (cit: Frydlinger m.fl.)

González Fuster, G, *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU*, Law Governance and Technology Series 16, Springer 2014

Grahn-Farley, M, *Barnkonventionen – En kommentar*, Studentlitteratur 2019

Grahn-Farley, M, *Att förstå barnkonventionen – En överblick*, Studentlitteratur 2020

Hammarberg, T, Holmberg, B, *Best Interests of the Child - the Principle and the Process. I: Children's rights: turning principles into practice*. Petrén, A, Himes, J (red.), Save the Children 2000, s. 31–41

Harris, D.J, O'boyle, M, Bates, E.P, Buckley, C.M, *Law of the European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, uppl. 4, 2018 (cit: Harris m.fl.)

Hettne, J, Otken Eriksson, I, *EU-rättslig metod*, uppl. 2, 2011

Hjertstedt, M, *Beskrivningar av rättsdogmatisk metod: om innehållet i metodavsnitt vid användning av ett rättsdogmatiskt tillvägagångssätt. I: Festskrift till Örjan Edström*. Mannelqvist, R, Ingmanson, S, Ulander-Wänman, C (red.), 2019, s. 165–173

Jay, R, *Guide to the general data protection regulation – A Companion to Data Protection Law and Practice*, uppl. 4, Sweet & Maxwell 2017

Jay, R, Reuters, T, *Data Protection Law and Practice*, uppl. 5, Sweet & Maxwell, 2020

Kelleher, D, Murray, K, *EU Data Protection Law*, Bloomsbury Professional 2018

Kleineman, J, *Rättsdogmatisk metod. I: Juridisk metodlära*. Nääv, M, Zamboni, M (red.), uppl. 2, Studentlitteratur 2019, s. 21–46

Kosta, E, *Article 7. Conditions for consent. I: The EU General Data Protection Regulation (GDPR): a commentary*. Kuner, C, Bygrave, L, Docksey, C, Drechsler, L (red.), Oxford University Press 2020, s. 345–354

Kosta, E, *Article 8. Conditions applicable to child's consent in relation to information society services. I: The EU General Data Protection Regulation (GDPR): a commentary*. Kuner, C, Bygrave, L, Docksey, C, Drechsler, L (red.), Oxford University Press 2020, s. 355–364

Lebeck, C, *EU-stadgan om grundläggande rättigheter*, uppl. 2, Studentlitteratur 2016

Lynskey, O, *The Foundations of EU Data Protection Law*, Oxford University Press, 2015

Mattsson, T, *Barnet och rättsprocessen – Rättssäkerhet, integritetsskydd och autonomi i samband med beslut om tvångsvård*, Juristförlaget i Lund 2002

Nottingham, E, 'Dad! Cut that Part Out!' *Children's Rights to Privacy in the Age of 'Generation Tagged': Sharenting, Digital Kidnapping and the Child Micro-Celebrity'*. I: *The Routledge International Handbook of Young Children's Rights*. Murray, J, Swadener, B, Smith, K (red.), Chapter 16, 2019

Olsen, L, Forzelius, J, Gustavsson, D, Hammarén, A, Holmqvist L, Larsson, M, Petterson, T, Stenlund, A, *Kommunikationsrätt – Från avsändare till mottagare via internet, radio/tv eller telefoni*, Norstedts Juridik 2019 (cit: Olsen m.fl.)

Plunkett, A, L, *Sharenthood: Why We Should Think before We Talk about Our Kids Online*, The MIT Press 2019

Potter, A, Barnes, R, *The 'Sharent' Trap: Parenting in the Digital Age and a Child's Right to Privacy. I: Young Children's Rights in a Digital World – Play, Design and Practice*. Holloway, D, Willson, M, Murcia, K, Archer, C, Stocco, F (red.), Springer 2021, s. 283–297

Reichel, J, *EU-rättslig metod. I: Juridisk metodlära*. Nääv, M, Zamboni, M (red.), uppl. 2, Studentlitteratur 2019, s. 109–142

Schiratzki, J, *Föräldraansvar i välfärdsrätten – Om omvårdnad, vårdnadstvister och barnskydd*, Norstedts Juridik 2013

Schiratzki, J, *Barnrättens grunder*, Studentlitteratur 2019

Singer, A, *Barnets bästa – Om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*, uppl. 7, Norstedts Juridik 2019

Steinberg, S, *Growing Up Shared: How Parents Can Share Smarter on Social Media—and What You Can Do to Keep Your Family Safe in a No-Privacy World*, Sourcebooks 2020

von Schéele, E, *Barnets egendom – En vägledning om förvaltning av barns egendom*, Norstedts Juridik 2018

Walin, G, Vängby, S, Singer, A, Jänträ-Jareborg, M, *Föräldrabalken – En kommentar*, Norstedts Juridik 2021 (cit: Walin m.fl.)

Wendelby, M, Wetterberg, D, *GDPR, GDPR- Förstå och tillämpa i praktiken*, uppl. 2, Sanoma utbildning 2019

Wendelby, M, *Dataskyddsförordningen GDPR – Hantera registrerades rättigheter*, Sanoma utbildning 2021

Åhman, K, Leviner, P, Zillén, K, *Barnkonventionen i praktiken – rättsliga utmaningar och möjligheter*, Norstedts Juridik 2020

Öman, S, *Dataskyddsförordningen (GDPR) m.m. – En kommentar*, Norstedts Juridik 2021

Tidskrifter

Archer, C, *How influencers ‘mumpreneur bloggers and ‘everyday’ mums frame presenting their children online*, Media International Australia, 170:1, 2019 s. 47–56

Bessant, C, *Sharenting: balancing the conflicting rights of parents and children*, Communications Law, 23:1, 2018 s. 7–24

Bessant, C, Schnebbe, M, *Does the GDPR offer a solution to the ‘problem’ of sharenting?*, Datenschutz und Datensicherheit, 6, 2022 s. 352–356

Brosch, A, *Sharenting – Why Do Parents Violate Their Children’s Privacy?*, The New Educational Review, 54:4, 2018 s. 75–85

Fridström Montoya, T, *Integritetsskydd för var och en – på lika villkor?*, SvJT 2022 s. 653–662

Iskül, A-M, Joamets, K, *Child right to privacy and social media – personal information oversharing parents*, Baltic Journal of Law and Politics, 14:2, 2021 s. 101–122

Kravchuk, N, *Privacy as a New Component of “The Best Interests of the Child” in the New Digital Environment*, The International Journal of Children’s Rights, 2021 s. 99–121

Macenaite, M, Kosta, E, *Consent for processing children's personal data in the EU: following in US footsteps?*, Information & Communications Technology Law, 26:2, 2017 s. 146–197

Ong, L, L, Fox, K, A, Cook, L, A, Bessant, C, Gan, P, Grubbs Hoy, M, Nottingham, E, Pereira, B, Steinberg, S, B, *Sharenting in an evolving digital world: Increasing online connection and consumer vulnerability*, Journal of Consumer Affairs, 56:3, 2022 s. 1106–1126 (cit: Ong m.fl.)

Reimers, E, *Integritetsskyddet i regeringsformen*, SvJT 2009 s. 435–451

Sarkadi, A, Dahlberg, A, Fångström, K, Warner, G, *Children want parents to ask for permission before 'sharenting'*, Journal of Paediatrics and Child Health, 56:6, 2020 s. 981–983 (cit: Sarkadi m.fl.)

Steinberg, S, B, *Sharenting: Children's Privacy in the Age of Social Media*, Emory Law Journal, 66:4, 2017 s. 839–884

Wickström, A, *Utövande av gemensam vårdnad*, JT 2002/03 s. 328–351

Elektroniska källor

Boring, N, *France: Parliament Adopts Law to Protect Child "Influencers" on Social Media*, 2020

<https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2020-10-30/france-parliament-adopts-law-to-protect-child-influencers-on-social-media/> (hämtad: 2023-01-06)

Commission Nationale Informatique & Libertés (CNIL), *Recommendation 4: Seek parental consent for children under 15*, 9 augusti 2021,

<https://www.cnil.fr/en/recommendation-4-seek-parental-consent-children-under-15> (hämtad: 2023-01-06)

Haparanda stad, *Samtycke till publicering av bilder och filmer med barn och elever i Haparanda stad*

<https://www.haparanda.se/download/18.5002ae1016ed5747441100c/1575637505272/201019-13%20Samtycke%20till%20publicering%20av%20bilder.pdf> (hämtad: 2023-01-06)

Integritetsskyddsmyndigheten (IMY), Vanliga frågor och svar, *Är jag ansvarig för det jag publicerar på sociala medier?*, 12 april 2021

<https://www.imy.se/vanliga-fragor-och-svar/ar-jag-ansvarig-for-det-jag-publicerar-pa-sociala-medier/> (hämtad: 2023-01-06)

Journalistförbundet, *Publicitetsregler*, 17 november 2021

<https://www.sjf.se/yrkesfragor/yrkesetik/spelregler-radio-och-tv/publicitetsregler> (hämtad: 2023-01-06)

Lunds kommun, *Fotografering, filmning och ljudupptagningar av ditt barn i skolan*, 30 november 2022

<https://lund.se/ovriga-sidor/om-webbplatsen/personuppgifter-gdpr/fotografering-filmning-och-ljudupptagningar-av-ditt-barn-i-skolan> (hämtad: 2023-01-06)

Mama, *Baby = cash! Nu skaffar influencerstjärnorna barn (och klirr i kassan)*, 21 juni 2018

<https://www.expressen.se/mama/mamaliv/stjarnmammor/baby-cash-nu-skaffar-influencerstjarnorna-barn-och-klirr-i-kassan/> (hämtad: 2023-01-06)

Mediernas etiknämnd, *Aftonbladet klandras för att publicerat integritetskänsliga detaljer om en minderårig flicka*, Aftonbladet, exp.nr 5/2022 dnr: 21148, 10 februari 2022

[Aftonbladet klandras för att publicerat integritetskänsliga detaljer om en minderårig flicka | Medieombudsmannen](#) (hämtad: 2023-01-06)

Nationalencyklopedin, *kommersiell*

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/kommersiell> (hämtad 2023-01-06)

Pressens Opinionsnämnd, *Detaljer om utsatt barn*, Vestmanlands Läns Tidning, exp. nr: 11/2017, dnr: 3/2017, 20 april 2017

[Detaljer om utsatt barn \(1\) | Medicombudsmannen](#) (hämtad: 2023-01-06)

Sollentuna kommun, *Samtycke till publicering av bilder och filmer med barn och elever i Sollentuna kommun*

<https://www.sollentuna.se/globalassets/skola-och-forskola/for-utforare/samtycke-till-publicering-bilder-filmer-mm-190812eg.pdf> (hämtad: 2023-01-06)

Unicef, *Principles and guidelines for media reporting on children*

[Guidelines for journalists reporting on children | UNICEF](#) (hämtad: 2023-01-06)

Rättsfall

Nationell rätt

NJA 1997 s. 636

NJA 2001 s. 409

MD 2000:21

Europadomstolen

Hoppe mot Tyskland, (28422/95), dom den 5 december 2002

Sommerfeld mot Tyskland (31871/96), dom den 8 juli 2003

Von Hannover mot Tyskland (59320/00), dom den 24 juni 2004

S. och Marper mot Storbritannien, (30562/04), dom den 4 december 2008

Reklos och Davourlis mot Grekland (1234/05), dom den 15 januari 2009

Krone Verlag GmbH & Co KG mot Österrike (33497/07), dom den 17 januari 2012

Axel Springer AG mot Tyskland (39954/08), 7 februari 2012

Söderman mot Sverige (5786-08), dom den 12 november 2013

EU-domstolen

Mål C-139/01, *Joseph Lauermann*, dom den 20 maj 2003, ECLI:EU:C:2003:294

Mål C-101/01, *Bodil Lindqvist*, dom den 6 november 2003, ECLI:EU:C:2003:596

Mål C-28/08, *kommissionen mot Bavarian Lager*, dom den 29 juni 2010, ECLI:EU:C:2010:378

Mål C-92/09, *Volker und Markus Schecke och Eifert*, dom den 9 november 2010, ECLI:EU:C2010:662

Mål C-291/12, *Schwarz*, dom den 17 oktober 2013, ECLI:EU:C:2013:670

Mål C-212/13, *Ryneš*, dom den 11 december 2014, ECLI:EU:C:2014:2428

Mål C-362/14, *Schrems*, dom den 6 oktober 2015, ECLI:EU:C:2015:650

Mål C-582/14, *Breyer*, dom den 19 oktober 2016, ECLI:EU:C:2016:779

Mål C-345/17, *Buivids*, dom den 4 februari 2019, ECLI:EU:C:2019:122

Norge

Norges Högsterett HR-2019-2038-A, dom den 5 november 2019